

HECHOS

Jesucristopa Jírit'eradaarāpa

Oodap'edaa

San Lucapa na historia p'āji. Irua pedee pia p'āda ome oodak'a p'ā pēiji ichi k'ōp'āyo Teofilomaa, nepiri aupait'ee Jesús bapata māik'aapa ichideerā p'anapatap'edaa iru it'aa wāda t'ēepai. Na p'ādade Lucapa jara bi Ak'ōre Jaure chep'eda, sāga Jesude ijāapataarāpa iru ūraa jaratee wāpachida judiorāmaa māik'aapa judio-eerāmaa paara. Audú jara bi Jesús ome nipapatap'edaa p'anapata māik'aapa Pablo bapata.

Naapiara jara bi Jesús it'aa wāda chi k'ōp'āyoorā taide māik'aapa angeleerāpa iru waya cheit'eeda adap'edaa (cap. 1.1-11). Jara bi Matías jírit'eradap'edaa Judas Iscariote pari (cap. 1.12-26); Tachi Ak'ōre Jaure ba cheda Jesude ijāapataarā ome māik'aapa ārapa jarateedap'edaa judiorā t'āide (cap. 2); Pedro Juan ome jaratee nipapata (caps. 3.1-4.31); Cristode ijāapataarā p'anapatap'edaa (caps. 4.32-5.11) māik'aapa irua jírit'eradaarā carcelde t'i nībidap'edaa (cap. 5.12-42); siete k'aripapataarā bidap'edaa (cap. 6.1-7); Esteban jita atadap'edaa māik'aapa peedap'edaa (caps. 6.8-7.60); ijāapataarā erreudap'edaa Israel eujā jōmaade māik'aapa Felipepa jaratee nipapata (cap. 8.1-40); Saulo Jesude ijāa beeda (cap. 9.1-31); Pedropa jaratee nipapata (caps. 9.32-11.18); judio-eerā chip'epatap'edaa Antioquía p'uuruude (cap. 11.19-30); Herodepa ooda māik'aapa piuda

(cap. 12); Pablo naapiara wāda Jesús ūraa jarateede judio-eerāmaa (caps. 13.1–14.28); ijāapataarā poro waibiarā chip'edaidap'edaa Jerusalende (cap. 15.1–35); Pablo waya wāda judio-eerāmaa jarateede (caps. 15.36–18.22); Pablo t'ēepai wāda judio-eerāmaa (caps. 18.23–21.16) māik'aapa ijāadak'aa beerāpa Pablo carcelde t'i nībidap'edaa Jesude ijāa bada k'aurepa (caps. 21.17–28.31).

Tachi Ak'ōrepa jarada ichi Jaure pēiit'ee

¹ Teófilo, naapiara k'art'a p'ādade pimaa mia p'āji Jesupa ne-inaa ooda māik'aapa jarateeda it'aa wārumaa.

² Wāi naaweda, Ak'ōre Jaure k'ap'ia pari jaraji ichia jirit'eradaarāmaa k'āata oopataadait'ee.

³ Piuda t'ēepai chi k'ōp'āyoorāmaa cheji māik'aapa unupiji wāara ichi chok'ai bi. K'āima cuarenta wāyaaru misa, ichi k'ap'ia unupipachi māik'aapa jarateepachi Tachi Ak'ōrepa oopi k'inia bi ichide ijāapataarāmaa.

⁴ Ewari aba chi k'ōp'āyoorā ome bak'āri, māgaji: —Wānaadapáde aji, Jerusalendeepa awara āyaa. Nīdapáde aji, mi Ak'ōrepa jarada oorumaa, mia parāmaa jaradak'a ooit'ee perā.

⁵ Juan Bautistapa poro choopachi paniapa. Mamīda taarā-e Tachi Ak'ōrepa ichi Jaure ba chep-iit'ee parā k'ap'ia de.

Jesús it'aa wāda

⁶ Ma t'ēepai Olivo Eede p'anadak'āri, Jesús k'ōp'āyoorāpa iidijida:

—Tachi Waibia, ¿íraweda Israel pidaarã p'uuru waibia papiit'ee k'ajida, aí naawedapemak'a, chñara juá ek'ari p'anada-ee?

⁷ Irua p'anauji:

—Parãpa k'awadaik'araa bida aji, sãapai Tachi Ak'õrepa ne-inaa ooit'ee, parã-it'ee-e perã. Irua aupaita mägee net'aa k'awa bi.

⁸ Mamïda Tachi Ak'õre Jaure parã ome ba chek'ãri, ichia k'aripait'ee nejõmaata oodamerã Ak'õrepa oopi k'inia bïk'a. K'awapiit'eeda aji, jõmaweda mia ooda eperãrã k'aripait'ee, parãpa jarateenadamerã Jerusalén p'uurude, Judea eujäde, Samaria eujäde, awaraa eujä t'imí beede paara.

⁹ Mäga jarap'eda, Tachi Ak'õrepa iru it'aa ateeji. Æchia ak'i jõnide jíararade t'üdachi mäik'aapa waa unuda-e paji.

¹⁰ Mägá it'aa ak'i jõni misa, angeleerã omé ãchi ik'aawa bainí p'ana chejida. P'aru t'o-t'oo jí p'anajida.

¹¹ Mâiräpa mägajida:

—Galilea pidaarã, ¿sãap'eda it'aa ak'i jõnima? ajida. Jägi Jesús parã ome bada mäik'aapa it'aa wâda waya cheit'eeda ajida, parãpa iru it'aa wâru unudap'edaak'a.

Matías jírit'eradap'edaa Judas Iscariote pari

¹² Maap'eda Olivo Eedeepa Jesús ome nipapatap'edaarã waya chejida Jerusalendee. ñipata ewate paji mäik'aapa ãchi ūraade jara bi ma ewate t'imí wâdaik'araa bi. Mamïda t'imia-e bada perã, chejida.

13 P'uurude panadak'āri, wājida āchi p'anapatap'edaamaa it'ipema pisode. Ma chedap'edaarā paji Pedro, Juan, Santiago, Andrés, Felipe, Tomás, Bartolomé, Mateo, Alfeo warra Santiago, Simón Celote apatap'edaa māik'aapa Santiago warra Judas.

14 Mama āchi it'aa t'ipachida Jesús ipemaarā ome māik'aapa Jesús nawe María ome, ichiaba awaraa wēraarā ome.

15 Ewari aba Jesucristode ijāapataarā ciento veinte see nībide Pedro bainī beeji māik'aapa māgaji:

16 —Ipemaarā Cristo k'aurepa, chonaarāweda Ak'ore Jaurepa jarajida aji, Rey David it'aideepa eperā abaapa Jesús peepiit'ee. Māga jara bi Tachi Ak'ore Ūraa p'ādade. Frá Davidpa jaradak'a uchiaji Judas ome.

17 Judas tachi k'ōp'āyo paji māik'aapa tachi ome auk'a mimiapachi.

18 Mamīda k'achia ooda pari p'arat'a p'aadap'edaapa irua eujā neto ataji. Mama iru baaidachi māik'aapa chi jīsi chedachi.

19 Jerusalende p'anapatap'edaarāpa iru piuda k'awaadak'āri, ma eujā t'ī bijida *Hacéldama*, āchi pedeede jara k'inia bi "Waa Eujā".

20 Māga p'asada perā Judas ome, awaraa jīridaipia bi iru mimia oomerā. Māga oodaipia bi Tachi Ak'ore Ūraa p'ādadepema Salmode jara bairā:

'Pi tede apida p'anada-e. Mapa ichita te tuma bai'tee.' *(Sal 69.25)*

māik'aapa awara ãi ichiaba jara bairā: 'Awaraapa pi mimia atait'ee.' *(Sal 109.8)*

21 'Nama p'anida aji, eperāarā tachi ome nipapatap'edaarā, Jesús tachi ome niparu weda.

22 Juan Bautistapa iru poro choodak'āriipa it'aa wārumaa māgá nipapachida. Judas pari āchidepema jiridaipia bi aba tachi ome auk'a Jesús unuda chok'ai p'irabaip'eda.

23 Māpai madepema omé jirijida aba jirit'eradait'ee. Aba paji José. Māgí ichiaba t'ījarapachida Barsabás, maa-e pírā Justo. Chi apema t'ījarapachida Matías.

24 Ma omé jiridap'eda, it'aa t'ījida:

—Tachi Waibía, pia jōmaarā t'āri k'awa bida ajida. Maperā k'awapíji na omeedepema k'aita pia k'inia bi.

25 Māgipa pi ūraa jarateenait'eeda aji, Judas pari, irua k'achia ooda k'aurepa ichi wāit'ee padamaa wāda perā.

26 Māga it'aa t'īdap'eda, suerte jemenejida jirit'eradait'ee. Māpai Matiata uchiaji. Ma ewate weda apemaarā once Cristopa jirit'eradaarā ome mimiamaa beeji.

2

Tachi Ak'ōre Jaure cheda

1 Jerusalén p'uurude Pentecostés fiesta ewate pak'āri, jōmaweda Cristode ijāapataarā abaamaa see nībaji.

2 Māga nīde nāumia pururua jīwaaparik'a ūrijida it'ariipa cheru āchimaa.

3 Māpai unujida t'ipitauk'a jērajēraa cheru āchi īri. Maap'eda āchi chaachaa īri urua jērajēraa nībeeji.

4 Jōmaweda Ak'õre Jaure ome p'aneejida māik'aapa Ak'õre Jaurepa pedeepiji ichia k'inia badak'a. Pedeepachida āchia aí naaweda k'awade e p'anadap'edaa pedeede.

5 Maapai Jerusalende p'anajida judiorā Tachi Ak'õrede ijāapataarā fiesta-it'ee chedap'edaarā awara āipa.

6 Āchia māgí nāu pururua jīwaaparik'a ūridak'āri, jōmaweda seedachida ma ciento veinte ijāapataarā p'anadap'edaamāi. K'awadak'aa paji k'āata k'isiadai, ūripachida perā āchi t'odap'edaa pedeede.

7 Mapa āchi ak'itrua para beeji māik'aapa māgapachida:

—Jōmaweda na eperāarā pedee para bī Galileadepemaarā-ek'ā?

8 ¿Sāgapí k'īra t'ādoo pedee para bīma ajida, eperāarā nama para bī pedee chaa?

9 Nama eperāarā p'ani Partia, Media, Elam, Mesopotamia, Judea, Capadocia, Ponto māik'aapa Ásia eujādepemaarā.

10 Ma awara chejida Frigiadepemaarā, Panfiliadepemaarā, Egliptodepemaarā, ichiaba Libiadepemaarā Cirene p'uuru k'ait'a p'anapataarā. Ichiaba Roma p'uuru depemaarā ūk'uru chejida.

11 Judiorā ūk'uru māga t'odap'edaa perā māik'aapa ūk'uru judiorā pak'oodaidaarā, judiorā ūraade ijāadap'edaa perā. Ichiaba chejida Creta isladepemaarā māik'aapa Arabia eujādepemaarā. Nāgiirā Galilea eujādepemaarā mīda, tachi chaachaa t'odap'edaa pedeede tachia ūri p'anida ajida. Āchia pedee para bīda ajida, jaradait'ee Tachi Ak'õrepaa ne-inaa pia ooda.

12 Māgá ãchi t'odap'edaa pedeede ūridap'edaa perã, jõmaarãta ak'itrua para beeji māik'aapa k'awadak'aa paji k'ãata k'īsiada. Æchi pitapai māgapachida:

—Na ¿k'ãata jara k'inia bîma? apachida.

13 Mamîda ūk'uru, chîara oo k'iniapa, māgapachida:

—¡Vinopata piu para bî! ¡Mapa pariatura pedee p'anîda! apachida.

Pedropo   jarada   Jerusalende
p'anadap'edaarãmaa

14 Mâpai Pedro, it'a ak'înî beep'eda chi k'ôp'âyoorã once ome, golpe pedeeji:

—Tachi auk'aarã māik'aapa jõmaweda nama Jerusalende p'anîirã, mia jararu pia ūriti.

15 At'âri tap'eda nîbairã tai vinopa piuda-e p'anîda aji, parâpa k'îisia p'anik'a. Parâpa pia k'awa p'anî tai judiorã tap'eda weda todak'aa.

16 Parâpa nama unu p'anî chonaarâwedapema Ak'õre pedee jarapari Joelpa nâga jaradak'a:

17 'Tachi Ak'õrepä jara bî: Na ewari na eujâ jõi naaweda, eperâarã chok'araarãmaa mi Jaure pëiit'eeda aji. Parâ warrarã māik'aapa parã k'aurâpa jaradait'ee mia jarapiruk'a. K'ûtrâarãpa k'âimok'araa pik'a bide mia ooru unudait'ee māik'aapa chonaarã k'âimok'araadait'ee mi ome.

18 Wâara, maapai mia oopi bik'a oopataarãmaa mi Jaure pëiit'ee; imik'îraarãmaa, wêraarãmaa auk'a. Mia ooru ãrapa jarapataadait'ee.

19 Pajāde māik'aapa eujāde ne-inaa eperāarāpa waide unudak'aa unupiit'ee: waa, t'ipītau māik'aapa nari jīrak'awaa nībi.

20 Ak'ōrejīru k'īidariit'ee māik'aapa atane k'īra p'oree waak'a padariit'ee. Māgá pait'ee Ak'ōre ewari waibia ewate, na eujā jōi naaweda.

21 Mamīda ai naaweda Tachi Ak'ōrepā ichimaa chupīria iidirutaarā k'aripa atait'eeda aji, atua-naadamerā.' *(Jl*

2.28-32)

22 Māpai Pedropā māgaji:

—K'awa p'anida aji, Joelpa jaradak'a wāara uchiaru idi, Tachi Ak'ōrepā ichi Jaure taimaa pēida perā. Israel pidaarā, ūriti mia jararu. Tachi Ak'ōrepā Jesús Nazaretdepema pēiji tachi t'āide. Māga k'awa p'ani Tachi Ak'ōrepā irumaa oopipachi perā ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa.

23 Mamīda Tachi Ak'ōrepā k'īisia iru badak'a, parāpa iru jita atadachida, maap'eda ijāadak'aa beerāmaa peepijida. Māirāpa kurusode baijira bijida mama piumerā.

24 Mamīda Tachi Ak'ōrepā chok'ai p'irabai ataji. Māgá chok'ai p'irabai atada perā, waa piu-e; ichita chok'ai bait'ee.

25 Chonaarāweda Tachi Ak'ōrepā Jesús ome ooit'ee bada jaraji Rey David it'aideepa:

'Ichita mi Ak'ōre Waibia unupachida aji, mi k'īrapite. Ichi mi ome bairā, maarepida mi waawee-e.

26 Mapa mi t'āri o-ia nībi, māik'aapa k'ari k'inia bi, k'awa bairā Tachi Ak'ōrepā mi k'aripapari.

27 Ak'ōre, pia mi k'ap'ia beraupi-e pait'ee mi iarutamāi, mia oopari perā pia oopi bik'a.

28 Ak'õre eujädee wäpari o m̄imaa ak'ipiji. Mapa mi o-ña bait'eeda aji, pi k'írapite.' *(Sal 16.8-11)*

29 Maap'eda Pedropo mägaji:

—Tachi auk'aarã nama see n̄ibí, ūriti. Tachi chonaarãwedapema Rey David jai-idaaji mäik'aapa iajida. Iru k'ap'ia at'ari jâirade bi tachi t'äide.

30 K'awa p'aní David chok'ai bak'ári, Ak'õre pedee jarapari paji. Mapa irua k'awa baji Tachi Ak'õrepa jarada irumaa, irudeepa rey uchiapiit'ee.

31 Mägá, wäara Davidpa unu pik'aji mäik'aapa jaraji säga Cristo p'irabaiit'ee iru iadap'edaamäiiipa mäik'aapa iru k'ap'ia berau-e pait'ee.

32 K'awa p'aní na pedee Jesudeta jara bi, Tachi Ak'õrepa iru p'irabai atada perã mäik'aapa taipa unudap'edaa perã.

33 Tachi Ak'õrepa iru it'aa ateeji ichi juaraare ak'i banamerã. Maap'eda ichia jaradak'a ichi Jaure teeji Jesumaa, irua pëimerã irude ijääpataarãmaa. Mägita paräpa et'ewa unujida mäik'aapa ūrijida.

34 Tachi Ak'õrepa Rey David k'ap'ia piuda chok'ai p'irabaipi-e paji it'aa ateeit'ee. Mamida Davidpa jaraji:

'Tachi Ak'õrepa jaraji Tachi Waibiamaa: "Pi mi ome auk'a waibia bairã, su-ak'i beepáde aji, mi juaraare,

35 mia pi k'iraunuamaa iru p'anapataarã p'oyaaru misa."'*(Sal 110.1)*

36 'Israel pidaarã, pia k'awáati mägi Jesús paräpa kurusode peepidap'edaa Tachi Ak'õrepa Tachi Waibia papiji. Iruta Tachi Ak'õrepa pëijida aji, tachi rey pamerã.

37 Māga ūridak'āri, arii p'anadap'edaarā k'īsia p'uadachida. Mapa iidijida Pedromaa māik'aapa chi k'ōp'āyoorāmaa:

—¿K'āata oodayama ajida, taipa?

38 Pedropa p'anauji:

—P'ek'au k'achia oo amáati, Tachi Ak'ōrepa parā p'ek'au k'achia wēpapik'oomerā māik'aapa Jesucristo t'ide poro choopítí. Māga ooruta pīrā, Ak'ōrepa ichi Jaure pēiit'ee parā ome bapariimerā.

39 Māgí jarada parā-it'ee aupai-edo aji; ichiaba pāchi warrarā-it'ee māik'aapa t'imí p'aníirā-it'ee; pia jarait'eera, Tachi Ak'ōre Waibiapa ichi odee atee k'inia bīrā-it'ee.

40 Māgí pedee jōma jarap'eda, Pedropa ūraaji:

—P'ananaáati Jesús peedap'edaarāk'a; jīp'a ijāati māik'aapa óoti Tachi Ak'ōrepa oopi bīk'a.

41 Ma ewate weda Pedro pedee ijāadap'edaarāpa poro choopijida māik'aapa apemaarā Cristode ijāapataarā ome t'īujida. Ma ijāadap'edaarā Pedro k'aurepa eperāarā tres mil paji.

42 Mamāik'aapa āchia ūri k'inia p'anapachida Cristopa jīrit'eradaarāpa jarateepata māik'aapa jedepachida āchia ne-inaa iru bee. Ichiaba jōmaweda cheepurupachida it'aa t'īdait'ee māik'aapa ne-inaa jedek'odait'ee, māgá k'irāpadait'ee Cristo piuda āchi pari.

Chi naa ijāadap'edaarā

43 Maapai eperāarā p'era pīk'a para bapachi, Tachi Ak'ōrepa oopipachi perā Cristopa jīrit'eradaarāmaa ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa.

44 Ma awara Cristode ijāapataarā chik'inia para bapachi māik'aapa chi wēe beerāmaa āchi ne-inaa jedepachida.

45 Pia jarait'eera, netopachida āchi net'aa iru p'aní māik'aapa ma p'arat'a t'oopachida teedait'ee chi wēe beerāmaa.

46 Ewari chaa cheepurupachida Ak'õre te waibiade it'aa t'īdait'ee māik'aapa t'āri o-ÿapa ne-inaa jerek'opachida āchi tede.

47 Ak'õremaa it'aa t'īpachida jaradait'ee iru t'āri pia bi. Jerusalén pidaarāpa pia pedeepachida ãra ãpite. Maperā ewari chaa chok'araara o k'achiadeepa uchiapachida āchi k'aurepa.

3

Pedropo esperā chiwa bi jipada

1 Ewari aba Pedro Juan ome wājida Tachi Ak'õre te waibiadee a las tres, ma hora judiorā it'aa t'īpatap'edaa hora pada perā.

2 Mama Ak'õre te waibiade baji esperā chiwa bi, ichi t'oru weda. Ewari chaa esperāarāpa māgí ateepachida māik'aapa binapachida Ak'õre tede chi T'īupata Pi-ia apatamāi, p'arat'a iidipariimerā chi mama t'īurutaarāmaa.

3 Māgí esperāpa unuk'āri Pedro māik'aapa Juan Ak'õre tede t'īu wāda, p'arat'a iidiji.

4 Māpai āchia ak'ijida irumaa māik'aapa Pedropo māgaji:

—Taimaa ak'ipáde aji.

5 Māgí esperāpa ak'iji, p'arat'a teedai jīak'aapa.

6 Mamīda Pedropo māgaji:

—Mia wẽe bida aji, p'arat'a, nẽe jida. Mamĩda mia pi k'aripait'ee. Jesucristo Nazaretdepemapa mímama nãga oopi bairã, iru t'ide mia jararu: p'irabáiji mäik'aapa wãji.

⁷ Mäga jararuta, Pedropo juaraarepema juade jitap'eda, p'irabai ataji. Aramata ma chiwa bada biiri pia beeji

⁸ mäik'aapa p'inajítí bainí beeji. Maap'eda p'irria beeji. Ma t'ëepai ichi biiri pa t'lúji Ak'õre tede ãchi ome. Jítijítia wãji mäik'aapa o-íapa it'aa t'í wãji Ak'õremaa.

⁹ Mäga unudak'ari, jõmaweda arii p'anadap'edaarã

¹⁰ p'era pik'a para beeji. Mágá p'anajida ai naaweda ãchia unupatap'edaa perã ma eperã suak'í bi p'arat'a iidimaa Ak'õre tede, chi T'íupata Pi-ia apatamãi.

Pedropo jarada Tachi Ak'õre tede p'anadap'edaarãmaa

¹¹ Mágí chiwa bada jipa beeda perã, Pedro mäik'aapa Juan ik'aawaapa ãyaa wãk'aa paji. ãchi p'anajida Ak'õre te waibia ãuk'idaa, Salomón Pórtico apatap'edaamãi. ãchimaa eperãarã jõmaweda p'era pik'a p'ira erreujida.

¹² Pedropo mäga unuk'ari, mágaji:

—Israel pidaarã, ¿sãap'eda parã p'era para biima? aji. ¿Sãap'eda tai k'íra ak'í jõníma? ¿Parãpa k'ísia p'anik'ã taipa tachi juadoopa na eperã jípajida?

¹³ Tachi chonaarã Abraham, Isaac mäik'aapa Jacob ijäädap'edaa Ak'õre Waibiapa ichi Warra Jesúz waibiara papiji jõmaarã k'âyaara, ichia oopi badak'a oopachi perã. Mamĩda parãpa mágí

Jesús jita atadap'eda, charraarāmaa teenajida. Maap'eda Pilatopa uchia pēiit'ee pak'āri, parāpa k'iniada-e paji.

¹⁴ Eperā t'āri pia bi p'ek'au k'achia wēe k'ena pēidai k'āyaara, chīara peeparita parāpa uchiapit'aajida.

¹⁵ Māgá peepit'aajida Tachi Ak'ōre o ak'ipipari. Mamīda parāpa peepidap'eda, Tachi Ak'ōrepā chok'ai p'irabai ataji. Taipa māga unujida tachi taupa.

¹⁶ Nāgí eperā jipa beeji ichia ijāada perā Jesupa jipai. Maperāpi jipa beeji, parāpaunu p'anik'a. Jesús jōmaarā k'āyaara waibiara bairā, k'ayaa beerā jipai.

¹⁷ 'Michi auk'aarā, mia k'awa bi pāchi poroorāpa māik'aapa parāpa Jesús peepidak'āri, k'awada-e paji iru Tachi Ak'ōrepā pēida tachi k'aripamerā.

¹⁸ Mamīda parāpa māga oo p'anipa Tachi Ak'ōrepā uchiapiji ichia jaradak'a, ichi pedee jarapataarā it'aideepa: ichia pēida piut'ee.

¹⁹ Māpai Tachi Ak'ōrepā k'īsia iru badade pia k'īsiadap'eda, k'achia oo amáati māik'aapa irude ijāati, irua pāchi p'ek'au k'achia wēpapik'oomerā.

²⁰ Māga ooruta pirā, Ak'ōrepā parā k'āiwēe p'anapiit'ee māik'aapa pēiit'ee Jesucristo, ichia jirit'erada parā k'aripapariimerā.

²¹ Mamīda Jesús at'āri Ak'ōre eujāde bait'ee, Ak'ōrepā ne-inaa jōmaweda chiwidi pik'a ooru misa, chonaarāweda ichi pedee jarapataarā it'aideepa jaradap'edaak'a.

²² Maapai Moisepa tachi chonaarāmaa māgaji: 'Ak'ōrepā ichi pedee jarapari uchiapiit'ee parā

t'āide mi jīak'a. Oopatáati irua jara bik'a.

23 Māgí Ak'ōre pedee jaraparipa jara bī pedee ūri k'iniada-e p'anīrā Ak'ōre eperāarā p'anīmāiiipa āyaa jērek'ooit'ee māik'aapa peek'ooit'ee.' *(Dt 18.15-19)*

24 'Ichiaba Samuel beedak'āriipa jōma apemaarā Ak'ōre pedee jarapataarāpa jarapachida tachia īrá unu p'ani.

25 Mapa parāpa k'awa p'ani Tachi Ak'ōrepā jarada chonaarāweda ichi pedee jarapataarā it'aideepa parā īrapemaarā-it'ee. Ichiaba ichia jarada Abrahammaa parā īrapemaarā-it'ee. Māgaji Abrahammaa:

'Mia na p'ek'au eujādepemaarā jōmaweda k'aripait'eeda aji, pideepa uchiadait'eerā k'ap'ia pari.' *(Gn 22.18)*

26 Ichia jaradak'a Abrahammaa Tachi Ak'ōrepā parā pia ooji, ichi Warra piup'eda chok'ai p'irabai atak'āri parā t'āide. Māga ooji k'inia bada perā parāpa naapiara ijāadamerā māik'aapa pāchia k'achia oopata oo amaadamerā.

4

Pedro Juan ome judiorā poroorā k'īrapite

1 At'āri Pedro Juan ome pedeemaa p'ani misa, judiorā p'aareerā pachejida Ak'ōre te waibia jīapataarā poro ome. Ichiaba āchi ome chejida saduceorā.

2 K'īrau p'anajida Pedropo māik'aapa Juanpa jaratee p'anadap'edaa perā eperāarā piudap'eda chok'ai p'irabaidai, Jesús p'irabaidak'a.

³ Mapa jita atadachida. K'ewara bada perã, carcelde t'it'aanajida, aí norema ma nepira ak'idait'ee.

⁴ Mäga oojida mïda, eperäärã chok'araarãpa Cristode ijääjida, ãrapa jarateedap'edaa k'aurepa. Ijääpataarã jõmaweda imik'iraarã aupai cinco mil pají.

⁵ Aí norema Jerusalende abaamaa see nïbaji judiorã poro waibiarã, ãchi chonaarã mäik'aapa Moisepa p'âda jarateepataarã.

⁶ Mama baji ichiaba Anás, judiorã p'aareerã poro waibia pada. Ichiaiba baji p'aareerã poro waibia Caifás, Juan, Alejandro mäik'aapa Anás éreerã awaraarã.

⁷ Pedro Juan ome atapijida mäik'aapa ãchi k'irapite bainí beepidap'eda, iidijida:

—¿K'ai juapa parãpa jägee net'aa oo p'anima? maa-e pirã ¿k'aima jágá oopi bîma? ajida.

⁸ Ak'ore Jaure Pedro ome bada perã, pia p'anauji:

—Judiorã poro waibiarã mäik'aapa chonaarã,

⁹ parãpa taimaa iidiruta, sâga nâgí k'ayaa bada k'aripajida mäik'aapa sâga jipa beeji. ¿Mäga-ek'â? aji.

¹⁰ Pia bi. Taipa parã k'irapite jaradait'ee, jõmaweda Israel pidaarãpa k'awaadamerã. Nâgí eperã parã jõmaarã k'irapite bainí bi, jipa beeji Jesucristo Nazaretdepema juapa, parãpa kurusode peepidap'edaa mäik'aapa Tachi Ak'orepa chok'ai p'irabai atada.

¹¹ Tachi Ak'ore Úraa p'âdade jara bi:

'Te oopataarāpa māu k'iniada-e padap'edaa pipiara padachi.'

(Sal 118.22)

12 Mapa Jesucristodepai ijāa p'aní pírā, it'aa wādait'ee, maarepida awaraa eperā wē-e perā iruk'a na p'ek'au eujāde, tachi o k'achiadeepa k'aripa atait'ee.

13 Judiorā poroorā arii p'anadap'edaa rāpa unudak'āri Pedro māik'aapa Juan jīp'a pedeema a p'aní waaweeda-ee, māik'aapa k'awaadak'āri āchi eperā jīp'aarā, mak'iara k'art'a tau k'awada-ee, ak'itruua para beeji. K'awaajida Jesús ome nipapatap'edaa perā, māga pedeejida.

14 Ma awara chiwa bada āchia jīpadap'edaa arii baji. Mapa judiorā poroorāpa p'oyaa p'anaudak'aa pají.

15 Māpai āchia Juan, Pedro, ma chiwa bada ome taawaa uchiapijida. Maap'eda pedee para beeji āchi pitapai:

16 —¿K'āata oodait'eema ajida, jā eperāarā ome? Jōmaweda Jerusalendepemaarāpa k'awa p'aní ārapa ne-inaa pia oodap'edaa, eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa. Tachia p'oyaa merada-e.

17 Mamīda ūrá jaradáma ajida, ma eperāarāmaa jarateenaadamerā Jesupa ne-inaa oopata, māga-e pírā miapidai.

18 Māpai waya t'ī p'e atajida māik'aapa jarajida waa jarateenaadamerā Jesupa ne-inaa oopata.

19 Mamīda Pedropo Juan ome p'anaujida:

—Pia k'isíati parāpa. ¿K'āare piata bayama ajida, Ak'ōrepa jara bī ooda-e pait'ee, parā pedee ūri k'iniapa?

20 Taipa unudap'edaa mäik'aapa ūridap'edaa p'oyaa nepiri amaada-edaa ajida.

21 Judiorā poroorā arii p'anadap'edaarāpa āchi juade iru p'anajida mīda miapidait'ee, arajāgaa pēijida eperāarā waidoopaa. Jōmaweda eperāarā o-ña it'aa t'iimaa p'anapachida Tachi Ak'ōremaa,

22 Jesús Jaurepa ma eperā jipat'aada perā, cuarenta años audú iru bīta.

*Ijāapataarāpa   Tachi   Ak'ōremaa   k'aripa
iididap'edaa*

23 K'ena pēidap'eda, Pedro Juan ome chejida āchi k'ōp'āyoorā p'anadap'edaamaa. Nepirijida judiorā p'aareerā poroorāpa mäik'aapa awaraa judiorā poro waibiarāpa āchimaa jaradap'edaa.

24 Māgí pedee ūridap'eda, jōmaweda auk'a it'aa t'iida:

—Tachi Waibia, pia pajā, na eujā, p'usa mäik'aapa ne-inaa jōmaweda aide nībi ooji.

25 Pi Jaurepa tachi chonaa Davidmaa nāga pedeepiji irua pide ijāa bada perā:

‘K'āare-it'ee awaraa eujādepemaarā k'īrau p'anapatama? Michi eperāarā paara pariatua k'īsiapata.

26 Na p'ek'au eujādepema reyrā mäik'aapa poro waibiarā audua p'anadairā, pedeeteepata k'achia oodait'ee. Pedee k'achia jarapata Tachi Ak'ore āpite mäik'aapa ichia rey pēida āpite.’ (*Sal 2.1-2*)

27 ‘Tachi Waibia, pia jaradak'a David it'aideepa, māga uchiaji. Rey Herodes, Poncio Pilato mäik'aapa awaraarā judio-eerā na p'uurude pedeeteejida Israel pidaarā ome k'achia oodait'ee Jesús, pia pēida oo chemerā pia oopi k'inia bi.

28 Mäga oojida pia naaweda k'isia iru badak'a.

29 Irá Tachi Waibia, ak'iji pi ãpite k'achia pedee p'aniirä mäik'aapa taimaa waapiara pi ūraa waawee-ee jarateepíji, taipa oo k'inia p'anadairä pia oopi bik'a.

30 Ichiaba tai k'aripáji k'ayaa beerä jipapataadamerä mäik'aapa ne-inaa eperääräpa p'oyaa oodak'aa ãchi juadoopa oopataadamerä Jesús t'ide. Iruata pichia oopi bik'a ichita oopari.

31 It'aa t'i aupadak'ari, ãchi p'anadap'edaamäi wirriwirria níbeeji. Mäpai jõmaweda Ak'ore Jau-repa oopi bik'a oo k'inia p'aneejida mäik'aapa Tachi Ak'orepa ooda Jesús piuda k'aurepa waawee-ee jarateepachida.

Ijääpataaräpa ãchi net'aa jedepatap'edaa

32 Maapai ijääpataarä jõmaweda auk'a k'isiapachida mäik'aapa chik'aripa p'anapachida. Apidaapa ãchi net'aa iru p'ani ãchi-it'ee aupaida adak'aa paji. Jip'a jõmaarä-it'ee paji.

33 Mapa Ak'orepa ãchi pia oopachi. K'aripaji Cristopa jirit'eradaaräpa jarateedamerä Jesús chok'ai p'irabaida mäik'aapa oodamerä ne-inaa eperääräpa p'oyaa oodak'aa ãchi juadoopa.

34 ãchi chupiria p'anadak'aa paji. Chi eujä iru beeräpa mäik'aapa ne-inaa awaraa iru beeräpa ne-tot'aapachida.

35 Mäpai ma p'arat'a Cristopa jirit'eradaarämaa teepachida, jedenadamerä wëe beerämaa.

36 Mäga ooji Leví ëererädepema Josepa. Mägí eperä Chipre isladepema paji. Mägimaa Cristopa

jirit'eradaarāpa pedida t'í bijida Bernabé (jara k'inia bì "T'āri O-īapipari").

³⁷ Māgí eperāpa eujā iru bada netot'aaji māik'aapa ma p'arat'a Cristopa jirit'eradaarāmaa teeji.

5

Ananías chi wēra Safira ome ne-inaa k'achia ooda

¹ Mamīda Bernabepa oodak'a ooda-e paji Ananías chi wēra Safira ome. Māgírāpa āchi eujā netot'aajida.

² Mamīda māgí eperā chi wēra ome pedeeteejida p'arat'a jōma teeda-e pait'ee Cristopa jirit'eradaarāmaa. Ananiapa māgí p'arat'a ūk'urupai teenak'āri,

³ Pedropo māgaji:

—Ananías, ¿pi seewa cheruk'ā aji, Ak'ore Jaure-maa, p'arat'a jōma tee che-ee? ¿Sāap'eda oojima Satanapa oopi bīk'a?

⁴ ¿Jā eujā pichide paji-ek'ā netot'aai naaweda? ¿Ma p'arat'a pichide paji-ek'ā netot'aap'eda? ¿Sāap'eda nāga oo k'iniadachima? Pia eperāarāmaa seewa-e paji. Ak'oremaata seewajida aji.

⁵ Māga ūriruta, Ananías eujāde piu baainaji. Arii p'anadap'edaarāpa unudak'āri, p'erak'oodachida.

⁶ Māpai k'ūtrāarā ūk'uruurāpa chi piuda beda atajida māik'aapa ateejida iade.

⁷ Hora õpeemaa Ananías wēra t'īuji, chi imik'īra piuda k'awa-ee.

⁸ Māpai Pedropo irumaa iidiji:

—¿Wāara nāgí p'arat'a pari eujā netot'aajidak'ā? aji.

Ichia p'anauji:

—Netot'aajidapi.

⁹ Pedropo māgaji:

—¿Sāap'eda parā pedeeteejida Ak'ōre Jauremaa seewadait'ee? Ara cherutada aji, pi imik'īra īadeepa. Naade pi jida auk'a ateedait'eeda aji.

¹⁰ Aramata Safira piu baainaji Pedro biīri ik'aawa. K'ūtrāarā t'īudak'āri, unujida piu bi. Maap'eda īanajida chi imik'īra ik'aawa.

¹¹ Jōmaweda ijāapataarā māik'aapa awaraarā māga k'awadap'edaarā p'era para beeji.

Ak'ōre Jaurepa k'aripap'eda, Cristopa jirit'eradaarāpa oopatap'edaa

¹² At'āri Jerusalende p'anide Cristopa jirit'eradaarāpa oopachida ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa. Maapai jōmaweda Cristode ijāapataarā cheepurupachida Salomón Pórtico apatap'edaamāi, Tachi Ak'ōre te waibia āuk'idaa.

¹³ Apemaarā judiorā Tachi Ak'ōre te waibia de t'īupataarā waaweepa araa p'anada-e paji āchi ome. Mamīda pia pedeepachida āchi āpite, ape-maarā Jerusalendepemaarā ome.

¹⁴ Māirā māgá t'īuda-e paji mīda āchi ome, Cristode ijāapataarā īwajida, wēraarā māik'aapa imik'īraarā.

¹⁵ Cristopa jirit'eradaarāpa ne-inaa pia oo p'anadap'edaa perā, eperāarāpa āchi k'ayaa beerā calle jā ik'aawa uchia atapachida joip'aruk'a bi

íri, Pedro wāyaa wāk'āri, chi jaurepa pida āra t'ōbaimerā māik'aapa jipamerā.

16 Ichiaba p'uuru k'ait'a beerāpa Jerusalendee k'ayaa beerā chok'ara aneepachida māik'aapa ichiaba eperā netuara merātia bee aneepachida. Tachi Ak'ōrepa jōmaweda jipak'oopachi Cristopa jirit'eradaarā juapa.

Cristopa jirit'eradaarā jiridap'edaa miapidait'ee

17 Unudak'āri jōmaweda Cristopa jirit'eradaarāpa oopata, judiorā p'aareerā poro waibia māik'aapa ūk'uru saduceorā iru ome nipapatap'edaaarāpa Cristopa jirit'eradaarā k'īra unuamaa iru p'aneejida.

18 Mapa Tachi Ak'ōre te waibia jīapataarāmaa atapijida carcelde t'ik'oonadamerā.

19 Mamīda p'ārik'ua angelpa carcelde t'īupata ewat'aa cheji. Maap'eda āchi taawaa uchiapik'ooji. Māpai māgaji:

20 —Wātī Tachi Ak'ōre te waibiadee māik'aapa arii p'anirāmaa jaratéeti Cristopa ooda eperārā k'aripait'ee it'aa wādamerā.

21 Māgá ai norema tap'eweda t'īujida Ak'ōre tede māik'aapa jarateemaa p'aneejida.

Māimisa ma p'aareerā poro waibiapa māik'aapa ichi ome p'anadap'edaaarāpa t'ī pēijida Junta Supremadepemaarā jōmaweda. Ichiaba carceldeepa Cristopa jirit'eradaarā atapijida.

22 Mamīda Ak'ōre te jīapataarāpa carcelde jirinadak'āri, unuda-e paji. Maperā nepiri chejida:

23 —Ununajidada ajida, carcel te pia jīa nībi, māik'aapa chi jīapataarā ai t'aide jīa p'ani. Mamīda ewa atadak'āri, apida unuda-e paji.

24 Māga ūridak'ari, ma p'aareerā poro waibia apemaarā p'aareerā poroorā ome māik'aapa Ak'ore te jīapataarā poropa k'awada-e paji k'āata oodai.

25 Māga nide eperā pacheji māik'aapa māgaji:

—Parāpa carcelde t'ik'oodap'edaarā Ak'ore te waibiade eperāarāmaa jarateemaa p'anida aji.

26 Aramata Ak'ore te waibia jīapataarā poro apemaarā jīapataarā ome wājida jita p'e atade. Mamīda k'īra jīp'a p'e aneejida, eperāarāpa āchimaa māupa bat'adai jīak'aapa.

27 Pachedak'ari, ak'inī p'aneepijida Junta Suprema k'īrapite. Māpai ma p'aareerā poro waibiaapa māgaji:

28 —Taipa parāmaa jarajida waa jarateenaadamerā jā eperāpa oopata. Mamīda māga ooda-e p'ani. Waapiara jōmaweda Jerusalén pidaarāmaa jarateemaa p'ani. Ma awara tāipata jā eperā peet'aajidada a jōni.

29 Apemaarā pari Pedropo p'anauji:

—Taipa ichita Ak'ōrepa oopi bīk'a oodait'eeda aji, eperāpa jara bīk'a oodai k'āyaara.

30 Tachi chonaarāwedapema Ak'ōrépata Jesús, parāpa kurusode peepidap'edaa, chok'ai p'irabaipiji.

31 Tachi Ak'ōrepa iru p'irabai atap'eda, su-ak'i biji ichi juaraare, jōmaarā k'āyaara waibiaara bairā. Mama biji eperāarā ak'ipariimerā māik'aapa o k'achiadeepa k'aripa atamerā. K'inia bají Jesús piuda k'aurepa Israel pidaarāpa p'ek'au k'achia oopata oo amaadamerā. Māgá irua wēpapik'ooi ārapa p'ek'au k'achia oopata.

32 Tachi Ak'õre Jaurepa ma jõma k'awa bida aji. Taipa pida ichiaba mäga k'awa p'anida aji, Cristode ijäädak'ari, Ak'õrepa ichi Jaure taimaa pëida perä.

33 Judiorä porooräpa mäga ūridak'ari, Cristopa jirit'eradaarä peek'oo k'iniadachida.

34 Mamïda ãra t'âide bají fariseo t'ijarapatap'edaa Gamaliel. Mägí Gamalielpa Moisepa p'âda pia k'awaa bají. Mapa eperäärapa iru t'o p'anapachida. Mägí bainí beep'eda, Cristopa jirit'eradaarä arak'atia taawaa uchia atapiji.

35 T'ëepai mägaji apemaarä judiorä poroorämaa: –Israel pidaarä, pia k'ísíati ne-inaa oodai naaweda jã eperääramaa.

36 K'iräpáti mak'íara taarä-e bi eperä Teudas apatap'edaapa k'ísiaji ichita jõmaarä k'âyaara waibíara pai. Mägí eere cuatrocientos imik'íraarä p'anajida. Mamïda mägí peet'aadak'ari, iru ome nipapatap'edaarä jíchoodachida. Mägá ãchia k'ísia iru p'anadap'edaa jõdachi.

37 Ai t'ëepai, Romadepemaaräpa eperäärapa t'i p'äpimaa p'anadak'ari, ichiaba Judas Galileade-pemapa mäga k'ísiaji. Eperäärapa ūk'uruuräpa iru pedee ijääjida. Mamïda ichiaba peet'aadak'ari, iru ome nipapatap'edaarä ãyaa erreudachida.

38 Mapa mia parämaa ūraait'ee jã eperäärapa k'achia oonaadamerä. ãchia jaratee p'aní pirä ãchi k'ísiaideepa mäik'aapa ne-inaa oo p'aní pirä ãchi juadoopa, ãchiaoopata jõdariyada aji.

39 Mamïda Tachi Ak'õrépata ãchimaa mäga oopi bi pirä, paräpa p'oyaada-edaa aji. K'írak'aupai, Tachi Ak'õre ome chõomaa p'aneedai.

Ãchia Gamaliel ūraa ijääjida.

⁴⁰ Maap'eda Cristopa jirit'eradaarã t'i p'e atajida mäik'aapa wîk'oojida. Jarajida waa jarateenaadamerã Jesupa ooda. Maap'eda k'ena pëijida.

⁴¹ Mamïda Cristopa jirit'eradaarã judiorã poroorã k'irrapiteepa o-ña uchiajida, Ak'õrepa ãchi ita-aria miapida perã Jesús k'aurepa.

⁴² Maap'eda ewari chaa jarateepachida Jesucristota Tachi Ak'õrepa pëida eperãarã k'aripamerã. Mäga jaratee wâpachida Tachi Ak'õre te waibiade mäik'aapa te bee chaa.

6

Ijääpataarã siete jirit'eradap'edaa Cristopa jirit'eradaarã k'aripadamerã

¹ Maapai ijääpataarã chok'arapiara ïwajida. Judiorã griego pedee pedeepataarãpa imiateejida judiorã hebreo pedee pedeepataarãmaa, ãchia griego pedee pedeepataarã p'ëtrãarã pia ak'idak'aa pada perã ewari chaa ne-inaa jededak'ãri k'aripadait'ee.

² Maperã chi doce jirit'eradaarãpa t'i pëijida jõmaweda Cristode ijääpataarã cheepurudamerã. See nîbeek'ãri, mägajida:

—K'õp'ãyoorã, tai jua araada-e ijääpataarã jõmaweda ak'idak'ee. Pia-e bida ajida, taipa waa jarateeda-e pait'ee Ak'õrepa jara pëida Jesucristo k'ap'ia pari, chi ne-inaa wêe beerã ak'i k'iniapia.

³ Mapa eperãarã siete jirit'erati ma mimia oodamerã. Jiriðaipia bi nãgee eperãarã: k'isia

k'awaa beerā; tāri pia beerā māik'aapa Ak'ore Jaurepa oopi bīk'a oo k'inia beerā.

4 Tai jōdee it'aa tīmaa p'anadait'ee māik'aapa Ak'orepa jara pēida jarateedait'eeda ajida.

5 Māpai āchia p'anaujida:

—Pia bida ajida.

Maap'eda jirit'erajida Esteban. Ma eperā Cristode pia ijāaji māik'aapa Ak'ore Jaurepa oopi bīk'a oopachi. Ichiaba jirit'erajida Felipe, Prócoro, Nicanor, Timón, Pármenas māik'aapa Nicolás Antioquiadepema. Naaweda māgí Nicolás Tachi Ak'orede ijāak'aa bap'eda, judiorāpa ijāapatade ijāa bají.

6 Ma t'ēepai ateejida Cristopa jirit'eradaarā p'anadap'edaamaa. Māgiirā it'aa tījida āchi pari māik'aapa juá bijida āchi īri. Māga oojida ak'ipidait'ee ma mimia āchimaa teeruta.

7 Ma t'ēepai, Ak'orepa ooda Cristo piuda k'aurepa waapiara jarateepachida māik'aapa ijāapataarā waapiara īwapachida Jerusalende. Judiorā ūk'uru, p'aareerā jida ichiaba Cristode ijāajida.

Judiorā poroorāpa Esteban jita atadap'edaa

8 Maapai Jerusalendepemaarā tāide Estebanpa oopachi ne-inaa eperārāpa p'oysaa oodak'aa āchi juadoopa. Māga oopachi Tachi Ak'orepa iru k'aripa bada perā.

9 Mamida ewari aba pachejida judiorā Tachi Ak'ore ūraa jarateepata tedepema. Ma te tījarapachida Esclavoorā P'anadap'eda Uchiadap'edaa. Māirāpa nepira jiri chejida Estebanmaa. Āchi ome chejida auk'a

Cirene p'uurudepemaarã, Alejandría
 p'uurudepemaarã, Cilicia eujādepemaarã
 māik'aapa Ásia eujādepemaarã.

¹⁰ Mamīda aupedeedak'ari, Esteban p'oyaa
 k'īup'eepidak'aa paji, Ak'ore Jaurepa iru k'īsia
 k'awaapida perã áchia iidida p'anaut'ee.

¹¹ Mapa awaraarāmaa p'aajida seewa
 jaradamerã ichia pedee k'achia pedeemaa bi
 Moisés āpite māik'aapa Tachi Ak'ore āpite.

¹² Māgá p'uuru pidaarã, judiorã poro
 waibiarã māik'aapa Moisepa p'āda jarateepataarã
 k'īraupik'oojida Esteban ome. Māirāpa Esteban jita
 atadap'eda, atadachida Junta Suprema k'īrapite
 Tachi Ak'ore te waibiade.

¹³ Māpai ma p'aadap'edaarã aneejida seewa
 jaradamerã. Māirāpa māgajida:

—Nāgí eperāpa ik'achia pedeeparida ajida, Tachi
 Ak'ore te āpite māik'aapa Moisepa p'āda āpite.

¹⁴ Jara bi Jesús Nazaretdepemapa nāgí te
 t'eet'aait'ee māik'aapa tachimaa waa oopi-e pait'ee
 Moisepa p'ādade jaradak'a, tachia oodamerã.

¹⁵ Judiorã poroorāpa māik'aapa arii
 p'anadap'edaarāpa Esteban ak'īdak'ari, chi k'īra
 ángel k'īrak'a unujida.

7

Estebanpa p'aare poro waibia k'īrapite p'anauda

¹ Māpai p'aareerā poro waibiaapa iidiji Esteban-
 maa:

—¿Wāarak'ā aji, na eperāarāpa jara p'ani?

² Irua p'anauji:

—Michi auk'aarā māik'aapa chonaarā, ūrítí. Tachi Ak'õre k'ĩra wãree bipa ichi unupijida aji, tachi ak'õchona Abrahammaa Mesopotamia eujāde bak'ãri, Harande banai naaweda.

³ Ak'õrepa jaraji:

'Atabëipáde aji, pi eujā pi ëreerā ome māik'aapa wãpáde aji, mia ak'ipiit'ee eujāmaa.' *(Gn 12.1)*

⁴ Māpai Abraham uchiaji Caldea eujādeepa māik'aapa banaji Harande. T'ëepai chi ak'õre piuk'ãri, Tachi Ak'õrepa Abraham aneeji na eujādee tachi ũrá p'anímäi.

⁵ Mamïda na eujā maarepida waide tee-e paji irumaa; biiri aba t'iait'ee pida. Jip'a jaraji teeit'ee irudeepa uchiadait'erämää iru piuda t'ëepai, Abraham waide warra wẽe bají mïda.

⁶ Ma awara Ak'õrepa jaraji:

'Pideepa uchiadait'erä p'anapataadait'eeda aji, awaraa eujāde mimiamaa chïara-it'ee. Mama esclavoorä p'anadait'ee māik'aapa jãpemaaräpa ãra miapi iru p'anadait'ee cuatrocientos años.' *(Gn 15.13)*

⁷ Mamïda Ak'õrepa ichiaba jaraji:

'Mia k'achia ooit'eeda aji, ãra esclavoorä papirutaarä. T'ëepai ãra mamäik'aapa uchiadait'ee māik'aapa mima ït'aa t'ïdait'eeda aji, na eujāde.' *(Gn 5.14)*

⁸ Mägá pedee nibide Abraham ome, Ak'õrepa jaraji Abrahampa tauchaa bimerä ichi warra k'ap'iade. Tachi Ak'õrepa k'inia baji mäga oodamerä ichi eperäaräpa ak'ipidait'ee ichide ijää p'ani. Mapa Abraham warra Isaac t'ok'ãri, k'äima ocho parumaa iru k'ap'iade tauchaa biji. Isaacpa mäga ooji

ichi warra Jacob ome. Ichiaba Jacobpa māga ooji chi warrarā doce ome. Māirādeepa Israel pidaarā ēreerā doce uchiajida.

⁹ 'Māgí Jacob warrarā pada, tachi chonaarāpa, ãchi ñpema José k'ira unuamaa iru p'anapachida. Maperā netot'aajida esclavok'a Egiptodee wāyaa wādap'edaarāmaa. Mamīda Tachi Ak'ore José ome baji.

¹⁰ Maperā k'aripa ataji jōmaweda ne-inaa k'achiadeepa. Ma awara k'Isia k'awaapiji māik'aapa k'inia iru bapiji rey Egiptodepema Faraonmaa. Māgípa José Egiptodepemaarā poro waibia papiji ichi palaciode.

¹¹ 'Ma t'ēepai jarra oojida Egipto eujāde māik'aapa Canaán eujāde. Maperā mak'ara nek'odait'ee wē-e paji.

¹² Mamīda Jacobpa k'awaak'ari Egiptode ne-inaa k'oit'ee paraa, jāmaa pēiji ichi warrarā, ne-inaa netode. Māgí paji tachi chonaarā naapiara wādap'edaa.

¹³ Ai t'ēepai wādak'ari, Josepa ichi ñpemaarāmaa k'awaapiji. Madeepa Faraónpa José ēreerā k'awaji.

¹⁴ T'ēepai, Josepa jara pēiji chi ak'ore Jacob māik'aapa chi ēreerā jōmaweda chedamerā Egiptodee. Åchi setenta y cinco paji.

¹⁵ Māgapí Jacob banaji Egiptode. Mama jai-idaaji. Ichiaba mama tachi chonaarā jai-idaajida.

¹⁶ Jacob bīri māik'aapa chi warrarā bīri ateejida Siquem p'uurudee māik'aapa mama iajida Abraham Hamor ēreerā juak'aawa netoda jāirade.

¹⁷ 'Ewari k'ait'a pak'ari Tachi Ak'orepa uchiapiit'ee Abrahamdeepa uchiadap'edaarā

Egiptodeepa ichia jaradak'a, ãchi chok'ara p'anajida, ñwa p'anadap'edaa perã.

¹⁸ Maapai Egiptodepema reypa José k'awa-e pada Faraón paji.

¹⁹ Mägí reypa tachi chonaarã k'üraji waa ñwanaadamerã. Æchi chupiria ooji. Jaraji ãchi warrarã ewaa t'o k'edeerã ita-aria piupidamerã.

²⁰ Maapai t'oji Moisés. Tachi Ak'õrepa mägí warra chai pia ak'iji. Mapa chi ak'õreerâpa atane õpee warimaa iru p'anajida ãchi tede.

²¹ Mamïda p'oyaa waa merada-e paji. Mapa ituaba atabëidak'ari, Faraón k'aupa unu ataji mäik'aapa wari ataji ichi warrak'a.

²² Mägapí Moisés wariji Egipto pidaarã t'äide mäik'aapa k'awaa wäji ne-inaa k'ira t'ädo Egip-todepemaarâpa k'awa p'anadap'edaak'a. Mäpai jõmaarâpa iru k'awajida, irua pedeeda k'aurepa mäik'aapa ooda k'aurepa.

²³ "Cuarenta años iru bak'ari, k'isiaji wäit'ee Israel pidaarã ak'ide, ichi auk'aarã pada perã.

²⁴ Mamïda unuk'ari Egiptodepemapa ichi auk'aa sîmaa bi, Moisepa k'aripanaji mäik'aapa ma Egipto pida pee atapéiji." *(Ex 2.11-12)*

²⁵ Moisepa k'isiaji ichi auk'aarâpa ijäädai Tachi Ak'õrepa ichi pëida ãchi k'aripamerã. Mamïda ãchia mäga ooda-e paji.

²⁶ 'Aí norema unuji Israel pidaarã omé chõomaa p'ani. Mägá chõonaadamerã mägaji: "¿Pâchi auk'aarã-ek'ã aji, jägá chõo jõnadait'ee?"

²⁷ Mäpai chi k'õp'ayo sîmaa badapa Moisés sîat'aaji mäik'aapa mägaji: "¿K'aipa pi tai porok'a bijima aji, taipa oopata ak'imerã?"

28 ¿Mi peet'aa k'inia bïk'ã aji, nuweda Egipto pida peet'aadak'a?"' **(Ex 2.13-14)**

29 Mäga ūrik'ãri, Moisés mirudachi. Maap'eda t'imí wāji Madián eujādee. Mama banaji k'īra tewaraak'a. Ariipema wēra atap'eda, warrarā omé paraaji.

30 'Cuarenta años wāyaap'eda, ewari aba Moisés baji eujā pania wēe bimäi Sinaí ee k'ait'a. Mama bide unuji pak'uru jep'eda t'ipitauk'a urua nībi, angelpa aíde ichi unupi bada perā.

31 Mäga urua unuk'ãri, Moisés k'ait'aara wāji pi-
iara ak'it'ee k'āata mäga bi. Mäga nide ūriji Tachi Ak'ōrepa mägaru:

32 'Mi pi chonaarā Ak'ōre Waibia; Abraham, Isaac,
Jacob ijāadap'edaa Ak'ōre Waibia.' **(Ex 3.6)**

Mäga ūrik'ãri, Moisés biirī wēre nībeeji p'era nībipa
mäik'aapa p'oysaa ak'ik'aa paji ma pak'urumaa.

33 Mäpai Tachi Ak'ōrepa mägaji:

'Pichi chancla ērat'aapáde aji, nama pi mi k'īrapite
bainī bairā.

34 Mia k'awa bi mi eperāarā chupiria chitooni
Egiptode. Ūri bi āchi bia chitooni. Mapa cheji
k'aripait'ee. Piā auk'a k'aripanáji. Mia pi Egip-
todee pēiit'eeda aji.' **(Ex 3.5-10)**

35 'Aí naaweda āchia Moisés pedee ūri k'iniada-e
paji nāga p'anauda perā:

'¿K'aipa pi tai porok'a bijima ajida, taipa oopata
ak'imerā?' **(Ex 2.14)**

Mäga yiaraa pik'a iru p'anajida mīda, Tachi
Ak'ōrepa ichi ángel pak'uru iirī-idaade unupida
k'ap'ia pari Moisés pēiji āchi porok'a. Tachi

Ak'õrepa k'inia baji Moisepa ãchi uchia atamerã Egipto pidaarã juadeepa.

36 Mägá Moisepa tachi chonaarã uchia p'e ataji Egipodeepa. Ichia ne-inaa ooji eperãarãpa p'oyaa oodak'aa ãchi juadoopa mägí eujäde, Mar Rojode mäik'aapa cuarenta años wâyaaruta misa eujä pania w  e bide.

37 Mägí Moisepa jaraji Israel pidaarãmaa:
‘Par  deepa Ak'õrepa uchiapiit'ee ichi pedee jara-pari mi j  ak'a.’ *(Dt 18.15)*

38 P'anadak'  ri euj   pania w  e b  ide, Israel pidaarã pari Moiseta pedeeji   ngel ome Sina   eede. Ichiata Ak'õrepa jarada naapiara p'  ji, tachi chonaarãpa mäik'aapa tachia mägí   raa ij  adap'eda, ichita p'anapataadamer  .

39 ‘Mam  da tachi chonaarãpa iru pedee ij  a k'iniada-e paji. Ma k'  yaara waya Egipodee w   k'iniadachida.

40 Mapa Mois  s w  -e pak'  ri, ichi   pema Aaron-maa m  gajida:

‘Tachi-it'ee ak'õre waibiar   oop  de ajida, tachi naa o jaratee w  damer  , k'awada-e p'anadair   s  gataji j   Mois  s ome, Egipodeepa tai   yaaneeda.’ *(Ex 32.1)*

41 M  pai oojida p'ak'a chak'ek'a ai k'  rapite it'aa t'  dait'ee. Ne-animalaar   peejida ai k'  rapite paadait'ee m  ik'aapa fiesta oojida o-  apa, ma p'ak'a chak'ek'a ooda-it'ee.

42 Maper  pi Tachi Ak'õre ãchi ik'aawaapa   yaaw   w  ji. Mapa paj  de n  bi ne-inaamaa it'aa t'  pachida, Tachi Ak'õremaa it'aa t'  dai k'  yaara. Oojida Ak'õre pedee jarapataar  pa p'  dap'edaade jara b  k'a:

'Israel pidaarã, parã cuarenta años eujã pania wẽe bide p'anadak'ãri, ¿mi-it'ee ne-animalaarã peedap'eda, paapachidak'ã, mide ijãa p'anadap'edaa perã?

43 Ma k'ãyaara parãpa it'aa t'ipachida Canaan-depemaarã ak'õre waibia Molocmaa mäik'aapa Egiphtodepemaarã ak'õre waibia Refanmaa. Mia mäga k'awa bi ne-inaa pãchi juapa oodap'edaa atee p'anadap'edaa perã pãchi wãrutamaa. Mapa mia parã ãyaa jerek'ooit'eeda aji, Babilónia p'uuru k'ãyaara t'imíara.' (Am 5.25-27)

44 Tachi chonaarã eujã pania wẽe bide p'anadak'ãri, ateepachida Tachi Ak'õre te ne-edee ooda, k'irãpadait'ee Tachi Ak'õre arii bi ãchi ome. Mägi te oojida Tachi Ak'õrepaa Moisemaa ak'ipidak'a. Oojida aide it'aa t'ipataadait'ee Tachi Ak'õremaa.

45 Ma t'ëepai tachi chonaarã mägi tede it'aa t'ipachida ãchi chonaarãpa oodap'edaak'a. Mapa Tachi Ak'õrepaa awaraa p'uuru ome jura chõo p'oyaapik'ãri, Josué ome chedap'edaarãpa ãchi ome aneejida mägi te ne-edee ooda. Mägá iru p'anapachida David rey parumaa.

46 Tachi Ak'õrepaa Rey David k'inia iru bapachi. Mapa Davidpa iidiji Tachi Ak'õremaa te waibia oo teeit'ee, te pia oo k'inia bada perã Jacobpa ijãadap'edaa Ak'õre-it'ee.

47 Mamida David warra Salomonpa Tachi Ak'õre te waibia ooji.

48 Salomonpa mägi te ooji mida, k'awa p'ani Tachi Ak'õre Waibia bak'aa te eperãarã juapa oodade. Mäga k'awa p'ani Ak'õre pedee jarapariipa

jarada perā:

⁴⁹ 'Mi, Jōmaarā Rey, it'arita baparida aji, māik'aapa eujā mi juá ek'ari bi. ¿Te k'āaredeeta mīmaa oo teedait'eema? ¿Sāmata mi īinait'eema?

⁵⁰ ¿Mīchi juadoopa jōmaweda ooji-ek'ā? aji.' *(Is 66.1-2)*

⁵¹ Māpai Estebanpa māgaji:

—Parāpa Tachi Ak'ōrede ijāa p'anida apata mīda, tāri k'achia-idaa p'anapatada aji, ijāadak'aa beerāk'a. Ma awara k'iiri k'isua p'anapata, oo k'iniadak'aa perā Ak'ōre Jaurepa oopi bik'a. Pāchi chonaarāk'api p'ani.

⁵² Parā chonaarāpa ichita Tachi Ak'ōre pedee jarapataarā jirijida peedait'ee. Peejida chi p'ek'au k'achia wēe bi cheit'ee bida apatap'edaarā. Maap'eda chi p'ek'au k'achia wēe bi chek'āri Tachi Ak'ōrepa oopi bik'a ooit'ee, iru ichiaba jita atapidap'eda, peepijida parāpa.

⁵³ Parāpata Ak'ōre Ūraa iru p'anapata angeleerā k'aurepa. Mamīda at'āri ooda-e p'anida aji, māgí ūraa jara bik'a.

Esteban peedap'edaa

⁵⁴ Māga ūridak'āri, tāri k'achiapa Esteban peet'aa k'inia p'aneejida.

⁵⁵ Mamīda Ak'ōre Jaure ichi ome bada perā, it'aa ak'iji māik'aapa unuji Ak'ōre k'īra wāree māik'aapa Ak'ōre juaraare Jesús bainī bi.

⁵⁶ Māpai māgaji:

—Ak'idapáde aji. Mia unu bi pajā ewa nībi māik'aapa unu bi Eperā Ak'ōre Truadepema Ak'ōre Waibia juaraare.

⁵⁷ Mam̄ida āchi k'īri t'ap'ak'oodachida māik'aapa golpe biadap'eda, jōmaweda iru īri wājida.

⁵⁸ Jerusalén p'uurudeepa uchia atadap'eda, māupa bat'amāa p'aneejida iru peet'aadait'ee. Auk'a k'aripajida Esteban imiateedap'edaarāpa. Āchi īripema p'aru jīpatap'edaa ata bijida eperā Saulo apatap'edaa bīri ik'aawa irua ak'imerā, āchia māu bat'aruta misa.

⁵⁹ Māupa bat'amāa p'anide Esteban it'aa t'īji:

—Tachi Waibia Jesús, mi jaure pichimaa atēeji.

⁶⁰ T'ēepai bedabaiji māik'aapa golpe it'aa t'īji:

—Tachi Waibia, āchi chupiria k'awáaji, mi nāgá k'achia oo p'aní mīda.

Māga jarap'eda, piuji.

8

Saulopa ijāapataarā miapiit'ee jiriida

¹⁻² Esteban peedak'āri, Saulo mama baji ak'īit'ee, ichi judiorā poroorā eere bada perā. Esteban piup'eda, ūk'uru Tachi Ak'ōrede ijāapataarāpa īajida; ichiaba audú jēejida iru-it'ee.

Ma ewatedeepa Jerusalende Cristode ijāadak'aa beerāpa irude ijāapataarā jīrijida peedait'ee. Mapa jōmaweda miruk'oodachida Judea eujādee māik'aapa Samaria eujādee. Cristopa jīrit'eradaarā aupai miruda-e paji.

³ Māgá jīri p'aní misa, Saulopa Cristode ijāapataarā auk'a jīripachi. Te chaa tīu wāpachi wēraarā imik'īraarā ome jita p'eit'ee. Maap'eda carcelde t'ipik'oopachi.

Samariade jarateedap'edaa Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee

4 Saulopa māga oo baji mīda, chi Jerusalendeepa mirudap'edaarāpa jaratee wāpachida Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee āchi wārutamaa.

5 Felipe wāji Samaria eujādee māik'aapa Cristopa ooda jarateepachi.

6 Arii p'anadap'edaarāpa māga ūridak'āri māik'aapa unudak'āri irua ooda eperāarāpa p'oysaa oodak'aa āchi juadoopa, waapiara k'awa k'inia p'anajida.

7 Mama Felipepa uchiapik'oopachi netuaraarā merātia bee eperāarā chok'ara k'ap'iadeepa. Māgi netuaraarā āra k'ap'iadeepa bia uchia wāpachida. Ma awara Felipepa jipak'oopachi eperāarā chok'ara chiwa beerā māik'aapa p'oysaa āchi biiripa pia nipaydak'aarā.

8 Maperā ma p'uurudepemaarā o-īa p'anapachida.

9 Mamīda mama bapachi eperā t'ijarapatap'edaa Simón. Māgipa petau tau k'awaa baji māik'aapa ma eujādepemaarā k'ūra p'e iru bapachi ichia oo bi k'aurepa. Mapa āchi t'āide eperā waibiak'a bapachi.

10 Waibiara beerā, ek'ariara beerāpa paara iru pedee ūri k'inia p'anapachida māik'aapa māgapachida:

—Tachi Ak'ōrépata irumaa nāga oopi bi.

11 Irua jararu ijāapachida, ichi petau taupa k'ūrap'e iru bada perā. Taarāji ma k'apite bi.

12 Mama bide Felipepa jarateeji: Jesucristo Tachi Ak'ōrepa pēida māik'aapa iru k'aurepa Tachi Ak'ōrepa eperāarā p'ek'au k'achia wēpapik'oopari.

Māga ijāadak'āri, māpema imik'īraarā māik'aapa wēraarā poro choopijida.

¹³ Simonpa pida ijāaji. Maap'eda poro choopiji māik'aapa nipaji Felipe ome. Unuk'āri Felipepa ne-inaa oo bi eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa, ichia k'awa-e bapachi sāga k'īsiai.

¹⁴ Cristopa jirit'eradaarā Jerusalende p'anadap'edaarāpa ūridak'āri Samaria pidaarāpa ijāaruta Ak'ōrepa ooda Cristo piuda k'aurepa, mamaa pējida Pedro Juan ome.

¹⁵ Arii panadak'āri, it'aa t'ījida Samaria pidaarā Cristode ijāapataarā pari, Tachi Ak'ōre Jaure āra ome ba chemerā,

¹⁶ waide Ak'ōre Jaure āra k'ap'iade ba che-e bada perā. Jīp'a poro choopijida Tachi Waibia Jesús t'īde, ak'ipidait'ee irude ijāadap'edaa.

¹⁷ Māpai Pedropo māik'aapa Juanpa juua bidak'āri āra īri, māgá Ak'ōre Jaure ba cheji āra ome.

¹⁸ Simonpa unuk'āri Ak'ōre Jaure che bi Cristopa jirit'eradaarāpa juua bīrutade eperāarā īri, p'arat'a teeit'ee pajī, ichia auk'a māga ooit'ee.

¹⁹ Māgaji:

—Mimaa k'awaapidapáde aji, ichiaba mia juua bīk'āri eperā īri, Ak'ōre Jaure iru ome ba chemerā.

²⁰ Māpai Pedropo p'anauji:

—Pichi p'arat'a ome atua baibeepáde aji, k'īsia bairā neto atai Tachi Ak'ōrepa oopipari ichi jirit'eradaarāmaa!

²¹ Pia na mimia p'oyaa oo-e, Ak'ōre k'īrapite k'īra jīp'a k'īsia-e bairā.

22 Māgá k'īsia amáaji māik'aapa Tachi Ak'ōremaa chupiria iidíji. Māga oorura, Tachi Ak'ōrepa perdonaapi pia k'achia oo k'inia bi.

23 Mía māga jara bi k'awa bairā pi t'āride tai ome k'īrau bi, waibiarra paruta perā pi k'āyaara nāpemaarā k'īrapite. Wāara pi at'āri p'ek'au k'achia juua ek'ari bi.

24 Māpai Simonpa p'anauji:

—Parāpa Ak'ōremaa chupiria iididapáde aji mi pari, mi baainaamerā parāpa mīmaa jaradap'edaade.

25 Maap'eda Pedropo Juan ome ma p'uurudepemaarāmaa jarajida āchia unudap'edaa Jesús ome nipadak'āri. Ichiaba Tachi Ak'ōrepa jara pēida jarateejida. Ma t'ēepai chejida Jerusalendee. Mamīda ode Samariade p'uuru bee chaa jaratee che wāpachida Tachi Ak'ōrepa pedee pia jara pēida Cristode.

Felipe Etiopía eujādepema poro ome unuda

26 Ma t'ēepai, Tachi Ak'ōrepa ichi ángel pēiji Fe- lipemaa jaramerā:

—Wāji barree, Jerusalendeepa chonaarāwedapema Gaza p'uurudee wāpari ode. Māgí o wāyaapari eujā pania wēe bide.

27 Māpai Felipe wāji māik'aapa odeunuji eperā Etiopía eujādepema. Māgí Etiopiadepemaarā poro waibiarra paji. Āchi reina p'arat'a jīapari paji. Ichi wā baji Jerusalendee Tachi Ak'ōremaa it'aa t'īde.

28 Mata waya che wāji ichi eujādee. Su-ak'i baji ichi caballopá jidiupata carrode māik'aapa lee wāji chonaarāwedapema Ak'ōre pedee jarapari Isaíapa p'āda.

29 Māgá wāde, Ak'õre Jaurepa māgaji Felipemaa:
—Wāji jā carro k'ait'a.

30 Felipe ma carro ik'aawa pak'āri, ūriji Etiopi-adepemapa Isaíapa p'āda leemaa bī. Māpai iidiji:
—¿K'awa bīk'ā aji, k'āata jara k'inia bī pīa leemaa bī?

31 Etiopiadepemapa p'anauji:
—¿Sāga mīa k'awaayama aji, apidaapa mīmaa jarateeda-eeta?

Māpai Felipemaa chupiria iidiji bataumerā māik'aapa ichi ik'aawa su-ak'i beemerā.

32 Isaíapa p'ādadepema ichia leemaa badade nāga p'ā bajī:

'Iru ateejida oveja ateepatak'a chi peepatamaa.
Ara oveja k'īup'ee baparik'a chi k'ara t'īmaa p'anadak'āri, māga pīk'a iru k'īup'ee bajī.

33 Iru k'īra nejasapijida māik'aapa maarepida chupiria k'awada-e pajī. Āchi audú t'āri k'achiaidaa p'anadap'edaa perā, pee atapēijida. Maperā irudeepa warra apida uchiada-e pajī. Māgá iru peedak'āri, uchiapijida na p'ek'au eujādeepa.' (*Is 53.7-8*)

34 Māpai Etiopiadepemapa Felipemaa iidiji:
—Mi chupiria k'awáaji. ¿K'aideta pedeemaa bīma aji, na Ak'õre pedee jaraparipa; ichide wa awaraa eperāde?

35 Māpai Felipepa ma Etiopiadepemamaa māgaji:

—Pīa leemaa bī Tachi Ak'õre Warrade; Jesūs p'asada.

Māpai Felipepa jarateemaa beeji jōma Jesupa ooda eperāarā k'aripait'ee.

36 Maap'eda waawipai ode wāyaadak'āri pania paraamāi, māgí eperāpa māgaji:

—Nama pania paraa. ¿Sāap'eda mi poro chooema? aji.

37 [Felipepea p'anauji:

—Pia wāara Jesucristode ijāa bi pirā, pia bida aji.

Ma eperāpa māgaji:

—Mia ijāa bida aji, Jesucristo Tachi Ak'ore Warra.]

38 Ma carro t'i baipip'eda, āchi ome weda irabaijida māik'aapa wājida pania paraamaa. Mama Felipepea poro chooji.

39 Paniadeepa uchiadak'āri, Felipe wēpadachi Tachi Ak'ore Jaurepa ateeda perā. Ma Etiopiade-pemapa waaunu-e paji. Mamīda ichi o-ña wāji ichi eujādee.

40 Māimisa Ak'ore Jaurepa Felipe uchiapiji Azoto p'uurude. Mamāik'aapa p'uuru bee chaa Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee jaratee wāpachi Cesarea p'uurude panarumaa.

9

Saulopa Cristode ijāada (Hch 22.6-16; 26.12-18)

1 Felipepea māga oo bi misa, Saulopa Cristode ijāapataarā peek'ooit'eeda apachi. Mapa wāji juidiorā p'aareerā poro waibiamaa

2 māik'aapa iidiji k'art'a p'ā teedamerā. K'īsia irubaji wāit'ee Damasco p'uurudee Tachi Ak'ore Ode P'aniirāda apata jiride, imik'īraarā wēraarā ome, māgiirā jita p'e ateeit'ee Jerusalendee. Ma k'art'a p'ādap'edaade jaraji Saulopa oo k'inia bi, judiorā

poroorāpa Tachi Ak'õre Ūraa jarateepata te bee chaa k'awaadamerā māik'aapa k'aripadamerā.

³ Ma k'art'a p'ādap'edaa atap'eda, Saulo wāji. Damasco k'ait'a pa wāk'āri, it'ariipa ichi īri īdaa jēra t'īudachi.

⁴ Māga unuk'āri, Saulo eujāde baainaji. Maap'eda pedee ūriji:

—Saulo, Saulo Ɂsāap'eda michideerā jirī nima? aji.

⁵ Saulopa iidiji:

—ɁPi, k'aima? aji.

Chi pedee badapa p'anauji:

—Mi Jesupi, pia jirī ni eperāarā poro waibia.

⁶ P'irabáiji māik'aapa wāji p'uurudee. Mama jaradai pia k'āata ooit'ee.

⁷ Saulo ome wānipadap'edaa rā pedee wēe ak'inī p'aneejida p'era jōnipa, ārapa pedee ūridap'edaa perā. Mamīda unuda-e paji k'aipata pedee bi.

⁸ Ma t'ēepai Saulo p'irabaidachi. Mamīda tau ēek'āri, maarepida unuk'aa paji. Māgá juade jitadap'eda, ateejida Damascodee.

⁹ K'āima ūpee mama baji tau p'āriu; maarepida ne-inaa to-ee māik'aapa nek'o-ee.

¹⁰ Ma p'uurude bapachi eperā Cristode ijāapari, t'ījarapatap'edaa Ananías. Saulo māga bi misa, Ak'õrepa k'āimok'araa pik'a bida Ananías t'ījaraji. Ichia p'anauji:

—Tachi Waibia, mi nama bida aji.

¹¹ Ak'õrepa māgaji:

—Wāji calle t'ījarapata Derechamaa māik'aapa Judas tede iidíji Tarso pida, t'ījarapata Saulo. Māgipa mīmaa it'aa t'īmaa bida aji.

12 Māgimaa k'āimok'araa pik'a bide mia unupijida aji, eperā t'i jarapata Ananías wāru irumaa māik'aapa juu biru iru īri, waya pia unumerā.

13 Māga ūrik'āri, Ananiapa māgaji:

—Tachi Waibia, mia ūridooda aji, jā eperāpa pi de ijāapataarā miapida Jerusalende.

14 Frá nama che bi p'aareerā poroorāpa k'ari pa k'inia p'anadairā. Maperā pēijidada aji, pi de ijāapataarā jita p'e atade.

15 Mamīda Ak'ōrepa p'anauji:

—Wāpáde aji, mia iru jirit'erada perā mi ūraa jarateenamerā awaraa eujādepemaarāmaa māik'aapa āchi reyrāmaa, ichiaba Israel pidaarāmaa.

16 Mia irumaa k'awapiit'eeda aji, sāgapí iru mia iru p'anapataadait'ee, mia ooda jaratee k'inia bi k'aurepa.

17 Maap'eda Ananías wāji Saulo badamaa. Teeda panap'eda, juu biji iru īri māik'aapa māgaji:

—K'ōp'āyo Saulo, pia unuda ode che wāk'āri, Tachi Waibia Jesupata mi pēijida aji, pia waya unumerā māik'aapa Tachi Ak'ōre Jaure ome beemerā.

18 Aramata Saulo tau deepa chik'o escamak'a baijida māik'aapa waya pia unu beeji. Maap'eda poro choopiji Ananiamaa.

19 T'ēepai nek'oji waya juatau paraait'ee. Ewari chok'ara-ee beeji Damascodepemaarā Cristode ijāapataarā ome.

Saulopa Damasco p'uurude jarateeda

20 Saulopa jarateenapachi Ak'ōre ūraa jarateepata tede. Jarapachi Jesuta Tachi Ak'ōre Warra.

21 Mäga ūridak'āri, jōmaarāpa ak'itrua para beepachi mäik'aapa mägapachida:

—¿Nägí paji-ek'ā ajida, Jerusalende jiri nipapata peeit'ee jōmaweda Jesude ijāapataarā? ¿Ichiaba nama cheji-ek'ā ajida, ijāapataarā jita p'e ateede p'aareerā poroorāmaa?

22 Mäga jarapachida mīda, Saulopa ewari chaa waapiara jarateepachi Jesuta Tachi Ak'ōrepa pēida eperāarā k'aripamerā. Mapa judiorā Damasco code p'anapatap'edaarāpa k'awadak'aa paji k'āata k'isiadai.

Saulo judiorā juadeepa uchiada

23 Ma t'ēepai taarā pak'āri, judiorāpa pedeeteejida Saulo peet'aadait'ee.

24 Mamīda ichia k'awaa ataji. Åstaawa mäik'aapa p'ārik'ua p'uuru t'īupata chaa ot'ewa p'anapachida uchiak'āri jita atadait'ee.

25 Mamīda ijāapataarāpa k'oraa choma bide t'i atajida mäik'aapa chi p'uuru ik'aawa t'iak'au jēra bi ïriipa irabai pēijida. Mägá mirudachi.

Saulo Jerusalende

26 Mamäik'aapa Saulo Jerusalendee wāji. Mama ijāapataarā ome k'ōp'āyo meraa k'inia baji. Mamīda jōmaarāpa iru waawee p'anapachida. Ijāadak'aa paji wāara irua Cristode ijāa bi.

27 Awaraa ijāapataarā mäga p'anajida mīda, Bernabepa ateeji Cristopa jirit'eradaarāmaa. Nepiriji Saulopa Tachi Waibia unuda Damasco ode mäik'aapa Jesupa irumaa pedeeda. Maap'eda nepiriji Saulo Damasco code bak'āri, waawee-ee jarateemaa bada Jesupa ooda.

28 Mágá Saulo beeji Jerusalende māik'aapa nipapachi Cristode ijāapataarã ome. Mama bide Cristopa ooda waawee-ee jarateepachi judiorāmaa.

29 Ichiaba auptedepachi judiorā griego pedee pedeepataarã ome. Mapa ãrapa iru peet'aa k'inia p'anapachida.

30 Cristode ijāapataarãpa māga k'awaadak'āri, ateejida Cesarea p'uurudee. Mamāik'aapa pēijida Tarso p'uurudee.

31 Maapai ijāapataarã Judeadepemaarã, Galileadepemaarã māik'aapa Samariadepemaarã k'āiwee p'anapachida. Ak'ōre Jaurepa āchi k'aripapachi perā, waapiara oo k'awaa wāpachida Tachi Ak'ōrepaa oopi k'inia bī māik'aapa chok'araara īwa wāpachida.

Pedropa eperā t'ijarapatap'edaa Eneas jipada

32 Maapai Pedropa Cristode ijāapataarāmaa p'asia nipak'āri, panaji Lida p'uurude.

33 Mama ununaji eperā t'ijarapatap'edaa Eneas. Māgí ocho años iru baji chiwa bī.

34 Ma eperā unuk'āri, Pedropa irumaa māgaji:
—Eneas, Jesucristopa pi jiparupi. P'irabaipáde aji, māik'aapa pichi p'aru bedáji.

Aramata Eneas p'irabaidachi.

35 Chok'ara Lida p'uurude p'anapatap'edaarāpa māik'aapa Sarón eujāde p'anapatap'edaarāpa Eneas jipa bī unudak'āri, Jesucristode ijāajida.

Dorcas piup'eda, chok'ai p'irabaida

36 Maapai Jope p'uurude baji wēra Cristode ijāapari, t'ijarapachida Tabita; griego pedeede Dorcas apata. Māgí wērapa awaraarā k'aripapachi māik'aapa chupiria beerāmaa ne-inaa teepachi.

37 Ma wēra k'ayaadachi māik'aapa jai-idaaji. Judiorāpa oopatap'edaak'a iru k'ap'ia k'uit'aadap'eda, te it'ipema pisode binajida.

38 Maapai Pedro Lida p'uurude baji. Lida Jope p'uuru k'ait'a bada perā, ijāapataarāpa eperāarā omé pēijida irumaa. Māganajida:

—Isapai chepáde ajida, Jopedee.

39 Pedro wāji āchi ome māik'aapa panadak'āri, ateejida piuda bimaa. Jōmaweda p'ētrāarā jēe para baji iru ik'aawa māik'aapa Pedromaa ak'ipijida Dorcapa p'aru k'aat'ida chok'ai bak'āri.

40 Pedropo jōmaweda taawaa uchiapik'ooji. Māpai bedabaip'eda, it'aa t'i. T'ēepai jai-idaa badamaa ak'iji māik'aapa māgaji:

—Tabita, p'irabáji!

Iru tau ēeji māik'aapa Pedro unuk'āri, su-ak'i beeji.

41 Pedropo juadeepa p'irabai ataji māik'aapa t'i p'eji chi p'ētrāarā māik'aapa awaraa ijāapataarā, āchimaa ak'ipiit'ee chok'ai bi.

42 Jopedepemaarāpa māga k'awaadak'āri, chok'ara Cristode ijāajida.

43 Maperā Pedro k'āima chok'ara beeji ma p'uurude, ne-e p'oopari t'i jarapatap'edaa Simón tede.

10

Corneliopa Pedro t'i pēida

¹ Pedro Jope p'uurude b̄i misa, Cesarea p'uurude baji eperā t̄ijarapatap'edaa Cornelio. Māgí Romadepema soldaorā batallonddepema poro paji. Ma batallón t̄ijarapachida Italiadepema.

² Māgí eperā t̄āri pia bapachi. Ichi tedepemhaarā ome Tachi Ak'ōrede ijāapachida. Ichiaba p'arat'a teepachi judiorā k'aripait'ee māik'aapa Tachi Ak'ōremaa it'aa t̄ipachi.

³ Ewari aba a las tres, k'āimok'araa pik'a b̄ide taawapemak'a unuji it'aripema ángel ichimāi t̄iuru māik'aapa jararu:

—¡Cornelio!

⁴ Cornelio waaweede māgí ángel k'īra ak'i n̄ibep'eda, iidiji:

—¿K'āata k'inia b̄ima? aji.

P'anauji:

—Tachi Ak'ōrepa ūrijida aji, pia it'aa iidida māik'aapa unu b̄i pia p'arat'a teepari chupiria beerāmaa. Pia pia oo b̄i iru k'īrapite.

⁵ Eperā p̄éiji Jope p'uurudee aneemerā Simón Pedro apata.

⁶ Irua pimaa Ak'ōre net'aa jarateeit'ee. Awaraa Simón, ne-e p'oopari tede b̄i. Māgí p'usa ide baparida aji.

⁷ Ma ángel ichi ome pedeemaa bada wāk'āri, Cornelio t̄i p̄éiji ichi mimiapataarā omé māik'aapa Romadepema soldao aba Ak'ōrede ijāa bada.

⁸ Ichia k'āimok'araa pik'a b̄ide unuda nepirip'eda, āchi p̄éiji Jopedee.

⁹ Aí norema imat'ipa āchi Jope p'uuru k'ait'a wārutade, Pedro wāji terrazade it'aa t̄ide.

10 Mama bide jarrapisia n̄ibeeji. Nejoomaa p'ani misa, ichia k'āimok'araa pik'a bide

11 unuji pajā ewadaru. Madeepa it'ariipa che wāji lienzok'a bi. Ma k'ī chaa jī beeji.

12 Māgí p'arude ne-animalaarā k'īra t'ādoo p'anajida: biiripa n̄iuteepata, bipa n̄iuteepata māik'aapa wāabaipata.

13 Pedropo māga ak'i bide pedee ūriji:

—Pedro, p'irabáiji. Péeji māik'aapa k'opáde aji.

14 Pedropo p'anauji:

—Tachi Waibia, k'o-edo aji, mīchi t'oru weda waide k'ok'aa perā jāgee ne-animalaarā, pia k'oik'araa bida ada.

15 Waya pedee ūriji:

—Ak'ōrepa k'oipia papida k'oik'araa bida anaapáde aji.

16 Jarada ñpee māga jarap'eda, māgí lienzok'a bi waya it'aa wāji.

17 Pedropo k'īsia beeji k'āata jara k'inia baji ichia unuda māgí k'āimok'araa pik'a badade. Māga nīde Simón te iidi wādapa Cornelio mimiapataarā pachejida te t'īupata t'aide.

18 Arii panadak'āri, iidijida:

—¿Nama bik'ā ajida, eperā t'ījarapata Simón Pedro?

19 At'āri Pedro k'īsiamaa bide ichi k'āimok'araa pik'a badade, Ak'ōre Jaurepa māgaji irumaa:

—Eperā ñpeerāpa pi jīri nidada aji.

20 P'irabáiji māik'aapa ñrabáiji. Wāji ãra ome k'īsiae, miata ãra pēida perā.

21 Pedro ñrabaipe, māgaji ma eperāarāmaa:

—Mida aji, parāpa jiri p'ani. ¿K'āata oo che p'anima? aji.

22 P'anaujida:

—Tai chejida Cornelio, Romadepema soldaorā poropa pēida perā. Iru Tachi Ak'ōrede ijāapari māik'aapa t'āri pia bapari. Mapa jōmaweda Cesareadepema judiorāpa iru k'inia iru p'anapata. It'aripema angelpa jaraji irumaa tai pēimerā pi atade, pi iru temaa wāmerā jarateede.

23 Māpai Pedropo teeda t'iupip'eda, nek'opiji māik'aapa p'aru teeji k'āidamerā. Aī norema, Pedro wāji āchi ome. Jopedepema ijāapataarā ūk'uruurāpa iru k'ōp'āyanajida.

24 Aī norema panajida Cesareade, Cornelio pa nimaa badamāi, ichi te pidaarā ome māik'aapa ichia t'i pēida k'ōp'āyoorā k'iniarā ome.

25 Pedro aī temaa panak'āri, Cornelio taawaa cheji māik'aapa Pedro k'īrapite bedabaidachi, irumaa it'aa t'iit'ee.

26 Mamīda Pedropo p'irabaipiji, māik'aapa māgaji:

—Mi jida pik'a, eperā jīp'aada aji.

27 Maap'eda pedee wādapa teeda t'iujida eperāarā see nībadamāi.

28 Māpai Pedropo māgaji:

—Parāpa k'awa p'anida aji, tai judiorā t'iudaik'araa bi judio-eerā tede māik'aapa k'ōp'āyo meraadaik'araa bi parā ome. Mamīda Tachi Ak'ōrepa mīmaa k'awapijida aji, jōmaarā ome k'ōp'āyo meraaiapia bi.

29 Maperā jararutata mi cheji, k'īisia-ee. Irá k'awa k'inia bida aji, ¿k'āare-it'eeta mi t'i pēiji?

30 Cornelio pa p'anauji:

—K'āima k'īmari paruda aji, na horak'a k'ewara, mi it'aa t'īmaa bī misa, eperā p'aru uchiterree jī bī mi k'īrapite bainī ba cheji.

³¹ Jaraji ma eperāpa: “Cornelio, Ak'ōrepa ūrijida aji, pia it'aa iidida māik'aapa unu bīda aji, pia p'arat'a teepari chupiria beerāmaa. Pia pia oo bi iru k'īrapite.

³² Eperā pēipáde aji, Jope p'uurudee eperā t'ījarapata Simón Pedro atade. Iru baparida aji, awaraa Simón ne-e p'oopari tede p'usa ide.”

³³ Maperā mia isapai pēiji pī jiride māik'aapa pī t'āri pia bairā, cheji. Irá nama jōmaweda p'anī misa Ak'ōre k'īrapite, taipa ūri k'inia p'anida aji, jōma Tachi Ak'ōrepa pīmaa jarapiru.

Pedropa Cornelio tede jarada

³⁴ Māpai Pedro pedeemaa beeji:

—Irá wāara mia k'awaaruda aji, Tachi Ak'ōrepa mi auk'aarā apemaarā k'āyaara pipiara ak'i-e bi.

³⁵ Awaraa eujādepemaarā jida k'inia iru bapari ichide ijāadak'āri māik'aapa ne-inaa pia oodak'āri.

³⁶ Tachi Ak'ōrepa k'awapiji Israeldeepa uchi-adap'edaarāmaa ichia āchi k'āiwee p'anapiit'ee Jesucristo k'aurepa, iru jōmaarā Waibia perā.

³⁷ Parāpa pia k'awa p'anī Tachi Ak'ōrepa ooda Galilea eujāde māik'aapa Judea eujāde, Juanpa poro chooipia bīda a nipada t'ēepai.

³⁸ Ichiaba k'awa p'anī Tachi Ak'ōrepa Jesús Nazaretdepema pēida ichia oopi bīk'a oomerā, ichi Jaurepa k'aripap'eda. Māgí Jesupa ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa oo nipa ji māik'aapa jipapachi eperāarā netuara merātia

beerā. Māga oopachi Tachi Ak'ōre iru ome bada perā.

³⁹ Tai iru ome nipapatap'edaarāpa unujida jōmaweda irua ooda Judea eujāde māik'aapa Jerusalén p'uurude. Ichiaba p'anajida iru kurusode peedak'āri.

⁴⁰ Mamīda Tachi Ak'ōrepa iru chok'ai p'irabai ataji k'āima ūpeemaa, maap'eda taimaa unupiji.

⁴¹ Judiorā jōmaarāmaa unupi-e paji. Jīp'a taimaa-paita unupiji, Tachi Ak'ōrepa aī naaweda tai jīrit'erada perā iru unudamerā. Chok'ai p'irabaida t'ēepai iru tai ome nek'oji ak'ipiit'ee wāara chok'ai bi.

⁴² Aī t'ēepai irua tai pēiji judiorāmaa jarananadamerā taipa unudap'edaa māik'aapa jarateenadamerā iruta Tachi Ak'ōrepa bida jōmaarā Waibia. Ak'ōre ewari waibia ewate chok'ai p'anihirāpa oopata māik'aapa piudap'edaarāpa oopatap'edaa ak'iit'ee.

⁴³ Jōmaweda Ak'ōre pedee jarapataarāpa irua ooit'ee bada k'awa p'anajida māik'aapa jarapachida Tachi Ak'ōrepa iru k'aurepa wēpapipariit'ee irude ijāarutaarāpa p'ek'au k'achia oopata.

Tachi Ak'ōre Jaure judio-eerāmaa cheda

⁴⁴ At'āri Pedro pedeema bide, Ak'ōre Jaure cheji chi ūrimaa p'anadap'edaarāmaa.

⁴⁵ Judiorā ijāapataarā Pedro ome chedap'edaarā ak'itru para beeji, Tachi Ak'ōrepa ichi Jaure ba chepida perā judio-eerā k'ap'iade.

⁴⁶ Ūripachida pedee para bī ãchia k'awada-e p'aní pedeede māik'aapa Ak'ōremaa it'aa iidi para bī.

47 Māpai Pedropo māgaji:

—Tachi Ak'ōrepa na eperāarāmaa ichi Jaure pēiru taimaa pēidak'a. Māga bita, ¿k'aipa poro choonaapáde adayama? aji.

48 Māpai Pedropo jaraji Jesucristo t'ide poro choopidamerā. Maap'eda Cornelio pa chupíria iidiji Pedromaa ãchi ome taarā beemerā.

11

Pedropo nepirida ijāapataarā Jerusalende p'anadap'edaarāmaa

1 Cristopa jirit'eradaarā māik'aapa apemaarā ijāapataarā Judea eujāde p'aníirāpa ūrijida judio-eerāpa Tachi Ak'ōrepa jara pēida ūridap'eda, ichiaba Cristode ijāadap'edaa.

2 Mapa Pedro waya chek'āri Jerusalendee, ūk'uru judiorā Cristode ijāa p'anadap'edaarā k'īrau p'anajida irua ooda k'aurepa judio-eerā t'āide.

3 Iidijida:

—¿Sāap'eda judio-eerā ak'inajima? ajida.
¿Sāap'eda ãra ome nek'oじma? ajida.

4 Māpai Pedropo nepirīmaa beeji jōmaweda Tachi Ak'ōrepa ichimaa k'awapida:

5 —Mi bajida aji, Jope p'uurude. It'aa t'īmaa bide k'āimok'araa pik'a bide unuji lienzok'a bi it'ariipa mimaa che wā. Ma k'ī chaa jī beeji.

6 Pi-ia ak'iji k'awaait'ee k'āata edajāde paraaji. Unuji ne-animalaarā k'īra t'ādoo, bīripa nīuteepata, k'achia beepata, bipa nīuteepata māik'aapa wāabaipata.

7 Maap'eda pedee ūriji: “Pedro, p'irabáiji. Peep'eda, k'óji.”

8 Māpai mia p'anauji: “Waide jāgee neanimalaarā pia k'oik'araa bida adadepema k'ok'aada” aji.

9 ’Māpai it'ariipa waya pedeeji: “Ak'ōrepa k'oipia papida k'oik'araa bida anáaji.”

10 Jarada ōpee māga jaraji. Maap'eda ma lienzok'a bi waya it'aa jidiu ataji.

11 Aramata eperāarā ōpee pēidap'edaa Cesareadeepa mi jiri chejida mi te badamāi.

12 Tachi Ak'ōre Jaurepa mimaa jaraji wāmerā āra ome, k'īsia-ee. Na k'ōp'āyorā seis wājida ichiaba mi ome. Jōmaweda t'īujida ma eperā ichi mimiapataarā pēi bada temāi.

13 Ma eperāpa taimaa nepiriji ichia ángel unda māik'aapa ma angelpa jarada: “Eperā pēipáde aji, Jope p'uurudee eperā t'ījarapata Simón Pedro atanadamerā.

14 Irua jarayada aji, sāga Ak'ōrepa pi o k'achiadeepa k'aripa atai pichi te pidaarā ome.”

15 Mi pachep'eda, pedeemaa beek'āri, Ak'ōre Jaure āramaa cheji, naaweda tachi judiorāmaa chedak'a.

16 Māga pak'āri, mia k'irāpaji Tachi Waibiaapa jarada: “Wāara Juan Bautistapa poro choopachi paniapa. Mamida Tachi Ak'ōrepa ichi Jaure ba chepiit'ee parā k'ap'iade.”

17 Māga mia k'awaaji Tachi Ak'ōrepa ichi Jaure ba chepi k'inia bi āra ome tachi ome ba chepidak'a, auk'a ijāapata perā Tachi Waibia Jesucristode. Māga bita ¿sāga mia Tachi Ak'ōrepa ooda k'achia bida ayama? aji.

18 Jerusalendepema ijāapataarāpa māga ūridak'āri, k'īup'ee para beejí. Maap'eda it'aa t'ījida

Tachi Ak'õremaa. Māgajida:

—¡Māgara Tachi Ak'õrepa ichi Jaure judio-eerā k'ap'iade ichiaba ba chepiit'ee, k'achia oodaamaa p'aneedak'āri māik'aapa Jesucristode ijāadak'āri! ¡Māgá ichita iru ome chok'ai p'anapataadait'ee!

Ijāapataarā Antioquía p'uurude chip'epatap'edaa

19 Esteban piuda t'ẽepai, Jesucristode ijāapataarā jirimaa p'anadak'āri peedait'ee, ūk'uru miruk'oodachida Fenicia eujādee, Chipre isladee māik'aapa Antioquía p'uurudee. Āchi wādap'edaa chaa Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee jarateepachida judiorāmaa aupai.

20 Mam̄da Cristode ijāapataarāpa Chiprede-pemaarā māik'aapa Cirene p'uurudepemaarā chedap'eda Antioquía p'uurude, Jesupa ooda eperāarā k'aripait'ee jarateepachida judio-eerāmaa.

21 Tachi Ak'õrepa ãra k'aripaji. Mapa judio-eerā chok'ara Jesucristode ijāa p'aneejida.

22 Ijāapataarā Jerusalendepemaarāpa māga ūridak'āri, Bernabé pēijida Antioquiadee.

23 Panak'āri, Bernabepa unuji Tachi Ak'õrepa ãra k'aripada. Mapa o-ŷadachi. Ũraaji t'āripa Cristode ijāadamerā māik'aapa irua oopi bïk'a oodamerā.

24 Bernabé eperā t'āri pia bapachi. Cristode pia ijāapachi māik'aapa oopachi Tachi Ak'õre Jaurepa oopi bïk'a. Maperā eperāarā chok'ara Cristode ijāajida iru k'aurepa.

25 Ma t'ẽepai Bernabé wāji Tarso p'uurudee Saulo jiride.

26 Unu atak'āri, ateeji Antioquiadee. Mama p'aneejida año aba ijāapataarā ome jarateemaa

Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee. Eperāarā chok'araarāpa āchia jarateeda ūripachida. Antioquia p'uurude naapiara Cristode ijāapataarā t'i bijida Cristodeerā.

27 Maapai Ak'ore pedee jarapataarā ūk'uru wājida Jerusalendeepa Antioquiadee.

28 Mama p'anide mārādepema aba t'ijarapatap'edaa Agabo, ijāapataarā k'rapite bain̄ beep'eda, Tachi Ak'ore Jaurepa jarapiji jarra oodait'ee jōmaweda Roma jua ek'ari p'anirā eujāde. Wāara, ai t'ēepai māgipa jaradak'a p'asaji César Claudio Romadepema reyrā poro waibia bak'āri.

29 Antioquiadepema Cristode ijāapataarāpa māga ūridak'āri, pedeeteejida Judeadepema ijāapataarā k'aripadait'ee, āchia p'arat'a teedai pitapai.

30 Māgí p'arat'a p'edap'eda, Judeadepema ijāapataarā ak'ipataarāmaa tee pēijida Bernabé ome māik'aapa Saulo ome.

12

Santiago peedap'edaa māik'aapa Pedro carcelde t'i nībidap'edaa

1 Bernabé Saulo ome Antioquia p'uurude at'āri p'aní misa, Rey Herodepa Cristode ijāapataarā ūk'uru jirimaa beeji miapiit'ee.

2 Jaraji Juan īpema, Santiago espadapa peet'aadamerā.

3 Herodepa k'awaak'āri judiorā o-ña p'aní ichia oo bi unudap'eda, ichiaba Pedro jita atapiji. Māga ooji judiorāpa fiesta pan levadura wēe k'opata oo p'anide.

⁴ Pedro jita atadap'eda, Herodepa carcelde t'i n̄ibipiji. Mama Romadepema soldaorā dieciséis p'epachida k'īmarik'īmarii carcel j̄iādamerā. Herodepa k'īsia iru baji Pedro imiateit'ee eperāarā taide Pascua fiesta t'ēepai.

⁵ Māgá Pedro baji carcelde j̄iapari paraa. Mam̄ida awaraa Cristode ijāapataarāpa ewari chaa it'aa t'ipachida iru pari.

Tachi Ak'ōrepa Pedro uchiapida carceldeepa

⁶ Herodepa Pedro imiateet'ee pada ewate ai noreweda p'ārik'ua, Pedro jua cadenapa soldao jua k'īraichaa j̄ip'eda, k'āi baji āchi esajīak'a. Māimisa apemaarā soldaorā taawa j̄amaa p'anapachida chi t'īupatamāi.

⁷ Māga nide Pedromāi ūdaadachi māik'aapa it'aripema ángel bain̄i ba cheji. Māgipa Pedro orromāi t'ōbaiji māik'aapa māgaji:

—j̄Isapai p'irabáji!

Māga jararuta, cadena baaik'oodachida Pedro juadeepa.

⁸ Māpai ma angelpa māgaji:

—P'aru j̄i beep'eda, pichi chancla j̄i béeji.

Māga ooji Pedropo. Maap'eda māgaji angelpa:

—Pichi ūripema p'aru j̄i beep'eda, mi ome chéji.

⁹ Pedro uchiajji iru t'ēe, k'awa-ee wāara wa seewa angelpa oo bi. Ichi k'īsia-it'ee k'āimok'araa pīk'a baji.

¹⁰ Mam̄ida wāyaajida chi j̄iapari naapema, maap'eda araarepema ichiaba. Carcel puerta hierrodee ooda badamāi pachedak'āri calle jādee uchiadait'ee, ma puerta ichi itu ewadachi.

Uchiadap'eda, calle jāde wājida māik'aapa ma angelpa ituaba atabëiji.

¹¹ Māpai Pedropo k'awaaji k'āimok'araa-e bi. Mapa māgaji:

—Irá mia k'awa bida aji, wāara Tachi Ak'ōrepa ichi ángel pëiji mi k'aripait'ee Herodes juadeepa māik'aapa judiorā poroorā k'achia oodait'ee padadeepa.

¹² Māga k'awaak'āri, Pedro wāji María temaa. Māgí Juan nawe paji. Ma Juan ichiaba t'ījarapachida Marcos. Arii ijāapataarā chok'ara it'aa t'īmaa p'anajida Pedro pari.

¹³ Ma te t'īupata taawaik'a eereepa Pedropo t'īji. Māpai te ak'ipari awēra Rode apatap'edaapa ak'i cheji k'awaait'ee k'aita māga ni.

¹⁴ Pedro otau k'awaak'āri, o-ñadachi. O-ñapa puerta ewa-ee, edaa p'iradachi jarade Pedro taawa bi.

¹⁵ Māga ūridak'āri, māgajida:

—K'īra k'awa-ee nībik'ā? ajida.

Mamīda ichia wāarada ak'āri, ãchia māgapachida:

—Iru-epi, Tachi Ak'ōre angelpi; iru ome nipa-parida ajida.

¹⁶ Māimisa Pedropo taawaik'a eereepa t'īmaa bapachi. Māpai puerta ewadap'eda, unudak'āri, p'eradachida.

¹⁷ Mamīda ichi juapa jaraji k'īup'ee p'aneedamerā māik'aapa nepiriji sāga Tachi Ak'ōrepa ichi carceldeepa uchia atada. Maap'eda māgaji:

—Nepiride wāti Santiagomaa māik'aapa ape-maarā Cristode ijāapataarāmaa.

T'ẽepai Pedro wāji awara ãyaa.

18 Ewarik'ãri, carcelde k'ĩraupik'a para beeji, k'awada-e pada perã sāmaa wāji Pedro.

19 Herodepa k'awaa atak'ãri, jaraji jirinadamerã. Mam̄da p'oysaa unuda-e pada perã, chi soldaorã j̄ia p'anadap'edaarāmaa iidip'eda, jita p'e atapiji mäik'aapa peepik'ooji. Ma t'ẽepai Herodes uchiaji Judeadeepa mäik'aapa Cesarea p'uurude banaji.

Herodes piuda

20 Maapai Herodes k'ĩrau baji Tiro p'uurudepemaarã ome mäik'aapa Sidón p'uurudepemaarã ome. Mapa ãchi wājida iru ome pedeede. Mam̄da panadak'ãri, p'aajida Herodes mimiapataarã poro aba, Blastomaa, irua naapiara chupiria iidinamerã ãchi pari, chõoda-e pait'ee. Mäga oojida ãchia ne-inaa k'odait'ee netonapachida perã Herodes jua ek'ari p'anadap'edaarã eujâde.

21 Ma eperãpa iidinak'ãri, Herodepa jaraji ichia jararu ewate chedamerã. Ma ewate pak'ãri, ichi p'aru pia j̄i beep'eda, rey su-ak'i beeparide su-ak'i banaji mäik'aapa pedeemaa beeji.

22 Ichi pedeemaa ūridak'ãri, eperãarã biuk'a n̄ibeeji mäik'aapa mägapachida:

—Nãgí eperã nama pedeemaa bi eperã-eda ajida. Ak'õre waibíak'ata bida apachida.

23 Aramata, angelpa Herodes k'ayaapit'aaji, irua ītria-e pada perã mäga jaradak'ãri. Mapa mok'it'a k'ida p'uapa piuji.

24 Maapai ijāapataarā chok'araara īwa wāpachida. T'imiipiara jaratee wāpachida Tachi Ak'ōrepa ooda Cristo piuda k'aurepa.

25 Bernabé Saulo ome Jerusalendepema ijāapataarāmaa tee chejida ma p'arat'a ijāapataarāpa teedap'edaa Antioquiade. Maap'eda waya wājida Antioquiadee. Āchi ome ateejida Juan. Māgí ichiaba t'iijarapachida Marcos.

13

Tachi Ak'ōre Jaurepa Bernabé Saulo ome awara bida

1 Antioquiadepema Cristode ijāapataarā t'āide paraaji Ak'ōre pedee jarapataarā māik'aapa jara-teepataarā. Māgiirā paji Bernabé, Simón (ichiaba t'iijarapata Nerro), Lucio Cirene p'uurudepema, Menahem (auk'a warida Galilea pidaarā poro Herodes ome) māik'aapa Saulo.

2 Ewari aba māirā it'aa t'iimaa p'anide nek'oda-ee, Ak'ōre Jaurepa māgaji:

—Awara bidapáde aji, Bernabé māik'aapa Saulo, mia ãra jirit'erada perā oodamerā mimia mia k'isia iru bi āchi-it'ee.

3 It'aa t'iidap'eda nek'oda-ee, māgiirā īri jua bijida, maap'eda pējida.

Saulo Bernabé ome Chipre islade

4 Tachi Ak'ōre Jaurepa māgá pēida perā, Bernabé Saulo ome wājida Seleucia p'uurudee. Mama barcode bataudap'eda, Chipre isladee wājida.

5 Salamina p'uurude panadak'āri, Tachi Ak'ōrepa ooda Cristo piuda k'aurepa judiorāmaa jarateemaa p'aneejida, Tachi Ak'ōre Ūraa

jarateepata tede. Ichiaba Juan Marcos mama nipaji ãchi ome k'aripait'ee.

⁶ Chipre isla jõmweda biiripa wäyaa wädapa, jaratee wäjida Pafos p'uurude panarutamaa. Mama ununajida judío t'jarapatap'edaa Barjesús. Mägipa petau tau k'awaa baji. Seewa-idaa bapachi, ichia Tachi Ak'õre pedee jaraparida apachi perã.

⁷ Mägi Romadepema poro Sergio Paulo k'õp'ayo paji. Sergio Paulo k'isia k'awaa baji. Mapa t'i pëji Bernabé mäik'aapa Saulo, üri k'inia bada perã ãchia jarateepata Tachi Ak'õrepaa ooda Cristo piuda k'aurepa.

⁸ Mamïda ãchia jarateemaa p'anî misa, mägi petau tau k'awaa bipa, (griego pedeede Elimas apatap'edaa) jarapachi Romadepema poromaa irua ijäanaamerã ãchia jaratee p'anî.

⁹ Mäpai Saulo, ichiaba Pablo apatap'edaapa, Ak'õre Jaure iru ome bapachi perã, mägi petau tau k'awaa bi k'ira pia ak'iji mäik'aapa mägaji:

¹⁰ —¡Seewa-idaa, netuara warra! ¡K'achia ooyaa bil! ¿Chïara k'üra k'inia bi-ek'ã seewa jara bipa? ¿Säap'eda Ak'õrepaa jarateepida pia seewada aparima?

¹¹ Iraweda Ak'õrepaa pi k'achia ooit'ee. Pi tau p'äriu baibeeit'ee. Taarã mägá nipait'eeda aji, ak'õrejíruunu-ee.

Aramata Elimas tau p'äriudachi mäik'aapa pariatua jiri nipapachi ichi juadeepa jidibai ateedamerã.

¹² Romadepema poropa mäga unuk'ari mäik'aapa ãchia jaratee p'anî ürik'ari, k'awaají

wāarata pedee p'aní. Mapa Cristode ijāaji.

Pablo Bernabé ome Antioquía p'uurude

13 Pablo mäik'aapa ichi ome nipapatap'edaarā Pafos p'uurudeepa barcode wājida Perge p'uurudee. Mägí p'uuru Panfilia eujāde bī. Mama p'anide Juan Marcopa ächi atabëiji mäik'aapa ãpítee wāji Jerusalendee.

14 Mamīda ächi Pergedeepa wājida Antioquía p'uurudee. Mägí p'uuru Pisidia eujāde bī. Mama p'anide ñipata ewate t'íujida judiorā Tachi Ak'õre Úraa jarateepata tede mäik'aapa su-ak'i p'aneejida.

15 Mägí tedepema judiorā poroorāpa Moisepa p'ada mäik'aapa Ak'õre pedee jarapataarāpa p'adap'edaa pedeedap'eda, jara pëijida Pabloamaa mäik'aapa Bernabemaa:

—Tachi auk'aarā, parāpa eperāarāmaa pedee pia jara k'inia p'aní pírā, ñraweda jaradapáde aji.

16 Mäpai Pablo it'a ak'iní beep'eda mäik'aapa juapa jarap'eda k'íup'ee p'aneedamerā, mägaji:

—Úrítí Israel pidaarā mäik'aapa parā awaraa eujādepemaarā, Tachi Ak'õrede ijāa p'aníirā.

17 Tai Israel pidaarāpa ijāa p'anida aji, chonaarāweda Tachi Ak'õrepa tai chonaarā jírit'eraji ichi-it'ee. Ächi ñwapiji Egiptode, at'ari awaraa eujādepemaarāk'a p'anajida mīda. Ichi juapa ächi mamäik'aapa uchiapiji, ichi jōmaarā k'äyaara waibiarā bairā.

18 Ma awara ächi ak'ipachi cuarenta años eujā pania wēe bide wāyaadak'ari.

19 Canaán eujāde panadak'āri, ichia Canaande-pema awara-awaraa to pidaarā siete k'iniipiji, āra eujā tai judiorā chonaarāpa atadamerā.

20 Ak'ōrepa tai judiorā jirit'eradak'āriipa māgí eujā Canaánde atarutamaa cuatrocientos cincuenta años pají.

'Ma t'ēepai Tachi Ak'ōrepa eperāarā charraarāk'a bīji aba-abaa, āchi ak'ipataadamerā, ichi pedee jarapari Samuel āchi poro waibia parumaa.

21 Māpai āchia iidijida Samuelmaa rey bīmerā āchi ak'ipari. Mapa Tachi Ak'ōrepa Saúl āchi rey papiji cuarenta años. Māgí Quis warra pají, Benjamín ēreerādepema.

22 Ai t'ēepai Saúl uchiapip'eda, Tachi Ak'ōrepa Rey David bīji iru pari. Māgaji:

'Mia Jesé warra David unujida aji, mia k'inia bīk'a.

    Ichiaba mia k'awa bīda aji, irua ooit'ee mia
    oopi k'inia bīk'a.' **(1 S 13.14)**

23 'Rey David ēreerādeepa uchiaji Tachi K'aripapari. Māgí Jesús, Tachi Ak'ōrepa pēida Israel pidaarā k'aripamerā, ichia naaweda jaradak'a ichi pedee jarapataarā it'aideepa.

24 Māgí Jesús chei naaweda, Juan Bautistapa jarateepachi jōmaweda Israel pidaarāmaa āchi p'ek'au k'achia oo amaadamerā māik'aapa poro choopidamerā.

25 Māpai Juanpa, ichi mimia aupa wāk'āri, māgaji:

'Mi parā poro waibia-e, parāpa k'īsia p'anik'a.

    Mamīda mi t'ēepai cheit'eeda aji, eperāarā
    poro waibiara bi. Mia iru chancla jida

ẽraik'araa bida aji, iru mi k'ãyaara waibiara bairã.' (Mr 1.7)

26 'Michi auk'aarã, Abrahamdeepa uchiadap'edaarã, ichiaba parã judio-eerã, juriitõ! Tachi Ak'õrepa tachi jõmaarãmaa jara pëi bi sãga ichia tachi o k'achiadeepa k'aripa ata k'inia bi.

27 Eperãarã Jerusalende p'anapatap'edaarãpa mäik'aapa ãchi poroorãpa k'awada-e p'anajida Jesús Tachi Ak'õrepa pëida eperãarã k'ari pamera. Ichiaba k'awadak'aa paji Tachi Ak'õrepa jara k'inia bada chonaarãwedapema Ak'õre pedee jarapataarãpa p'ãdap'edaade, ñipata ewari chaa judiorãpa mägi leepata mïda Ak'õre Úraa jarateepata tede. Maperã ãchiata oojida ma ûraade jaradap'edaak'a Jesús peepidak'ari.

28 Irua maarepida k'achia oo-e paji. Mamïda ãchia iru pee k'inia p'anajida. Mapa Pilatoma iidinajida peepit'aamerã.

29 Maap'eda jõma oodap'eda iru ome Tachi Ak'õre Úraa p'ãdade jara badak'a, awaraarãpa kurusodeepa ñrabai atadap'eda, ïanajida.

30 Mamïda Tachi Ak'õrépata chok'ai p'irabaipiji.

31 Ai t'ëepai iru ome chedap'edaarãpa Galileadeepa Jerusalendee unuda chok'ara unupachida, mäik'aapa ñrá tai auk'aarãmaa ãchia unudap'edaa jara p'ani.

32 'Mapa taipa parãmaa nãgi pedee pia jara k'inia p'ani. Tai judiorã chonaarãmaa Tachi Ak'õrepa jaraji

33 aba pëiit'ee eperãarã k'ari pade. Mamïda ichia mägi pëi-e paji tai chonaarã chok'ai p'ani weda. Jíp'a pëiji ãchideepa uchiadap'edaarã,

tachi ūrapemaarā chok'ai p'anide. Māgi pēida paji ichi Warra Jesús, ichia chok'ai p'irabaipida. K'awa p'ani ichi Warra pēiji ichi ūraa p'ādade pema Salmode jara bairā:

'Mia idi jōmaarāmaa jara bi pi mi Warra.' (*Sal 2.7*)

³⁴ Tachi Ak'ōrepa jaraji ichi Warra chok'ai p'irabaipiit'ee, waa piu-e pait'ee ichi ūraa p'ādade jara bik'a:

'Rey Davidmaa jaradak'a mia ooit'ee, mia wāarata jarapari perā.' (*Is 55.3*)

³⁵ Ichiaba jara bi awaraa Salmo p'ādade:

'Piā mi k'ap'ia beraupi-e pait'ee, mia oopari perā piā mīmaa oopi bik'a.' (*Sal 16.10*)

³⁶ Wāara na eujāde bak'āri, Rey Davidpa ooji Tachi Ak'ōrepa k'īsia iru badak'a. Maap'eda jaiidaaji. ḥajida chi ak'ōreerā ik'aawa māik'aapa ichi k'ap'ia beraudachi.

³⁷ Mamīda Tachi Ak'ōrepa Jesús chok'ai p'irabaipida k'ap'ia berau-e paji.

³⁸ Maperāpi, tachi auk'aarā, k'awaadaipia bi Tachi Ak'ōrepa tachia p'ek'au k'achia oopata wēpapipari Jesús piuda k'aurepa.

³⁹ Ma k'aurepa ichide ijāapataarā p'ek'au k'achia wēe p'ani Tachi Ak'ōre k'īrapite. Moisepa p'ādak'a oodap'edaa k'aurepa p'ek'au k'achia wēpak'aa paji mīda, Tachi Ak'ōrepa Jesude ijāapataarā p'ek'au k'achia wēpapipari, Jesupa ooda k'aurepa.

⁴⁰ K'īrak'aupai p'anadai Tachi Ak'ōre pedee jarapataarāpa p'ādap'edaade jara bik'a:

⁴¹ 'Ūriti parā chi oo iru p'anapataarāpa Tachi Ak'ōrepa jara bi. Ak'īti māik'aapa ak'ītrua para bāti. Parā at'āri chok'ai p'anide

mia ooit'ee ne-inaa parāpa ijāada-e pai,
 ai naaweda abaapa parāmaa māga jararu
 pijida.' (Hab 1.5)

42 Pablo Bernabé ome judiorā Ak'õre Ūraa jara-teepata tedeepa uchiadak'āri, chi waa k'awa k'inia p'anadap'edaarāpa chupiria iidijida ñipata ewate pak'āri waya jaratee chedamerā.

43 Judiorā māik'aapa judio-eerā Tachi Ak'õrede ijāapataarā uchiadap'eda, chok'ara wājida Pablo māik'aapa Bernabé t'ee. Maperā ãchia ma Ak'õrede ijāapatap'edaarāmaa ūraajida k'irāpadamerā Tachi Ak'õrepa ãchi k'aripada Cristo piuda k'aurepa.

44 Apema tomiade ñipata ewate, perá jōmaweda p'uuru pidaarā cheepurujida Ak'õrepa jarapida ūride.

45 Mamīda judiorāpa unudak'āri eperāarā chok'ara see nībi, k'íraudachida māik'aapa Pablomaa ik'achia jaramaa p'aneejida, Cristo ãpite paara.

46 Māpai Pablopia Bernabé ome waawee-ee p'anaujida:

—Tachi Ak'õrepa tai naapiara pēijida ajida, parā judiorāmaa ichia jara pēida Cristode jarateedamerā. Mamīda parāpa ūri k'iniada-e p'anadairā, pāchi k'íradoopa atuadait'ee. Māga p'anadairā, tai wādait'ee judio-eerāmaa jarateede.

47 Māga oodait'ee Tachi Ak'õre Ūraa p'ādade jara bairā:

'Kōp'āyoorā ome lámpara pēipatak'a ñidaamerā
 ode p'ārik'ua nipadak'āri, māga pik'a
 mia pi pēiru mi o ak'ipimerā na p'ek'au
 eujādepemaarāmaa. Mia māgá pēiru k'inia

bairā pia chi t'imiara beerā paara o k'achiadeepa k'aripa atamerā.' *(Is 49.6)*

48 Judio-eerāpa māga ūridak'āri, o-ña para beeji māik'aapa Tachi Ak'ōrepa jara pēida pia bida apachida. Māpai Cristode ijāajida chi Tachi Ak'ōrepa k'īsia iru bada ichita chok'ai p'anapataadamerā.

49 Māgiirāpa Tachi Ak'ōrepa ooda jaratee wāpachida āchi wārutamaa. Cristo piuda k'aurepa irua tachi o k'achiadeepa k'aripa ataji.

50 Mamīda judiorāpa pedeejida wēraarā āchik'a Tachi Ak'ōre waaweeepataarā ome. Pablo Bernabé ome āpite ik'achia pedeejida. Maperā ma p'arat'ara beerāpa māik'aapa īmik'īraarā chi p'uuru pidaarā poroorāpa Pablo Bernabé ome ma eujādeepa jēret'aajida.

51 Māirāpa māga oodak'āri, Pablo Bernabé ome āchi biiri p'ora nēep'ejida ak'ipidait'ee waa jarateeda-e pait'ee ma judiorāmaa, Cristode ijāadak'aa p'anadap'edaa perā. Maap'eda wājida Iconio p'uurudee.

52 Pablo Bernabé ome māgá jērek'oojida mīda, chi Cristode ijāapataarā ma eujāde o-ña p'anajida, Tachi Ak'ōre Jaure āchi ome bada perā.

14

Pablo Bernabé ome Iconio p'uurude

1 Iconiode panadak'āri, oojida Antioquiade oodap'edaak'a. Tīujida judiorā Ak'ōre Ūraa jarateepata tede māik'aapa jarajida Tachi Ak'ōre Jaurepa jarapidak'a. Mapa judiorā chok'ara Cristode ijāajida, judio-eerā jida ichiaba.

² Mam̄ida judiorā Cristode ijāa k'iniada-ee p'anadap'edaarāpa pedee k'achia jaramaa p'aneejida Pablo māik'aapa Bernabé āpite. Mapa judio-eerā k'īraudachida āra ome.

³ Māga p'anajida mīda, āchi omé arii taarājida māik'aapa waawee-ee jarateepachida Tachi Ak'ōrepa jarapidak'a, Cristopa āchi k'aripa bapachi perā. Jarateepachida Tachi Ak'ōrepa eperāarā pia ooda Cristo piuda k'aurepa. Maperā Ak'ōrepa āchimaa oopiji ne-inaa eperāarāpa p'oysaa oodak'aa āchi juadoopa.

⁴ Mam̄ida, māga oo p'anajida mīda, ma p'uuru pidaarā k'īsia awara-awaraa p'anajida. Ūk'uru judiorā eere p'anajida, jōdee chi apemaarā Cristopa jīrit'eradaarā eere.

⁵ Maapai ūk'uru judiorā māik'aapa judio-eerā pedeeteejida āchi poroorā ome miapidait'ee; māupa bat'a peedait'ee.

⁶ Mam̄ida Pablopia Bernabé ome k'awaadak'āri, mirudachida Licaonia eujādee, Listra p'uuru māik'aapa Derbe p'uuru, ichiaba ma p'uuru ik'aawa.

⁷ Mama ichiaba Jesupa ooda eperāarā k'aripait'ee jarateepachida.

Listrade Pablomaa māupa bat'adap'edaa

⁸ Listra p'uuru p'anide unujida eperā p'oysaa t'iak'aa bi, ichi t'oru weda chiwa bada perā. Ma eperā su-ak'i baji

⁹ Ūrimaa Pablopia jarateemaa bi. Pablopia irumaa ak'ik'āri māik'aapa unuk'āri wāara ijāa bi, k'awaji jipaiapia bi.

¹⁰ Mapa ma eperāmaa golpe pedeeji:

—P'irabáiji māik'aapa jīp'a bain̄ béeji.

Aramata ma eperā p'inajītī bain̄ beeji māik'aapa p'irria beeji.

¹¹ Pablopā ooda unudak'āri, arii p'anadap'edaarā biuk'a nībeeji Licaonia pidaarā pedeede. Mamīda Pablopā Bernabé ome ārapa jara p'anī k'awada-e paji. Ārapa māgajida:

—jNāgiirā ak'ōre waibiarā, it'ariipa edaa che p'anī tachi t'āide eperāarāk'a!

¹² Māpai Bernabé tī bijida Greciadepemaarā ak'ōre waibia Zeus. Jōdee Pablo tī bijida Hermes, ichiata pedee bapachi perā.

¹³ Ma p'uuru tīupata k'ait'a Zeumaa it'aa tīpata te iru p'anajida. Maperā atapijida Zeus p'aaremaa aneemerā p'ak'a imik'īra, paadait'ee Pablo māik'aapa Bernabé k'īrapite; ma awara nep'ono aneemerā teedait'ee Pablomaa māik'aapa Bernabemaa, āchi ak'ōre waibiarā jīak'aapa.

¹⁴ Mamīda Bernabé Pablo ome k'awaadak'āri māgā oo p'anī it'aa tīdait'ee āchi k'īrapite, āchi p'aru jēt'ajida tāri p'uapa. Maap'eda nāga bia tīudachida eperāarā t'āide:

¹⁵ —Eperāarā, ḥsāap'eda nāga oorutama? ajida. Tai ichiaba eperāarāpi parāk'a. Ma-it'eepi tai che p'anī jaradait'ee nāgee net'aa vale-ee baibide ijāa amaadamerā; ma k'āyaara Tachi Ak'ōrede ijāadamerā, iru ichita bapari perā. Tachi Ak'ōrepā ooji pajā, na eujā, p'usa māik'aapa ne-inaa jōmaweda aīde nībi.

¹⁶ Naaweda Tachi Ak'ōrepā na p'ek'au eujādepemaarāmaa ita-aria āchia oo k'iniata oopiji.

17 Mamīda ichia ãra ak'i baji. Māga oo bipa ak'ipiji ichi Tachi Ak'õre. Ichiata parā-it'ee k'oi chepipari ne-uu pia chaumerā. Māgá iru p'ani nek'odait'ee māik'aapa o-ña p'anadait'ee.

18 Pablopá Bernabé ome ma jōma jarajida mīda, perá p'oyaada-e paji eperāarā p'ak'a imik'ira peenaadamerā māik'aapa it'aa t'inaadamerā ãchi k'irapite.

19 Ai t'ẽepai pachejida judiorā Antioquía p'uurudeepa māik'aapa Iconio p'uurudeepa. Eperāarā ãchi eere pa atadap'eda, Pablomaa māupa bat'ajida peet'aadait'ee. Piu bi jīak'aapa, p'urru k'idaa jidiu baibinajida.

20 Mamīda Cristode ijāapataarā Pablomāi seedaidak'āri, waya p'irabaiji. Maap'eda waya wāji p'uurudee māik'aapa ai norema wāji Bernabé ome Derbe p'uurudee.

21 Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee jarateedak'āri Derbede, eperāarā chok'ara ijāajida. Mama bap'eda, āpītee chejida Listradee, Iconiodee māik'aapa Antioquiadee.

22 Ma nipadap'edaa chaa ūraajida Cristode ijāapataarā waapiara ijāa p'aneedamerā māik'aapa māgajida:

—It'aa wādai naaweda, tachi ichita miadait'eeda ajida, Cristode ijāapata perā.

23 Ichiaba ijāapataarā para bee chaa ūk'uru jirit'erajida ijāapataarā ak'i p'anapataadamerā. Māpai it'aa t'īdap'eda nek'oda-ee, ijāapataarā jōmaweda Ak'õre juade bijida.

*Pablo Bernabé ome Antioquía p'uurudee
wādap'edaa*

24 Maap'eda Pisidia eujāde wāyaajida Panfilia eujāde panarutamaa.

25 Mama bide Ak'õrepa jarapidak'a jarateejida Perge p'uurude. Mamāik'aapa wājida Atalía p'uurudee.

26 Mama barcode bataudap'eda, wājida Antioquia p'uurudee, chi ijāapataaarāpa Ak'õre juade bidap'edaamāi, irua āchi pia ak'i bapariimerā. Māgā irua k'aripapachi perā, āchia oojida jōma irua k'inia badak'a oodamerā ma wādade.

27 Pachedak'āri Antioquiade, Cristode ijāapataaarā tī p'ejida māik'aapa nepirijida Tachi Ak'õrepa āchi pari ooda. Ichiaba nepirijida Ak'õrepa judio-eerāmaa ijāapida.

28 Maap'eda Pablo Bernabé ome mama taarā p'aneejida Cristode ijāapataaarā ome.

15

Ijāapataaarā Jerusalende chip'edaidap'edaa

1 Maapai eperāarā Judeadeepa chejida Antioquiadee. Māgiirāpa Jesude ijāapataaarāmaa jarateemaa p'aneejida. Māgajida:

—Pāchi imik'īraarā k'ap'iade tauchaa bida-e pirā Moisepa p'ādade jara bīk'a, it'aa wāda-e pait'eeda ajida.

2 Māpai Pablo Bernabé ome ijīati pedeejida āchi ome. Maap'eda Jesude ijāapataaarāpa Pablo, Bernabé māik'aapa awaraarā pēijida Jerusalendee māgí jarateeda iidinadamerā Cristopa jirit'eradaarāmaa māik'aapa Jerusalendepema ijāapataaarā ak'ipataarāmaa.

3 Antioquiadepema ijāapataarāpa ãchi pēidap'eda, Fenicia eujāde māik'aapa Samaria eujāde wāyaajida. Nepirijida judio-eerāpa Cristode ijāa p'anadap'edaa. Māga ūridak'āri, māpema Cristode ijāapataarā o-īadachida.

4 Pablo Bernabé ome Jerusalende pachedak'āri, awaraa ijāapataarāpa ãra auteebaijida Cristopa jirit'eradaarā ijāapataarā ak'ipataarā ome. Chip'edaidap'eda ãra ome, Pablo māik'aapa Bernabé nepirijida jōma Tachi Ak'ōrepa ooda ãchi pari.

5 Mamīda ūk'uru fariseorā Cristode ijāapataarā, p'irabaijida māik'aapa māgajida:

—Judio-eerā ijāa p'aniirāmaa tauchaa bīpidaiapia bi ãchi imik'īraarā k'ap'iade māik'aapa oopidaipia bida ajida, Moisepa p'ādade jara bīk'a.

6 Māpai seedachida Cristopa jirit'eradaarā māik'aapa ijāapataarā ak'ipataarā k'īsiadait'ee ma pedee jaradade.

7 Taarā aupedee jōnide, Pedro p'irabaiji māik'aapa māgaji:

—Ipemaarā Cristo k'aurepa, parāpa k'awa p'anida aji, taarāru Tachi Ak'ōrepa mi jirit'eraji Jesucristopa ooda eperāarā k'aripait'ee jaranamerā judio-eerāmaa, ãchia auk'a Jesude ijāadamerā.

8 Tachi Ak'ōrepa ãchi t'āride iru p'anadap'edaa k'awa bada perā, ak'ipiji ichia ãchi jida k'inia iru bi, tachi k'inia iru bīk'a. Māga ak'ipiji ãchimaa pēik'āri ichi Jaure, tachimaa pēidak'a.

9 Tachi Ak'ōrepa ãchi auk'a ak'ipari tachik'a. Māga k'awa p'ani ãchia p'ek'au k'achia oopata

auk'a wẽpapik'ooda perã Cristode ijãadak'ãri, tachi ome oodak'a.

10 Irá, ¿tachia sãga oodaima? ¿Oodaipia bik'ã Tachi Ak'õrepa jara-e padata? ¿Jõma ijãapataarãmaa oopidaik'ã mägee ne-inaa chaaree Moisepa p'ãdade jara bik'a? Tachia mäik'aapa tachi chonaarãpa mägee ne-inaa jõmaweda p'oyaa ooda-e paji.

11 Maperã mäga oodaik'araa bi. Tachia ijãa p'aní Tachi Waibia Jesucristo tachi ome t'ãri pia bairã, tachi o k'achiadeepa k'aripa atait'ee it'aa wãdamerã. Ächia auk'a mäga ijãa p'anida aji.

12 Maap'eda jõma k'íup'ee para beeji Bernabé Pablo ome nepirimaa p'aneedak'ãri Tachi Ak'õrepa oopida ächimaa judio-eerã t'ãide, eperãarãpa p'oyaa oodak'aa ächi juadoopa.

13 Pedee aupadak'ãri, Santiagopa mägaji:

—Ipemaarã, mi pedee ūrítí.

14 Simón Pedropo et'ewa nepirijida aji, Tachi Ak'õrepa judio-eerã k'aripada. Tachi Ak'õrepa ächi jida jiripari ichideerã p'aneedamerã.

15 Mäga bi iru pedee jarapataarãpa p'ãdap'edaade jara bik'a:

16 'Näga bap'eda, mia Rey David trua waya papiit'ee irudeepa uchiada jua ek'ari. Mia ooit'ee Israel pidaarã t'ãidepema te k'arawapataarãpa oopatak'a. Te t'eedaik'ãri, ärapa t'eedeechoo jëra bada araa p'epata te chiwidik'a bainí bidait'ee.

17 Mäga pik'a Rey Daviddeepa uchiadap'edaarã mide ijãa p'aní mia araa p'eit'ee apemaarã mide ijãa p'aníirã ome. Maap'eda ma jõmaweda michideerã papiit'ee mi Warra k'aurepa. Mäga

ooit'ee chi mide ijāa p'aníirā, Daviddepa uchiade-e paji mīda.

18 Chonaarāweda mia k'awapidak'a eperāarāmaa, māga ooit'ee. Mi, Tachi Ak'ore Waibīapa māga jara bi.' *(Am 9.11-12)*

19 Māpai Santiagopa māgaji:

—Tachi Ak'orepa māga jara bairā, mia nāga k'isia bida aji. Tachia Moisepa p'ādade jara bīk'a oopidaik'araa bi judio-eerāmaa, māgiirā Tachi Ak'orede ijāadak'āri.

20 Ma k'āyaara k'art'a p'ā pēidáma jaradait'ee k'onaadamerā nechiara ata bidap'edaa ne-inaa juapa ooda k'rapite, aí k'rapite it'aa t'ipata; wēra apai ome p'anadamerā; ne-animal īyapa jīa pi-uda chiara k'onaadamerā, aíde waa paraa perā māik'aapa ne-animal waa k'onaadamerā.

21 Māgí ūraa aupai pēidaipia bi. Awaraa ūraa k'awa k'inia p'aní pirā, īipata ewari chaa ūridai Tachi Ak'ore Ūraa jarateepata tede. Chonaarāweda Moisepa p'āda jarateepachidada aji, māgee tede māik'aapa īrá at'āri māga oopata.

Judio-eerāmaa k'art'a p'ādap'edaa

22 Māpai Cristopa jīrit'eradaarā, ijāapataarā ak'ipataarā māik'aapa jōmaweda Jerusalendepema ijāapataarāpa pedeeteejida ūk'uru jīrit'eradait'ee māik'aapa pēidait'ee Antioquiadee Pablo ome māik'aapa Bernabé ome. Nāgí eperāarā jīrit'erajida: Judas, ichiaba t'ipatap'edaa Barsabás māik'aapa Silas. Apemaarā ijāapataarāpa māgí omé pia ak'i p'anapachida ãchi poroorāk'a.

23 K'art'a p'ādap'edaade nāga jara pēijida:

Tai, Cristopa jirit'eradaarāpa, ijāapataarā ak'ipataarā ome na k'art'ade salude pēiruta parā judio-eerāmaa Cristode ijāa p'anīrā Antioquía p'uurudepema, Siria eujādepema māik'aapa Cilicia eujādepemaarā-it'ee.

24 Taipa ūrijida nāpemaarā ūk'uru parāmaa wādap'edaa, mamīda taipa pēida-eeta. Māgiirāpa pariatua āchi k'īradoopa jaratee nipajida. Maperā parāpa k'awada-e paji ijāadait'ee Moisepa p'ādade wa Pablopā jarateedade.

25 Mapa taipa pedeeteejida taidepemaarā ūk'uru jirit'eradait'ee māik'aapa pēidait'ee parāmaa tai k'ōp'āyoorā k'iniarā Bernabé Pablo ome.

26 Taipa k'awa p'anī Pablo Bernabé ome waaweedak'aa piudait'ee Tachi Waibia Jesucristode ijāa p'anī k'aurepa.

27 Mapa āchi ome parāmaa pēiruta Judas Silas ome. Āchia parāmaa jōma taipa k'īsiadap'edaa na p'ādade jara bik'a nepiridait'ee.

28 Tachi Ak'ōre Jaurepa tai k'aripaji parāmaa ne-inaa audú chaaree oopinaadamerā. Nāgapai jara k'inia p'anī parāpa oodamerā.

29 K'onáati nechiara ata bidap'edaa ne-inaa juapa ooda k'īrapite, aī k'īrapite it'aa t'īpata. Ne-animal īyapa jīa piuda chiara k'onáati māik'aapa ne-animal waa k'onáati. Ma awara p'ek'au oonáati. Taipa jara p'anīk'a ooruta pīrā, pia oodait'ee.

Māgapai paji.

30 Māpai ma k'art'a p'ādap'eda, pēijida Antioquiadee wādap'edaarā ome. Mama panadap'eda, ijāapataarā jōmaweda tī p'ejida māik'aapa ma k'art'a

āchimaa teejida.

³¹ Ijāapataarāpa ma k'art'a leedak'āri, o-īadachida, āchi-it'ee ūraa pia bada perā.

³² Judas Silas ome Tachi Ak'ōre Jaurepa jarapiru jarapataarā pada perā, ichiaba ma ijāapataarāmaa ūraajida t'āri o-īa p'aneedamerā.

³³ Mama p'anadap'eda, ijāapataarāpa āchi despediijida k'āiwee wādamerā.

³⁴ [Mamīda Silas arii beeji.]

³⁵ Pablo Bernabé ome ichiaba p'aneejida awaraa ijāapataarā ome Antioquiade, Tachi Ak'ōrepä pedee pia jara pēida Cristode jarateedait'ee.

Pablo waya wāda ichi naaweda wāda ode

³⁶ Māga p'anadap'eda, ewari aba Pablopä māgaji Bernabemaa:

—Waya wādáma aji, ijāapataarā ak'ide, Tachi Ak'ōrepä jara pēida Cristode jaratee nipa padap'eda p'uuru chaa. Ak'idait'eeda aji, at'āri ijāa p'ani wa māga-e.

³⁷ Bernabepä ichiaba atee k'inia baji Juan; māgí Juan ichiaba t'ījarapatap'eda Marcos.

³⁸ Mamīda Pablopä atee k'inia-e paji, āchi ik'aawaapa uchiada perā Panfilia eujāde, āchi mimia at'āri aupada-eeta.

³⁹ Ijīati pedeedap'eda, āchi o chaachaa jitak'oodachida. Bernabé wāji Chipre isladee Marcos ome.

⁴⁰ Jōdee Pablopä jīrit'eraji Silas ichi k'ōp'āyo pamerā. Ijāapataarāpa āchi omé Ak'ōre juade bijida irua āchi pia ak'i bapariimerā. Māpai Pablo ichi k'ōp'āyo ome wāji.

41 Wāyaajida Siria eujāde māik'aapa Cilicia eujāde. Ijāapataarā ūraa wājida āchi para bee chaa.

16

Timoteopa Pablo Silas ome k'ōp'āyaada

1 Mamāik'aapa Pablo Silas ome panajida Derbe p'uurude māik'aapa Listra p'uurude. Mama unu-jida ijāapari t'ījarapatap'edaa Timoteo. Chi nawe judío wēra Cristode ijāapari paji. Jōdee chi ak'ore Greciadepema paji.

2 Ijāapataarā Listradepemaarā māik'aapa Ico-niodepemaarāpa Timoteo pia t'o p'anadap'edaa perā,

3 Pablopä ichi ome ateeji mamāik'aapa. Mamīda uchiadai naaweda, iru k'ap'iade tauchaa biji māpemaarā judiorā k'aurepa. Ma eujādepema jōmaarāpa k'awajida Timoteo ak'ore Greciadepema paji māik'aapa ārapa tauchaa bidak'aa paji āchi warrarā k'ap'iade.

4 P'uuru bee chaa wāyaa wādak'āri, jara bēi wāpachida Cristopa jirit'eradaarāpa māik'aapa ijāapataarā ak'ipataarāpa jara pēidap'edaa Jerusalendeepa.

5 Māgá ijāapataarāpa pipiara k'awaajida Cristopa oopi k'inia bi āchimaa māik'aapa waapiara ijāajida irude. Ma awara ewari chaa ijāapataarā chok'araara īwa wājida.

Pablo k'āimok'araa pik'a bada Troas p'uurude

6 Ma wārutade wāyaajida Frigia eujāde māik'aapa Galacia eujāde, Tachi Ak'ore Jaurepa jarateepi-e pada perā Ásia eujāde.

⁷ Misia eujāde panadak'āri, wādait'ee paji Bitinia eujādee. Mamīda Jesús Jaurepa wāpi-e paji.

⁸ Mapa Misia eujāde wāyaajida Troas p'uurude parutamaa.

⁹ Panadap'edaa ewate p'ārik'ua, Pablo k'āimok'araa pik'a bide unuji Macedonia eujādepema imik'īra bainī bi. Māgipa chupiria iidiji Pablo wāmerā ichi eujādee. Māgaji:

—Chéji Macedoniadee tai k'aripade.

¹⁰ Pablo māgá k'āimok'araa pik'a bap'eda, aramata net'aa p'e atajida wādait'ee Macedoniadee, k'īsia p'anadap'edaa perā Tachi Ak'ōrepa jarateepi k'inia bi Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee ma eujāde. Ma wādap'edaade mi jida auk'a wāji.

Pablo Silas ome Filípos p'uurude

¹¹ Troas p'uurudeepa tai barcode bataujida. Mata Samotracia islade panajida. Mamāik'aapa ai norema Neápolis p'uurude panajida.

¹² Neapolideepa wājida Filipodee. Māgí p'uuru waibia Macedonia eujāde bi. Ma p'uurude Romadepemaarā chok'ara p'anapachida. Mama k'āima chok'ara-ee p'anajida.

¹³ Tipata ewate tai wājida p'uurudeepa to idee, ma p'uurudepema judiorā it'aa t'īpatamāi undai jīak'aapa. Unu atadak'āri, su-ak'i p'aneejida māik'aapa jarateemaa p'aneejida wēraarā cheepurudap'edaarāmaa.

¹⁴ Ma wēraarā t'āide baji aba t'ījarapatap'edaa Lidia. Ma wēra Tiatira p'uurudepema paji. Māgipa netopachi p'aru pia t'ida p'up'uchia. Māgí wērapa Tachi Ak'ōremaa it'aa t'īpachi. Maperā

Ak'õrepa irumaa ūripiji Pablopaa jaratee bi. Pia ūrik'āri, Cristode ijāa beeji.

15 Iru poro choopip'eda ichi te pidaarā ome, taimaa māgaji:

—Parāpa unu p'anī pirā mi wāara ijāa bi Jesucristode, mi tede p'ana chéti.

Māga jara bīpa wājida ichi temaa.

Filipos p'uurude carcelde p'anadap'edaa

16 Ewari aba tai waya it'aa t'iide wādak'āri it'aa t'iipatap'edaamaa, unujida awēra. Māgí awēra esclava paji. Māgipa ne-inaa p'asait'ee bi jarapachi, ichi k'ap'iade netuara merātia bada perā. Mapa ma awēra chiparipa p'arat'ara jitapachi ichi k'aurepa.

17 Māgí awēra tai t'ee bia wāpachi:

—Nāgí eperāarā Tachi Ak'ōre Waibiapa pēida jarateedamerā sāga eperāarā it'aa wādai.

18 Ewari chok'ara māga oopachi tai wārutamaa. Mata ewari aba Pablopaa ūriamaadaik'āri, āpithee ak'iji māik'aapa māgaji ma netuara k'ap'iade merātia badamaa:

—Jesucristo jōmaarā poro waibia perā, ichi t'iide mia pimaa jara bi uchiadainerā jā wēra k'ap'iadeepa.

Aramata ma netuara uchiadachi.

19 Ma awēra chipariirāpa māga unudak'āri, k'awaajida āchi p'arat'a waa p'oyaa jitada-e iru k'ap'ia. Mapa Pablo Silas ome jita atadap'eda, ateejida āchi p'uurudepema poroorāmaa, māgiirā chip'edaipatap'edaamāi.

20 Ma Romadepema poroorāmaa ateedap'eda, māgajida:

—Na judiorāpa tachi p'uuru pidaarā k'iraupirutada ajida,

21 māik'aapa ne-inaa jarateemaa p'aní tachi Rōmadepemaarāpa oopata awara. Taipa māga ūri k'iniada-e p'anida ajida.

22 Māpai p'uuru pidaarā chok'ara seedachida. Āchi poroorāpa Pablo Silas ome p'aru ērapijida māik'aapa wipijida pak'urupa.

23 Pia wipit'aadap'eda, carcelde t'it'aajida māik'aapa carceldepema jíaparimaa jarajida pia jíamerā, carceldeepa uchiapiamaapa.

24 Chi jíaparipa māga ūrik'āri, calabozo edupiara badade t'i níbiji māik'aapa āchi biiri t'ik'ooji cepode.

25 Māgá iru p'anajida mīda, Pablo Silas ome it'aa t'ímaa māik'aapa k'arimaa p'anajida Tachi Ak'ōremaa. Jōdee chi apemaarā carcel pidaarāpa ūrii p'anajida.

26 Esapíte pak'āri, awērachai golpe wëre níbeeji. Ma carcel perá t'eedachi. Aramata chi puerta jōmaweda ewak'oodachida. Presoorā juade níbada cadena māik'aapa cepo ichiaba jōma ët'ak'oodachida.

27 Ma carceldepema jíaparipa unuk'āri chi puerta jōma ewa jēra bi, ichi espada ët'a ataji ichi juadoopa piudariit'ee, carcel pidaarā jōma uchiadai p'aní jíak'aapa.

28 Mamīda Pablopia biaji ichi badamāiipa māgí jíaparimaa:

—Jāgá oonáaji! ¡Tai jōma nama p'anipi!

29 Māpai carceldepema jíaparipa lámpara aneepip'eda, t'íudachi Pablo māik'aapa Silas

p'anadap'edaamāi. Ñachi k'írapite wirriwirria bedabai níbanaji p'era níbipa.

³⁰ Uchia p'e atap'eda calabozo edupiara bideepa, mágaji:

—Jarateepataarā, ¿k'āata ooipia bima aji, mi it'aa wāit'ee?

³¹ Māpai p'anaujida:

—Jesucristode ijāaji. Māgara pi, pichi tedepe-maarā ome it'aa wādayada ajida.

³² Māpai Tachi Ak'orepa jara pēida Cristode jarateejida ma jíaparimaa māik'aapa ichi tede p'anadap'edaarāmaa.

³³ Aramata ma carceldepema jíaparipa Pablo Silas ome ateeji sīk'ooit'ee ñachi k'ap'iade t'udak'a jēra bada. Maap'eda iru ichi tedepemaarā ome poro choopijida.

³⁴ Māpai teedaa p'e ateep'eda, nek'opiji. Ma carcel jíapari ichi tedepemaarā ome o-ña p'anajida Tachi Ak'orede ijāadap'edaa perā.

³⁵ Aí norema tap'eda Romadepema poroorāpa ñachi jíapataarā pēijida ma carceldepema jíaparimaa, Pablo Silas ome uchia pēimerā.

³⁶ Maperā carceldepema jíaparipa mágaji Pablo-maa:

—Mi poroorāpa jara pēi p'anida aji, parā uchia pēimerā. Mapa k'āiwee wāti namāik'aapa.

³⁷ Mamīda Pablopá mágaji Romadepema poroorāpa pēidap'edaarāmaa:

—Tai auk'a Romadepemaarā p'anita, wíjidada aji, jōmaarā k'írapite, charramaa ateeda-ee. Maap'eda carcelde t'ipijida. Írá jōdee, ¿merā uchiapi k'inia p'ani-ek'ā? ¡Māga-epi! Namāik'aapa

wāda-edo aji, āchia uchia pēi cheda-emāi āchi k'īradoopa.

38 Pablop̄a jarada āchi poroorāmaa jaranadak'āri māik'aapa jā eperāarā auk'a Romadepemāraāda adak'āri, māirā poroorā p'eradachida, āchia wipidap'edaa perā māik'aapa carcelde t'i nībīdap'edaa perā.

39 Mapa chedap'edaa, chupiria iidijida Pablomaa Silas ome perdonaadamerā āchia oodap'edaa. Māpai uchiapijida carceldeepa māik'aapa p'uurudeepa.

40 Pablo Silas ome ma carceldeepa uchiadap'edaa, wājida Lidia temaa. Mama ijāapataarā jōmaarāmaa ūraajida t'āri o-īa p'aneedamerā. Maap'eda wājida ma p'uurudeepa.

17

*Tesalónica p'uuru pidaarā k'īrauk'ooodaidap'edaa
Pablo Silas ome*

1 Mamāik'aapa āchi wādade Pablo Silas ome wāyaajida Anfípolis p'uurude māik'aapa Apolonia p'uurude. Maap'eda Tesalónica p'uurude pana-jida. Māgí p'uurude baji Tachi Ak'ōre Ūraa jara-teepata te.

2 Maperā Pablo ichia oopatak'a p'uurude panak'āri, jāmaa wāji. Mama beeji tomia ūpee māik'aapa iipata ewari chaa aupedeeji arii p'anadap'edaarā ome.

3 Ak'ōre Ūraa p'ādade ak'ipipachi sāga Cristo chupiria nībait'ee māik'aapa piup'eda, p'irabaiit'ee. Jarapachi:

—Nāgí Jesús parāmaa mía jaratee bì Cristota, Tachi Ak'ōrepa pēida eperāarā k'aripamerā.

4 Māga ūridak'āri, judiorā ūk'uru Cristode ijāajida māik'aapa araa nipapachida Pablo māik'aapa Silas ome. Ichiaba ijāajida judio-eerā; Tachi Ak'ōrede ijāa p'anadap'edaarā chok'ara māik'aapa wēraarā p'arat'ara beerā.

5 Judiorā Cristode ijāada-ee p'anadap'edaarāpa māga unudak'āri, k'īraudachida. Mapa jirijida eperāarā mimiadak'aa p'anadap'edaarā, p'uuru pidaarā k'īraupit'aadamerā Pablo māik'aapa Silas ome, pedee jōnipa ãra āpite. Māgá p'uuru pidaarā jōma k'īraupit'aadap'eda, Jasón tede t'īudachida, Pablo Silas ome uchia atadap'eda, p'uuru pidaarāmaa teedait'ee.

6 Mamīda māgí tede ãra unuda-e pak'āri, uchia atajida Jasonta māik'aapa awaraa ijāapataarā. Maap'eda ãchi p'uurudepema poroorāmaa ateejida. Mama panadak'āri, biapachida:

—jīrá eperāarā Roma jua ek'ari p'aniirā k'īisia awarapipataarā nama che p'anida! ajida.

7 Ma awara māgiirā Jasonpa ichi tede auteebaiji. Māirāpa oodak'aa Cesarpa oopi bik'a. Jīp'a jara p'ani ichi k'āyaara rey aba waibiarā bida ajida, t'ījarapata Jesús.

8 Māga ūridak'āri, ma p'uuru pidaarā māik'aapa ãchi poroorā k'īraupik'a para beeji.

9 Mamīda Jasonpa apemaarā ijāapataarā ome p'aajida ãchi uchia pēidamerā. Māpai k'ena pēijida.

Pablo Silas ome Berea p'uurude

10 Ma p'ārik'ua weda ijāapataarāpa Pablo Silas ome Berea p'uurudee pēijida. Mama panadak'āri, t'lujida judiorā Ak'ōre Ūraa jarateepata temāi.

11 Māpema judiorā Tesalonicadepema k'āyaara k'īisia k'awaara p'anajida. Mapa Pablopajaratee bi ūri k'inia p'anajida. Māga ūridap'eda, ewari chaa Tachi Ak'ōre Ūraa p'āda ak'ipachida k'awaadait'ee wāara jara bi Pablopajara bik'a maa-e pīrā awara jara bi.

12 K'awaadak'āri wāarata jara bi, māgidepemaarā judiorā chok'ara ijāajida. Ichiaba judio-eerā wēraarā p'arat'ara beerā chok'ara ijāajida, īmik'īraarā jida ichiaba.

13 Mamīda Tesalonicadepema judiorāpa ūridak'āri Pablopajachi Ak'ōrepajara pēida jarateemaa bi Bereade, wājida ma p'uuru pidaarā k'īraupit'aade.

14 Aramata māpema ijāapataarāpa Pablo pēijida k'ōp'āyoorā ūk'uru ome p'usa idee. Jōdee Silas Timoteo ome Bereade p'aneejida.

15 Chi Pablo ome wādap'edaaarāpa iru ateejida Atenas p'uurudee. Waya āpitēe uchiadait'ee pak'āri, Pablopajara pēiji Silamaa Timoteo ome taarā-ee chedamerā ichimaa.

Pablo Atenas p'uurude

16 Atenas p'uurude Pablopajachi Silas māik'aapa Timoteo nimaa beeji. Mama bide unuk'āri chok'ara ne-inaa iru p'anī eperā juapa ooda aī k'īrapite it'aa t'īpata, t'āri āriiidachi.

17 Mapa aupedeepachi judiorā ome māik'aapa judio-eerā Tachi Ak'ōre waaweeptaaarā ome Ak'ōre Ūraa jarateepata temāi. Ichiaba māga

oopachi ewari chaa chi unuru ome ma p'uurude net'aa netopatamāi.

18 Mama ūk'uru poro wēsaa beerā t'ījarapatap'edaa Epicúreo eerepemaarā māik'aapa Estoico eerepemaarā aupedee p'aneejida Pablo ome. Māirā ūk'uruurāpa māgapachida:

—¿K'āata jara k'inia bīma apachida, na pedeedidaa bīpa?

Awaraarāpa māgapachida:

—Awaraa eujādepemaarā ak'ōre waibīapa ooda jaratee bīda apachida.

Māga jarapachida Pablopā jarateemaa bada perā Tachi Ak'ōrepā ooda Jesús piuda k'aurepa māik'aapa jarateepachi perā tachi piuda t'ēepai waya chok'ai p'irabaidait'ee.

19 Māpai āchia Pablo ateejida Areopagomaa, āchi poro wēsaa beerā cheepurupatamaa ūraa ūride. Mama iidijida:

—¿Taipa pīa jaratee bī k'awaadaik'ā? ajida.

20 Taipa waide ūrida-e p'anida ajida, pedee pīa jaratee bīk'a. Mapa k'awa k'inia p'anida ajida.

21 Ma Atenas pidaarā māik'aapa awaraarā arii p'anadap'edaarā mimiada-e p'anadak'āri, p'anapachida ne-inaa chiwidi pedeemaa māik'aapa ūrimaa.

22 Māpai Pablo bainī beeji āchi k'īrapite Areopagode māik'aapa māgaji:

—Atenas p'uuru pidaarā, miā unu bī parāpa ak'ōre waibīa k'īra t'ādoo waaweeepata.

23 Mi wāyaak'āri parā it'aa t'īpatamāi, unuji net'aa chok'ara iru p'ani ai k'īrapite it'aa t'īpata. Mama bide unuji parā altar bide p'ā bī: *Tachi*

Ak'õre Waibia k'awada-e p'ani-it'ee. Parāpa k'awada-edo a p'ani Ak'õrepa ooda mia jaratee bi.

24 'Nägi Ak'õrépata ooji na eujä mäik'aapa jõma aide nïbi. Nägita, Tachi Ak'õre, jõmaarã Waibia na p'ek'au eujäde mäik'aapa pajäde. Nägi Ak'õre eperäärapa te oodade bak'aa,

25 ichi-it'ee p'ua-e bairã ne-inaa eperäärapa oopata ichi-it'ee. Ichiata eperäära chok'ai p'anapipari, ïyapaapipari mäik'aapa tachimaa ne-inaa jõmaata teepari pia p'anapataadamerã.

26 'Eperä abaadeepa eperäärapa k'ira t'ädo uchiapiji, na p'ek'au eujä jõmaade p'anapataadamerã. Ai naaweda k'isia iru baji sääpae uchiapiit'ee mäik'aapa säämaata p'anapiit'ee.

27 Tachi Ak'õrepa mäga ooji eperäärapa iru jiridamerã. Tachi taupa nägi Ak'õre unuda-e p'ani mïda, iru k'awadai, wäara tachimäipi t'imia-ee bairã.

28 Iru k'aurepa tachi chok'ai p'ani; p'irriapata mäik'aapa na eujäde p'anapata. Pächi k'arik'a p'apataarãpa jaradap'edaak'a mäga bi: "Tachi, Tachi Ak'õre Waibiaapa ooda".

29 Maperä k'isiadaik'araa bi Tachi Ak'õre santok'a bi, eperäärapa k'isiadap'eda oopatak'a nëedee, p'arat'adee maa-e pirä mäudee.

30 Naaweda Tachi Ak'õrepa miapi-e paji mägee k'irapite it'aa t'ipatap'edaarã, iru waide k'awadai e p'anadap'edaa perä. Mamïda ïrá jõmaarãmaa jara bi p'ek'au k'achia oo amaadamerã mäik'aapa ichide ijäädamerã.

31 Ichia mäga jara bi na ewari na p'ek'au

eujādepemaarāpa oopata jōmaweda ak'iit'ee perā, k'awaait'ee pia wa k'achia. Māga ooit'ee ichia pēida Jesucristopa. Cristopa eperāarāpa oopata māgá ak'ii, ichia k'achia ook'aa pada perā na eujāde nipak'āri. Tachia k'awa p'anida aji, Ak'ōrepá iru jirit'eraji, iru piup'eda, chok'ai p'irabaipida perā.

³² Arii p'anadap'edaarāpa ūridak'āri eperā piup'eda chok'ai p'irabaida, ūk'uru ēi para beeji māik'aapa ūk'uruurāpa māgajida:

—Na ewari waya ūridayada ajida, pi pedee.

³³ Māpai Pablo uchiaji mamāik'aapa.

³⁴ Mamīda ūk'uruurāpa ijāajida Pablopá jarada māik'aapa Cristode ijāa p'aneejida. Ma ijāadap'edaarā t'āide baji imik'īra t'ījarapatap'edaa Dionisio. Māgí Areópago poro wēsaa beerā cheepurupatadepema paji. Ichiaba baji wēra t'ījarapatap'edaa Dámaris māik'aapa awaraarā.

18

Pablo Corinto p'uurude

¹ Ma t'ēepai Pablo wāji Atenas p'uurudeepa Corinto p'uurudee.

² Mama ununaji judío t'ījarapatap'edaa Áquila. Māgí Ponto eujādepema paji. Ewaa pache baji chi wēra Priscila ome Italia eujādeepa, César Claudiopa judiorā jōmaweda jērek'ooda perā Roma p'uurudeepa.

³ Pablo p'asiade wāk'āri ma judío badamaa, k'awaa ataji ichi jīak'a Aquilapa carpa oopari. Mapa Pablo ãra ome beeji ma mimia oomaa.

4 Mama bide ñipata ewari chaa wāpachi Ak'ore Ūraa jarateepata temaa jarateeede judiorāmaa māik'aapa judio-eerāmaa Cristode ijāadamerā.

5 Silas Timoteo ome pachedak'ari Macedoniadeepa, Pablopia ewari chaa Tachi Ak'orepa jara pēida Cristode jarateemaa bapachi, judiorāpa ijāadamerā Jesuta Cristo, Tachi Ak'orepa pēida.

6 Mamīda judiorā, ichi pedee ijāa k'iniada-ee p'anadap'edaarāpa ik'achia jaramaa p'aneejida. Mapa Pablopia ichi p'aru jī bada jīap'eji ak'ipiit'ee āchimaa waa jaratee-e. Maap'eda māgaji:

—Pāchi k'īradoopa atuadait'eeda aji, piudak'ari. Idideepa mi wāit'eeda aji, judio-eerāmaa Tachi Ak'orepa jarapi bi jarateeede.

7 Māga jarap'eda, Pablo wāji Ticio Justo apatap'edaa temaa jarateeede. Māgí eperāpa Tachi Ak'oremaa it'aa tīpachi. Ichi te baji Tachi Ak'ore Ūraa jarateepata te ik'aawa.

8 Pablopia mama jarateemaa bide, Cristode ijāaji ma Ak'ore Ūraa jarateepata tedepema poro, tījarapatap'edaa Crispo. Chi te pidaarā jida auk'a ijāajida māik'aapa apemaarā Corinto pidaarā chok'ara Pablopia jarateeda ūridap'edaarā ichiaba ijāajida. Mapa māirā jōma poro choopijida.

9 At'ari Corinto p'uurude p'anide ewari aba p'ārik'ua k'āimok'araa pik'a bide Tachi Ak'orepa māgaji Pablomaa:

—Waawee-ee jaratéeji na p'uurude

10 mīchideerā nama chok'ara nībairā. Mi pi ome bairā, apidaapa pi k'achia ooda-e.

11 Tachi Ak'õrepa mäga jarada perã, Pablo mama beeji año aba ap'eda esa-auk'a, Tachi Ak'õrepa jara pëida Cristode jarateemaa.

12 Mamïda, mama bïde, Romadepema Galión ap-atap'edaa Acaya eujädepema poro waibia bak'âri, judiorã chok'ara pedeeteejida mäik'aapa Pablo jita ateejida iru k'írapite.

13 Mama mägajida:

—Na eperäpa jaratee bi Tachi Ak'õrede ijäädamerã mäik'aapa irumaa it'aa t'ípataadamerã. Mamïda jaratee-edá ajida, Moisepa p'âdade jara bïk'a oodamerã.

14 Mäpai Pablo pedeeit'ee arude, Galionpa mägaji ma judiorãmaa:

—Na eperäpa ne-inaa k'achia oo bada paara maa-e pírã chïara pee bada paara, mia ak'ík'ajida aji.

15 Mamïda jara p'anadairã chïara t'í mäik'aapa parâpa ūraa p'âdade, pâchi pitapai ma nepira ak'ídapáde aji. Mia parã nepira ak'í k'inia-edá aji.

16 Aramata jërek'ooji ichimäipi.

17 Mäpai arii ak'í p'anadap'edaarãpa Tachi Ak'õre ūraa jarateepata tedepema poro Sóstenes jita atadap'eda, wijida Galión k'írapite. Mamïda iru-it'ee maarepida p'ua-e pají.

Pablo waya Antioquia p'uurudee wâda

18 Ai t'ëepai Pablo taarã beeji Corinto p'uurude. Mäpai ijääpataarãmaa despediip'eda, Siria eujädee wâji Priscila mäik'aapa Áquila ome. Cencrea p'uurude barcode batau naaweda, Pablopá ichi poro bi-si wët'aaji. Mäga ooji ak'ípiit'ee ichia Tachi Ak'õremaa ooit'eeda ada ooda.

19 Ma wārutade Éfeso p'uurude panadak'āri, Pablo t'īunaji Tachi Ak'ōre Ūraa jarateepata tede judiorā ome pedeeit'ee.

20 Ichia jarateeda ūridak'āri, chupiria iidijida āchi ome taarā beemerā. Mamīda Pablopā k'inia-e paji.

21 Māgaji:

—Irá wāit'eeda aji. Mamīda waya cheit'eeda aji, Tachi Ak'ōrepā k'inia bī pīrā.

Māpai Pablo batauji māik'aapa wāji. Jōdee Priscila Áquila ome mama p'aneejida.

22 Pablo Cesarea p'uurude panak'āri, mamāik'aapa wāji Jerusalendee ijāapataarā ak'ide. Maap'eda wāji Antioquía p'uurudee. Māgí p'uuru Siria eujāde bī.

23 Antioquiade bap'eda, wāji ijāapataarā para bee chaa āchi ak'ide māik'aapa ūraade. Māga oo wāji Galacia eujāde māik'aapa Frigia eujāde.

Apolopa Éfeso p'uurude jarateeda

24 Maapai judío t'ījarapatap'edaa Apolo pacheji. Māgí Alejandría p'uurudepema paji. Māgí p'uuru Egípto eujāde bī. Māgí judiopa Tachi Ak'ōre ūraa p'āda pia k'awa baji. Ma awara pia jarateepachi.

25 Māgipa o-ī-īa jarateepachi Juan Bautistapa jarateedak'a, eperārāpa āchia p'ek'au k'achia oopata oo amaadamerā māik'aapa poro choopidamerā ak'ipidait'ee Tachi Ak'ōrede ijāa p'ani. Ichiaba jarateepachi Jesucristo Tachi Ak'ōrepā pēida.

26 Apolo Éfeso p'uurude pachek'āri, waawee-ee jarateemaa beeji judiorā Ak'ōre ūraa jarateepata temāi. Māga ūridak'āri, Priscila Áquila ome āchi

temaa ateejida. Māpai Apolomaa jarateejida jōma āchia k'awadap'edaa, Tachi Ak'ōrepa ooda Jesucristo k'aurepa.

²⁷ Maap'eda, Apolo Acaya eujādee wā k'inia bak'āri, Efesodepema ijāapataarāpa k'art'a p'ājida jāpemaarāmaa iru auteebaidamerā. Māgá mama panak'āri, irua k'aripai Cristode ijāapataarā waapiara ijāadamerā. Tachi Ak'ōre t'āri pia bapari perā, āchimaa Cristode ijāapiji, Apolo mamaa wāi naaweda.

²⁸ Apolo mama bide jōmaarā taide Tachi Ak'ōre Ūraa p'āda ak'ipachi māik'aapa jarateepachi Jesucristo Tachi Ak'ōrepa pēida eperāarā k'aripamerā. Mapa judiorāpa maarepida p'oyaa p'anauada-e pají.

19

Pablo Éfeso p'uurude

¹ Apolo Corinto p'uurude bī misa, Pablo wāyaaji Galacia māik'aapa Frigia eujāde Éfeso p'uurude parumaa. Mama Cristode ijāapataarā ununaji.

² Māpai Pablopaa iidiji:
—Parāpa Cristode ijāadak'āri, ¿Tachi Ak'ōre Jaure parā k'ap'iade ba chejik'ā? aji.

P'anaujida:
—Taipa k'awada-edaa ajida, Tachi Ak'ōre Jaure ba chepari ijāapataarā k'ap'iade.

³ Māpai Pablopaa iidiji:
—Parāpa poro choopidak'āri, ¿k'āare-it'ee poro choopijidama? aji.

P'anaujida:

—Juanpa jaradak'a poro choopijida ak'ipidait'ee p'ek'au k'achia oo amaa k'inia p'aní.

⁴ Māpai Pablopá māgaji:

—Juanpa wāara poro choojida aji, waa p'ek'au k'achia oo k'iniada-e p'anadap'edaarā. Mamīda Juanpa ichiaba jarapachi ijāadamerā ichi t'ee cheru eperāde. Māgí eperā Jesucristo.

⁵ Ma eperāarāpa māga ūridak'āri, aramata āchi poro choopijida Tachi Waibia Jesús t'ide ak'ipidait'ee irude ijāa p'aní.

⁶ Maap'eda Pablopá juu biji ma poro choodap'edaarā ūri. Māgá bik'āri, Tachi Ak'ōrepa ichi Jaure āra k'ap'iade ba chepiji. Māgipa āramaa pedeepipachi k'awada-e p'aní pedeede. Māgá jarajida Tachi Ak'ōrepa jarapidak'a.

⁷ Chi māgá poro choodap'edaa eperāarā doce paji.

⁸ Maap'eda Pablo wāji Tachi Ak'ōre Ūraa jara-teepata tedee. Mama ūipata ewari chaa atane ūpee Tachi Ak'ōre Ūraa waawee-ee jarateeji. Jaraji Tachi Ak'ōrepa pia ooda Jesucristo pēik'āri, judiorāpa irude ijāadamerā.

⁹ Mamīda ūk'uruurāpa ijāa k'iniada-e paji Pablopá jaratee bada māik'aapa waapiara pedee k'achia jarajida Tachi Ak'ōre Ode P'anīrā āpīte. Maperā Pablo mamāik'aapa āyaa wāji ijāapataarā ome. Jaratee banaji eperā t'ijarapatap'edaa Tirano escuelade. Mama ewari chaa jarateepachi.

¹⁰ Irua Tachi Ak'ōre Ūraa jarateeji año omé. Māgá judiorā māik'aapa judio-eerā Ásia eujāde p'anapatap'edaarāpa ūrijida Tachi Ak'ōrepa jara pēida Jesude.

11 Ichiaba Tachi Ak'õrepa Pablomaa oopipachi ne-inaa eperãäräpa p'oyaa oodak'aa ãchi juadoopa.

12 Pablo k'ap'iade p'aru t'õbaidapapai, k'ayaa beerã jipapachida. Ichiaba netuara eperãärä k'ap'iade merãtia bee uchiapachida.

Netuarapa Esceva warrarãmaa ooda

13-14 Mäpema judiorã ūk'uru Cristode ijääda-e p'anadap'edaaräpa netuara merãtia bee eperãärä k'ap'iadeepa uchiapik'oopachida. Mäga oo nipa-jida judiorã p'aareerä poro Esceva warrarã. Ära siete paji. Mäiräpa k'awaadak'äri netuaraarã uchia p'anä Pablo k'aurepa ichia Tachi Waibia Jesús t'i jarak'äri, auk'a oo k'inia p'aneejida. Mapa jarajida netuara merãtia bimaa:

—¡Pablopá jara bi Jesús t'i de uchiati!

15 Mamäda mäga oodak'äri, ma netuara eperä k'ap'iade merãtia badapa mägaji:

—Mia k'awa bida aji, Jesús. Ichiaba k'awa bi k'aita Pablo. Mamäda parä ¿k'airäma? aji.

16 Mäpai ma netuara k'ap'iade merãtia bada eperäpa ãchi ïri cheji mäik'aapa ãchi jõmaweda sïk'ojoji. Mägá p'u oop'eda, chi netuara uchiapi chedap'edaarã mamäik'aapa ãk'adaa p'ira uchiak'oodachida.

17 Éfeso p'uurude p'anapataarã, judiorã mäik'aapa judio-eeräpa mäga ūridak'äri, jõmaaräta p'erajida mäik'aapa Tachi Waibia Jesús t'i pia t'o p'anajida.

18 Mäpemaarã ūk'uru Cristode ijää p'aneejida. Maap'eda Pablomaa jara chepachida ãchia k'achia

oopatap'edaa, aí naaweda ijää p'anadap'edaa perã petau tau k'awaa beeräpa oo p'anadap'edaade.

19 Ichiaba ūk'uru petau tau k'awaa beeräpa aneepachida ãchi libro jõmaarã taide paak'oodait'ee. Mägi libro valor p'arat'ade juasiadak'ãri, uchiaji p'arat'a tau cincuenta mil.

20 Ma jõma oo p'anadap'edaa k'aurepa ma eujädepemaaräpa waapiara ijääpachida Tachi Ak'õrepa jarapidade.

21 Ma t'ëepai, Tachi Ak'õre Jaurepa Pablomaa k'ïsiapiji wäit'ee Jerusalendee, wäyaap'eda Macedonia eujäde mäik'aapa Acaya eujäde. Ichiaba Jerusalendepa Pablo wä k'inia baji Romadee.

22 Mäga k'ïsiap'eda, Pablopia chi k'õp'äyoorã Timoteo Erasto ome naa pëiji Macedonia eujädee. Jõdee ichi Ásia eujäde jarateemaa beeji. Maap'eda wäji ãra t'ëe.

Éfeso p'uurudepemaarã k'ïraudaidap'edaa

23 Maapai Tachi Ak'õre Ode P'aniiirã k'aurepa, Éfeso p'uurudepemaarã jõma k'ïraupik'a para baji

24 ne-inaa p'arat'adee oopari Demetrio apatap'edaapa ãra ãpite pedee k'achia jarada perã. Mägi eperäpa ne-inaa ma-ãri santok'a p'arat'adee oopachi, ãchi it'aa t'ipata nawe Artemisa te waibia k'iräpapataadamerã. Mäga oo bipa ichia mäik'aapa apemaarã ne-inaa oo k'awaa beeräpa p'arat'a waibia jitapachida.

25 Maperäpi Demetriopa mägiirã mäik'aapa awaraa ne-inaa oo k'awaa beerä t'i p'e atap'eda, mägaji:

—K'ōp'āyoorā, parāpa k'awa p'anida aji, nāgí mimia oo p'anipa tachi p'arat'a jitapata.

²⁶ Ma awara parāpa unu p'anī māik'aapa ūri p'anī Pablopā jaratee bī, ne-inaa ooda eperāarāpa aī k'rapite it'aa t'ipata ak'ōre waibiarā-e. Māga jara bīpa eperāarā chok'ara ichi eere ūraa p'e iru bī. Māga jara-e bī nama Éfeso p'uurudepai. Ichiaba māga jara bī jōma Ásia eujāde.

²⁷ Iru pedee ijāaruta pirā, tachia ooda neto amaadai māik'aapa tachia p'arat'a waa jitada-e pai. Ma awara tachi nawe Artemisade ijāada-e pai māik'aapa ichiaba waa iru īgreste ak'ida-e pai. Māgí tede na Ásia eujādepemaarā māik'aapa jōmaweda Roma juu ek'ari p'anīrā irumaa it'aa t'ipata. ¿Wāara-ek'ā aji, mia jara bī?

²⁸ Arii p'anadap'edaarāpa māga ūridak'āri, k'raudachida māik'aapa biuk'a nībeeji:

—¡Artemisa Waibia; tachi Éfeso pidaarā nawe!

²⁹ Māpai eperāarā waapiara cheepuru nībeeji māik'aapa p'uuru pidaarā jōma k'raupik'a para beeji. Māpai Gayo, Aristarco ome jita atajida māik'aapa atadachida āchi chip'edaipatamaa. Ma eperāarā omé Macedonia eujādepemaarā paji. Ichiaba Pablo ome nipapachida.

³⁰ Pablo wāit'ee paji ma p'uuru pidaarā k'rapite pedeede. Mamīda ijāapataarāpa wāpida-e paji.

³¹ Ichiaba Asiadepema poroorā ūk'uru Pablo ome k'ōp'āyo meraadap'edaa perā, jara pēijida wānaamerā ma eperāarā k'raupik'a para bimaa.

³² Māimisa, chi cheepurudap'edaarā waapiara k'raupik'a para beeji. Ūk'uruurāpa ne-inaa jara-

pachida; awaraarāpa biapachida. Mapa biuk'a nībaji. Ūk'uruurāpa k'awada-e p'anajida sāap'eda cheepurudap'edaa.

33 Judiorā arii p'anadap'edaarāpa Alejandromaa nepiridap'eda, jōmaarā taide ateejida. Māpai Alejandropā juapa jaraji k'īup'ee p'aneedamerā, āchi k'ap'ia pedeeit'ee perā.

34 Mamīda eperāarā k'īraupik'a para badaarāpa ichi judío k'awaadak'āri, perá hora omé waapiara biuk'a nībeeji. Māgapachida:

—¡Artemisa Waibia; tachi Éfeso pidaarā nawe!

35 Māpai aī p'uurudepema secretariopa eperāarā k'īup'ee p'anapiji māik'aapa māgaji:

—Éfeso pidaarā, jōmaarāpa k'awa p'anida aji, na p'uuru pidaarāpata tachi nawe Artemisa jīak'a it'ariipa baaida ichi īgrestede jīapata.

36 Apidaaapa nāgí p'oysaa merada-e perā, k'īra jīp'a p'anéeti, ne-inaa k'achia pariatua ooda-ee.

37 Na eperāarā parāpa anee p'ani tachi īgrestedepema net'aa maarepida chīada-e p'ani māik'aapa tachi nawe āpite pedee k'achia jarada-e p'ani.

38 Demetrio wa chi k'ōp'āyoorā nepira iru p'ani pīrā awaraa ome, Romadepema charraarāmaa wāti. Ārapa ak'idaipi, ma-it'ee p'anadairā.

39 Mamīda jōmaarāpa awaraa nepira iru p'ani pīrā, k'īra jīp'a cheepurudak'āri, ma nepira jō pēidai.

40 Idipema oodap'edaa k'aurepa Romadepe-maarāpa k'īsiadait'ee tachi chōyaa p'ani. Nāga bide āchia iidi p'ani pīrā sāap'eda idi nāga oojida, ¿sāga p'anaudayama? aji.

41 Māga jarap'eda, eperāarā jōmaweda āchi te chaa pēik'ooji.

20

Pablo Macedonia eujādee māik'aapa Grecia eujādee wāda

1 Eperāarā āchi te chaa wādap'edaa t'ēepai, Pablopia ijāapataarā t'i p'eji ūraait'ee. Maap'eda wāji Macedonia eujādee.

2 Mama ijāapataarā ūraa nipap'eda, panaji Grecia eujāde.

3 Atane õpee mama beeji. Mamāik'aapa barcode wāit'ee bide Siria eujādee, k'awaaji judiorāpa ichi peedait'ee ot'ewa p'ani. Mapa waya āpithee p'irrabaidachi. Mata wāyaaji Macedonia eujāde.

4 Ma wādade iru k'ōp'āyaajida nāgí ijāapataarāpa: Pirro warra Sópatro, Berea p'uurudepema; Aristarco māik'aapa Segundo, Tesalónica p'uurudepema; Gayo, Derbe p'uurudepema; Timoteo, Tíquico māik'aapa Trófimo, Ásia eujādepema.

5 Māirā tai naa wājida māik'aapa nīnajida Troas p'uurude.

6 Ma t'ēepai tai wājida Filipos p'uurudeepa, fiesta pan levadura wēe k'opata wāyaap'eda. Barcode wānipadap'edaa perā, k'āima joisomaamaa panajida Troas p'uurude. K'irachuunadap'eda apemaarā ome, mama k'āima siete p'aneejida.

Pablopia ooda Troas p'uurude

7 Tomia ewate tai chip'ejida apemaarā ijāapataarā ome nek'odait'ee māik'aapa Cristo piuda k'irāpadait'ee. Pablopia ijāapataarāmaa

jarateemaa baji esapite parumaa, ichi ai norema wāit'ee pada perā.

⁸ Te piso it'ipema cuartode chip'e p'anajida māik'aapa lamparara ūdaa nībaji.

⁹ Pablo jarateemaa bi misa, k'utrāa Eutico apatap'eda su-ak'i baji ventanade ūrimaa. Mamīda Pablopaa taarā jarateeda perā, ma k'utrāa k'āidaip'eda, tudú padachi piso ūpeedeepa. Aramata piu jira atanajida.

¹⁰ Māpai Pablo irabaip'eda, ma k'utrāa k'ap'ia wēre ataji māik'aapa māgaji chi k'ōp'āyoorā arii p'anadap'edaarāmaa:

—¡P'eranáati! ¡Iru chok'ai bipi!

¹¹ Māpai Pablo waya teedaa wāk'āri, nek'ojida māik'aapa Cristo piuda k'irāpajida. Mata waya ichi jarateemaa beeji ewarirumaa. Ewarik'āri, wājī ichi ode.

¹² Ma k'utrāa piu bada chok'ai ateedap'eda perā ichi temaa, ijāapataarā o-ña p'aneejida.

Troas p'uurudeepa Mileto p'uurudee wāda

¹³ Pablo ode wā k'inia baji. Mapa tai naa wājida barcode Aso p'uurudee. Mama nijida iru batau atadait'ee.

¹⁴ Aso p'uurude unudak'āri, batauji tai ome māik'aapa wājida Mitilene p'uurudee.

¹⁵ Mamāik'aapa uchiadap'eda, ai norema Quío isla k'īrapite wāyaajida. Ma norema Samos p'uurude panajida. Mamāik'aapa panajida Mileto p'uurude.

¹⁶ Māgá oojida Pablo waa wā k'inia-e bada perā Ásia eujādee. Ma awara Éfeso p'uurude wiibai

k'inia-e paji, Jerusalende isapai pana k'inia bada perā, Pentecostés fiesta ewate paí naaweda.

Pablopá jarada Éfeso p'uurudepema ijāapataarā ak'ipataarāmaa

17 Māgá Éfeso p'uurude wiibai k'inia-e paji taarāi jīak'aapa. Mamīda Mileto p'uurude pachedak'āri, Pablopá tī pēiji Efesodepema ijāapataarā ak'ipataarā.

18 Āchi pachedak'āri, ichia māgaji:

—Parāpa k'awa p'anida aji, sāgata mi nipapari parā t'āide, na Ásia eujāde ewaa pachedak'āriipa.

19 Taarāru parā ome Tachi Ak'ōrepa oopi bik'a oomaa bi, chupiria nībide māik'aapa nepirade nībide judiorā juapa.

20 Mamīda jōmaarā taide waawee-ee jarateeji, parā te chaa paara. Māga ooji parā ūraait'ee māik'aapa k'aripait'ee.

21 Auk'a jarateeji judiorāmaa māik'aapa judio-eerāmaa, āchia p'ek'au k'achia oopata oodaamaa p'aneedamerā māik'aapa Tachi Waibia Jesucristode ijāadamerā.

22 Frá wāru Jerusalendee, Tachi Ak'ōre Jaurepa māga k'inia bairā. Wāit'ee k'awa-e bi mīda k'āata mi ome oodait'ee mama.

23 Nāgapai k'awa bi. P'uuru bee chaa wāyaarude Tachi Ak'ōre Jaurepa mimaa k'awapiru mi miait'ee māik'aapa carcelde chupiria nībanait'ee.

24 Mamīda mīa p'ua-e bi, piuru pijida Jesupa oopi bik'a oo k'inia bairā. Jīp'a jaratee k'inia bi na pedee pia: Tachi Ak'ōrepa eperāarā k'inia iru bairā, tachi k'aripaji Jesucristo piuda k'aurepa.

25 'Māga jarateeji parā t'āide. Ma awara Tachi Ak'ōrepa parāmaa jarateeji ichia oopi k'inia bī Cristode ijāapataarāmaa. Mīa k'awa bī parāpa mi k'īra waa unuda-e pait'ee.

26 Mapa idi weda Tachi Ak'ōre k'īrapite mīa jara bī: parādepema aba piuk'āri atuaru pīrā, mi k'aurepada ada-e pait'ee.

27 Māga jara bī mīa jarateeda perā jōmaweda Tachi Ak'ōrepa jarapidak'a.

28 Mapa īpemaarā, chik'aripa p'anapatáati māik'aapa ijāapataarā pia ak'i p'anapatáati, ma-it'ee Tachi Ak'ōre Jaurepa parā jīrit'erada perā. Tachi Waibīapa k'inia bī parāpa ak'īdamerā ichide ijāapataarā, ichia āra o k'achiadeepa k'aripa atada perā, ichi waa bat'ada k'aurepa.

29 Mīa k'awa bī ne-animal k'achia beerā atu chepatak'a eperāarā peede, māga pīk'a mi nāik'aapa wāda t'ēepai awaraarā chedait'ee Cristode ijāapataarā ijāa amaapide.

30 Ichiaba pāchi t'āideepa pida uchiadait'ee seewa jarapataarā. Māgiirāpa ijāapataarā āchi eere atee k'inia p'anadait'ee.

31 Mapa k'īra ībia p'anāti māik'aapa k'irāpāti sāga mi chupiria nībaji año ūpee, parā ūraa bī misa p'ārik'ua māik'aapa āstaawa.

32 īrá īpemaarā, mīa parā biru Tachi Ak'ōre juade, ichia parā pia ak'i bapariimerā ichi ūraa p'ādade jara bīk'a. Ichi aupaita parāmaa oopii ichia oopi k'inia bīk'a, māgá iru-it'ee p'anapataadamerā chi apemaarā awara bīdaarāk'a.

33 Mīa chīara p'arat'a, nēe māik'aapa p'aru k'īa-e bī.

34 Parāpa pia k'awa p'anī michi juadoopa mimiapari māik'aapa ne-inaa atapari michi-it'ee māik'aapa mi ome p'anīrā-it'ee.

35 Mīa parāmaa at'apai jarateedoo, auk'a mimiadamerā māik'aapa chik'aripa para bamerā. K'irāpāti Tachi Waibia Jesupa jarada: "Pipiara bi teeit'ee, jitai k'āyaara."

36 Māga jarap'eda, Pablo bedabaidachi māik'aapa it'aa t'iji Tachi Ak'ōremaa jōmaarā ome.

37 Māpai jōmaweda jēejida t'āri p'uapa māik'aapa Pablo wēre atapachida.

38 K'īra pia-ee para baji, Pablopia ichi k'īra waa unuda-edoada ada perā. Maap'eda, barco badamaa k'ōp'āyanajida.

21

Pablo Jerusalendee wāda

1 Māgá despediidap'eda, barcode tai bataujida māik'aapa wājida Cos isladee. Ai norema wājida Rodas isladee. Mamāik'aapa panajida Pátara p'uurude.

2 Mama barco Fenicia eujādee wā nipadade bataujida māik'aapa wājida.

3 Ma wādade Chipre isla unujida tai juabi eere. Mata wājida Siria eujāde Tiro p'uurude panartamaa, mama net'aa barcode atee wādap'edaat abeidait'ee pada perā.

4 Mama ijāapataarā jiridak'āri, unu atajida māik'aapa ewari siete p'aneejida āra ome. Mama bide Tachi Ak'ōre Jaurepa ma ijāapataarāmaa k'awapiji Pablo Jerusalende p'asait'ee. Mapa irumaa jarajida wānaamerā.

5 Māga jarajida mīda, tomiamaa tai mamāik'aapa uchiajida. Māpai ijāapataarā āchi wēra māik'aapa chi warrarā ome p'uurudeepa taawaa tai k'ōp'āya tee chejida p'usa ide. Ma ipude bedabajida māik'aapa jōmaweda Tachi Ak'ōremaa it'aa t'ijida.

6 Maap'eda, despediidap'eda, tai wājida barcode. Jōdee, ma ijāapataarā āchi te chaa erreujida.

7 Tiro p'uurudeepa tai wājida. Mata panajida Tolemaida p'uurude. Mama ijāapataarā ome ewari aba p'aneejida.

8 Ai norema uchiadak'āri, panajida Cesarea p'uurude. Mama panadak'āri, wājida Tachi Ak'ōre Ūraa jarateepari Felipe temaa. Māgí Felipe Cristopa jirit'eradaarā k'aripapataarā sietedepema paji. Mama p'aneejida.

9 Felipepa k'au k'īmari iru baji, at'āri imik'īra wēe. Māirāpa jarapachida Tachi Ak'ōre Jaurepa jarapidak'a.

10 Mama taarā p'anide Judea eujādeepa cheji Tachi Ak'ōre pedee jarapari, t'ijarapatap'edaa Agabo.

11 Taimaa pachek'āri, Pablo k'irriide jīpari ēra ataji. Māpai Agabopa ichi jua bīrī ome p'ārajī ak'i beeji māik'aapa māgaji:

—Tachi Ak'ōre Jaurepa jara bi: “Jerusalende juidorāpa nāgá oodait'ee nāgí k'irriide jīpari chipari ome, iru judio-eerā poroorā jua ek'ari bīdak'āri.”

12 Taipa māik'aapa Cesareadepema ijāapataarāpa māga ūridak'āri, Pablomaa enenee jōneejida Jerusalendee wānaamerā.

13 Mamīda irua māgaji:

—*ꝑK'ãare-it'ee jãk'íara jẽe p'anima? aji. Mi t'ãri p'uapit'aaruta. Ichita mi wãit'ee Jerusalendee jí níbiruta pijida, ma awara peet'aaruta pijida, mia Cristopa ooda jaratee bi k'aurepa.*

¹⁴ Tai pedee ūri-e pada perã, ichiak'au bijida. Jíp'a Tachi Ak'ore juade bijida, Tachi Ak'orepa ichiak'au oomerã ichia oo k'iniata.

¹⁵ Maap'eda, net'aa p'e atadap'eda, wãjida Jerusalendee.

¹⁶ Cesareadepema ijãapataarã ūk'uru wãjida tai ome, ateedait'ee Chipre isladepeema Mnasón apatap'edaa temaa, Jerusalende bi. Mágí eperã taarã weda Cristode ijãa bapachi.

Pablo Santiagomaa p'asiade wãda

¹⁷ Jerusalende panadak'ari, ijãapataarãpa o-ña tai auteebaijida.

¹⁸ Aí norema Pablo tai ome Santiagomaa wãji. Mama ichiaba ijãapataarã ak'ipataarã p'anajida.

¹⁹ Pablop'a saludaap'eda, nepiriji jõma Tachi Ak'orepa ooda ichi k'ap'ia pari judio-eerã t'ãide.

²⁰ Mágä ūridak'ari, o-ña para beeji mäik'aapa it'aa t'íjida Tachi Ak'oremaa jaradait'ee iruta jõmaarã k'áyaara waibiara bi. Mäpai Pablomaa mágajida:

—Ipema Pablo, pia k'awa bida ajida, nãpema judiorã cho-k'ara Cristode ijãa p'aní. Mamída at'ari k'isia p'aní Moisepa p'ädade jara bik'a oodaipia bi.

²¹ Mágíirãpa ūri p'aní pia judiorã awaraa eujáde p'aníirãmaa jaratee ni Moisepa p'ädade jara bik'a oonaadamerã, mäik'aapa warra k'ap'íade tauchaa binaadamerã, ma awara ne-inaa chonaarãweda oopatap'edaa oonaadamerã.

22 Maperā, ¿taipa sāga oodaima? Ārapa pi nama che bi k'awaa atadait'ee.

23 Mapa nāga oopáde aji: nama ijāapataarā k'īmariirāpa Tachi Ak'ōremaa jaradap'edaak'a ewaa oodait'ee, waya iru tede t'īu pia p'aneedamerā.

24 Pichi ome p'e ateepáde aji, māik'aapa p'aapáde aji, āchimaa p'aapipataarāpa iidi p'ani. Oodapáde aji, Tachi Ak'ōre Ūraade jara bīk'a; puda t'iipidamerā māik'aapa Tachi Ak'ōre tede t'īu pia p'aneedamerā. Māgá ooru pīrā, jōmaarāpa k'awaadai pi āpīte seewa nepiri p'ani. Ma awara pia māgá āramaa ak'ipii Moisepa p'ādade jara bīk'a ichiaba oopari.

25 Jōdee māga oopi k'iniada-e judio-eerāmaa, ichiaba Cristode ijāadak'āri. Jīp'a taipa ārama p'ā pēi p'ani: k'onaadamerā nechiara ata bīdap'eda ne-inaa eperāpa ooda k'īrapite, aī k'īrapite it'aa t'īpata; k'onaadamerā ne-inaa waa maa-e pīrā ne-animal īyapa jīa piuda chiara māik'aapa pariatua p'ek'au oonaadamerā.

Pablo Tachi Ak'ōre te waibiade jita atadap'eda

26 Aī norema Pablopma eperāarā k'īmari ateeji Tachi Ak'ōre temaa. Oojida Moisepa p'ādade jara bīk'a t'īu pia p'anadamerā Tachi Ak'ōre te waibiade. Maap'eda Pablo t'īuji Tachi Ak'ōre tede jarait'ee sāapaita Tachi Ak'ōremaa āchia jaradap'eda jōdait'ee māik'aapa sāapaita āchia ne-animalaarā ateedait'ee p'aareerāmaa peedap'eda, paadamerā Tachi Ak'ōre-it'ee.

27 Ewari siete jōit'ee nībide ma eperā k'īmari jōdait'ee paji āchia oodait'ee bada t'īu pia p'aneedamerā Tachi Ak'ōre te waibiade. Mama

p'anide Ásia eujádepema judiorāpa Pablo unu atajida Tachi Ak'ore te waibia de. Mapa áchia arii p'anadap'edaarā k'iraupik'oojida. Pablo jita atadap'eda, biajida:

28 —Israel pidaarā, tai k'aripáti. Nágí esperāpa p'uuru bee chaa ne-inaa k'achia jaratee ni tachi judiorā ãpíte. Jaratee bi Moisepa p'ädade jara bik'a oonaadamerā mäik'aapa pedee k'achia jara bi na te ãpíte. Ma awara judio-eerā t'iupiji nama, mägeerā Tachi Ak'orepa t'iupiik'araa bida a bi mida. Mágá Tachi Ak'ore te waibia k'achia oomaa bi.

29 Mágá biapachida ai naaweda Pablo unudap'edaa perā p'uuru jāde ni Trófimo ome. Mágí Éfeso p'uurudepema paji. Ma omé unudap'edaa perā mágá, judiorāpa k'Isiajida Pablopma esperā auk'a t'iupiji Tachi Ak'ore tede.

30 Ma k'aurepata p'uuru pidaarā jōmaweda k'irau para beeji. Mäpai esperārā p'isua cheepuru nibeji. Pablo jita atajida mäik'aapa jidi babataa atadachida Tachi Ak'ore temáiipa. Aramata Tachi Ak'ore te jiapataarāpa chi t'iupata jōmaweda jiajida.

31 Mágá nide taawa Pablo peet'aadait'ee pak'ari, Romadepema soldaorā poro waibiamaa jarana-jida p'uuru pidaarā jōma k'irau para nibi.

32 Aramata ichi soldaorā p'e atap'eda, awaraa poroorā ome p'ira chejida see níbadamaa. Ma soldaorā poro waibia chi soldaorā ome cheruta unudak'ari, esperārāpa Pablo ichiak'au bijida.

33 Mäpai ma soldaorā poro waibia chep'eda, Pablo jita ataji mäik'aapa cadena omeepa jí níbipiji. Maap'eda esperārāmaa iidiji k'asaa t'iijarapata jā esperā mäik'aapa k'ääre k'achiata ooji.

34 Biuk'a n̄ibeeji; abaapa ne-inaa jarapachi, awaraapa ne-inaa awara. Mapa chi soldaorā poro waibiapa p'oyaa k'awa-e paji k'asaa jara para bi. Maperā jaraji soldaorāmaa āchi temaa ateedamerā.

35 Soldaorā temāi tomede panadak'āri, Pablo it'i jira ateejida eperāarā waidoopā,

36 eperāarā t'ēe bia wādap'edaa perā:
—¡Peet'áati!

Pablopā judiorāmaa jarada

37 Mamīda teeda panadai naaweda, griego pedeede Pablopā māgaji ma soldaorā poro waibiamaa:

—Mí pi ome arak'atia pedee k'inia bida aji.

Māpai māgí poro waibiapa p'anauji:

—¿Pia griego pedee k'awa bi-ek'ā? aji.

38 ¿Māgara pi-ek'ā aji, jā Egipto pidapa mēepemaaarā cuatro mil ateeda eujā pania wēe bimaa?

39 Pablopā p'anauji:

—Māga-edo aji. Mí judiopi Tarso p'uuru depema. Māgí p'uuru Cilicia eujāde bi. Mí ma p'uuru pipiara bidepemapi. Mí chupiria pedeepipáde aji, eperāarāmaa.

40 Māpai māgí soldaorā poro waibiapa pedeepiji. Pablo tomede bainí beep'eda, juapa eperāarāmaa jaraji k'īup'ee p'aneedamerā. Eperāarā k'īup'ee para beek'āri, Pablo hebreo pedeede pedeeji.

22

1 Māgaji:

—Michi auk'aarā māik'aapa chonaarā, ūrítí mia jararu.

² Hebreo pedeede pedeero ūridak'āri, eperāarā k'īup'ee para beeji. Māpai Pablopā māgaji:

³ —Mi judiopi, Tarso p'uurude t'oda. Māgi p'uuru Cilicia eujāde bi. Mamīda mi nama Jerusalende estudiaji Tachi Ak'ōre Ūraa jarateepari Gamaliel ome. Iru k'aurepa mia k'awaaji Moisepa p'āda, tachi chonaarāpa bēidap'edaa. Ma awara mia oo k'inia bapachi Tachi Ak'ōrepā oopi k'inia bīk'a, parāpa idi oo p'anik'a.

⁴ Mapa naaweda mia Tachi Ak'ōre Ode P'aniiřā apata miapipachi. Āchi jita atap'eda, carcelde t'i nībipachi. Wēraarā māik'aapa imik'īraarā auk'a māgá oopachi.

⁵ P'aareerā poro waibīapa māik'aapa jōma nāpema poro waibiarāpa k'awa p'aní na jara bi wāara. Ārapa k'art'a p'ājida māik'aapa mi ome pēijida judiorāmaa Damascode, mia ijāapataarā mama p'aní p'e aneemerā nama miapiit'ee. Mamīda mi k'īisia awara k'īisiaji.

*Pablopā jarada sāga ichi Cristode ijāada
(Hch 9.1-19; 26.12-18)*

⁶ —Mi Damasco k'ait'a pa wāde, imat'ipa it'ariipa īdaa jēra t'īudachi mi īri.

⁷ Māpai mi eujāde baainaji māik'aapa ūriji pedeero: “Saulo, Saulo, ḷsāap'eda mīchideerā jīri nima?” aji.

⁸ Māpai mia iidiji: “᷊K'aima pi?” P'anauji: “Mi Jesūs Nazaretdepema, pia jīri ni eperāarā poro waibia.”

9 Mi ome wādap'edaarāpa ma ñidaa jēra t'īuda unujida. Mamīda ūrida-e paji mi ome pedeemaa bada.

10 Māpai mia māgaji: “Tachi Waibia, ¿mia k'āata ooipia bīma?” aji. Māpai ichia p'anauji: “P'irabáiji māik'aapa wāji Damasco p'uurudee. Jāma jaradai pia k'āata ooit'ee.”

11 Ma ñidaa jēra t'īudapa mi tau p'āriudachi. Mapa mi k'ōp'āyoorāpa juadeepa jidiu ateejida Damascodee.

12 'Mama baji eperā t'ījarapatap'edaa Ananías. Māgipa oopachi Moisepa p'ādade jara bīk'a. Mapa Damascodepema judiorāpa iru pia unupachida.

13 Irua mi ak'i chek'āri, māgaji: “Ipema Saulo, waya unupáde” aji. Aramāgá tau eratidachi māik'aapa mia iru unuji.

14 Māpai irua māgaji: “Tachi chonaarā Ak'ōre Waibiaapa pi jirit'eraji k'awaamerā ichia pīmaa oopi k'inia bī. Ma awara pi jirit'eraji unumerā Jesucristo, chi p'ek'au k'achia wēe bī māik'aapa ūrimerā pedee ichi it'aideepa.

15 Māga ooji pita jōmaarā taide irua jararu jarateepari pait'ee perā, jarak'āri na unuda māik'aapa ūrida.

16 Mapa īraweda poro choopipáde aji, māik'aapa Jesumaa it'aa t'īpáde aji, irua pichi p'ek'au k'achia wēpapimerā.”

Tachi Ak'ōrepá Pablo jirit'erada judío-eerāmaa jarateenamerā

17 —Waya Jerusalendee chek'āri, wāji Tachi Ak'ōre te waibiaddee it'aa t'īde. Mama k'āimok'araa pik'a bide unuji Jesús.

18 Ichia m̄imaa māgaji: “Isapai uchiapáde aji, Jerusalendeepa, nama p̄ia jarateek'āri m̄ia ooda, ūri k'iniada-e pait'ee perā.”

19 Māpai m̄ia p'anauji: “Mam̄ida jōmaarāpa k'awa p'an̄i Tachi Ak'ōre Ūraa jarateepata te chaa wāk'āri, m̄ia ijāapataarā p'e aneepachi carcelde t'ik'oode māik'aapa p'u oopide.

20 Ma awara p̄i mimiapari Esteban peedak'āri, m̄i arii baji māik'aapa iru peedap'edaarā p'aru ak'i baji. Frá pide ijāa bīta, ḡūridaik'ā m̄ia āramaa nepirik'āri m̄i p̄i ome unuda?”

21 Mam̄ida ichia m̄imaa māgaji: “Namāik'aapa uchiapáde aji, m̄ia p̄i p̄eii'ee perā awaraa eujādee judio-eerāmaa jarateenamerā.”

22 Māgapai eperāarāpa Pablo pedee ūrijida. Māpai ma ūri para badaarāpa biamaa p'aneejida:

—Jā eperā chok'ai baik'araa bīda! ajida.
¡Peet'aadapáde! ajida.

23 Eperāarā waapiara biuk'a n̄ibeeji. Āchi p'aru jīap'ejida māik'aapa eujā p'ora it'aa bat'apachida, k'īrau para bada perā.

Pablo soldaorā poro waib̄ia juade

24 Māpai chi soldaorā poro waib̄iaapa jaraji Pablo ateedamerā soldaorā temaa māik'aapa w̄idamerā. Māga ooji ichia ūri-e pada perā Pablop̄a jarada judiorā pedeede. K'īsiaji Pablo w̄idak'āri, jarapidai sāap'eda eperāarā jāga k'īrau para bī iru ome.

25 Mam̄ida jīmaa p'anide w̄idait'ee, Pablop̄a iidiji chi w̄idait'ee p'anadap'edaarā poromaa:

—Mi Romadepema. ḡPia w̄ipiipia bīk'ā aji, eperā Romadepema, ateedai naaweda charraarāpa ak'i damerā?

26 Māgí capitarpa māga ūrik'āri, isapai wāji āchi poro waibiamaa māik'aapa māgaji:

—¿Pia, k'āata ooit'eema aji, jā eperā Romadepema ome?

27 Māpai āchi poro waibia chek'āri, Pablomaa iidiji:

—¿Wāara pi Romadepemak'ā? aji.

Pablopaa p'anauji:

—Wāarada aji.

28 Māpai soldaorā poro waibiapa māgaji:

—Mia p'arat'a waibia p'aajida aji, eperā Romadepema pait'ee.

Māpai Pablopaa p'anauji:

—Mi Romadepema, mi ak'ōre māga bada perā.

29 Māpai chi wiðait'ee p'anadap'edaarāpa ichiak'au bijida. Āchi soldaorā poro waibia jida p'eraji Pablo jīpi bada perā wipiit'ee, Romadepema bīta.

Pablo Junta Suprema k'īrapite

30 Aí norema soldaorā poro waibiapa Pablo cadenapa jīi bada ērapiji māik'aapa uchia ataji carceldeepa, k'awa k'inia bada perā sāap'edata judiorāpa Pablo perá peejida. Mapa p'aareerā poroorā māik'aapa Junta Supremadepemaarā jōmaweda tīi p'e atap'eda, Pablo uchiapiji āchi k'īrapite.

23

1 Pablopaa Junta Supremadepemaarā see nībadamaa ak'iji māik'aapa māgaji:

—Michi auk'aarā, mi at'āri k'īisia p'ua-ee ni Tachi Ak'ōre k'īrapite, mia oo k'inia bairā irua oopi bik'a.

2 Māga ūrik'āri, p'aareerā poro waibia Ananiapa Pablo it'aimaa wipiji iru k'ait'a p'anadap'edaarāmaa.

3 Mamīda Pablopā māgajī:

—¡Tachi Ak'ōrépata pi k'achia ooyada aji, t'āri k'achia-idaa bairā! Pi jāma su-ak'i bi mia ooda ak'iit'ee Moisepa p'ādade jara bik'a. Mamīda irua p'ādak'a oo-e bi. Moisepa p'ādade jara bi chupiria k'awaamerā. Mamīda pia mi chupiria k'awa-e bi. ¡Ma k'āyaara mi it'ai wipiru!

4 Māpai arii p'anadap'edaarāpa māgajida:

—¿Jāgata ik'achia jararuk'ā ajida, Tachi Ak'ōre p'aareerā poro waibiamaa?

5 Māpai Pablopā p'anauji:

—Michi auk'aarā, mia k'awa-e pajida aji, iru p'aareerā poro waibia. Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bi:

'Pedee k'achia jaranáati pāchi p'uuru pidaarā poroorā āpite.' *(Ex 22.28)*

6 Maap'eda Pablopā unuk'āri ma see nībide para bi saduceo eerepemaarā māik'aapa fariseo eerepemaarā, ichi t'āridepai k'īsiaji. Maap'eda golpe pedeeji:

—Michi auk'aarā, mi fariseopi; fariseorādeepa uchiada. Mia ijāa bi tachi piup'eda, chok'ai p'irabaidait'ee. Maperāta nāgā parā k'īrapite mi anee p'anī, mia ijāapari ak'īdait'ee.

7 Pablopā māga jarak'āri, fariseo eere p'anadap'edaarā māik'aapa saduceo eere p'anadap'edaarā āchi pitapai aupedee para beeji.

8 Māga oojida saduceorāpa jarapata perā piudap'edaarā chok'ai p'irabaida-e, angeleerā wē-e māik'aapa tachi jaure wē-e. Jōdee fariseorāpa ijāapachida māgí jōma paraa.

9 Maperāpi biuk'a nībeeji. Ūk'uru Moisepa p'āda jarateepataarā fariseo eere p'anadap'edaarāpa māgajida:

—Na eperāpa ne-inaa k'achia oo-e bida ajida. ¿Eperā jaurepa maa-e pīrā angelpa irumaa pedeeji-ek'ā? ajida.

10 Audupai biuk'a nībeek'āri, soldaorā poro waibiapa, ewaa Pablo peet'aadai jīak'aapa, tīji chi soldaorā iru uchia atadamerā ma biuk'a nībadadeepa māik'aapa ateedamerā āchi temaa.

11 Aí norema p'ārik'ua Tachi Waibia Jesús Pablo ik'aawa bainī ba cheji māik'aapa māgaji:

—¡Waaweenáaji! Mía ooda eperāarā k'aripait'ee pia jarateedak'a Jerusalende, jāgá ichiaba jarait'ee Roma p'uurude.

*Judiorāpa   pedeeteedap'edaa   Pablo
peet'aadait'ee*

12 Aí norema judiorā ūk'uruurāpa pedeeteejida Pablo peet'aadait'ee. Māgiirāpa Tachi Ak'ore k'īrapite nek'oda-eda ajida, Pablo peet'aarutamaa.

13 Māgí pedeeteedap'edaarā cuarenta imik'īraarā audú paji.

14 Āchi wājida p'aareerā poroorāmaa māik'aapa judiorā poro waibiarāmaa māik'aapa māgajida:

—Taipa Tachi Ak'ore k'īrapite juraajida nek'oda-e pait'ee Pablo peeda-emāi.

15 Trá parāpa māik'aapa awaraa Junta Supremadepemaarāpa jara pēiti soldaorā poro

waibiamaa nu Pablo aneedamerā, seewata parāpa pipiara k'awa k'inia p'anadairā k'āare k'achiata oo bi irua. Ma aneerutade taipa ode peet'aadayada ajida.

16 Mamīda Pablo īpewēra warrapa k'awaak'āri māga pedeeteeruta, wāji soldaorā temaa jarat'aade Pablomaa.

17 Maap'eda Pablopaa soldaorā poro tīji māik'aapa māgaji:

—Atēeji nāgí warra pichi poro waibiamaa, ne-inaa jara k'inia bairā.

18 Mapa ma soldaorā poropa ateeji ichi poro waibiamaa māik'aapa māgaji:

—Pablo preso bīpa mi tīji na warra pimaa aneemerā ne-inaa jara k'inia bairā.

19 Chi soldaorā poro waibiapa warra juade jita atap'eda, ãyaa ateeji māik'aapa iidiji:

—¿K'āata mīmaa jara k'inia bīma? aji.

20 Māpai ma warrapa māgaji:

—Judiorāpa pedeeteejida pimaa iididait'ee Pablo nu ateemerā Junta Suprema k'īrapite, pipiara k'awaadait'ee iru nepira.

21 Mamīda ijāanaapáde aji, īmik'īraarā cuarenta audú ot'ewa p'anadait'ee perā. Ma awara āchia Tachi Ak'ōre k'īrapite juraajida nek'oda-e pait'ee Pablo peet'aarutamaa. Mapa taarā-e māga iidi chedait'ee, pia Pablo āchimaa ateeepimerā.

22 Māpai soldaorā poro waibiapa māgaji:

—K'īrak'aupai chīaramaa jarai pia mīmaa nepiri cheda.

Maap'eda ma warra pēiji ichi temaa.

Pablo Romadepema poro Félix k'īrapite pēida

23 Aramata soldaorā poro waibiapa t'í p'eji soldaorā poro omé. Māirāmaa māgaji:

—P'e atadapáde aji, doscientos soldaorā biiriipa wādamerā, ma awara setenta caballo íri wādamerā, ma awara doscientos miasu ome, uchiadamerā p'ārik'ua a las nueve. Wādait'ee Cesarea p'uurudee.

24 Ichiaba Pablo-it'ee caballo anéeti ai íri wāmerā. K'íra jíp'a ateedapáde aji, Roma jua ek'ari eujā ak'ipari Felixmaa.

25 Ma soldaorā poro waibiapa ichiaba k'art'a p'ā tee pēiji. Made jara pēiji:

26 “Claudio Lisiapa nāga p'āru Felixmaa.

Mia salude pēiru pimaa. Pi Roma jua ek'ari eujā ak'ipari pipiara bi. Mapa na nepira mia jara k'inia bi pimaa.

27 Na esperā mia pēiru pimaa judiorāpa jita atajida māik'aapa perá peet'aajida. Mamīda mia k'awaak'ari iru Romadepema, mīchi soldaorā ome wādap'eda, ãra juadeepa k'aripa ataji.

28 Mia k'awa k'inia baji k'āare-it'eeta ãrapa iru imiatee p'anajida. Mapa iru ateeji judiorā nepira ak'ipataarā k'írapite.

29 Mamīda mama bide k'awaaji na esperā ne-inaa k'achia oo-e bi. Jíp'a ãra chonaarāwedapema ūraa p'ādade jara p'anajida. Pedee k'achia jarajida iru ãpite. Mamīda irua ne-inaa k'achia oo-e bada perā, mia k'awaji iru peepiik'araa bi, ma awara carcelde pida baik'araa bi.

30 Ai t'ēepai mia k'awaaji judiorāpa pedeedap'eda iru peet'aadait'ee. Mapa pimaa pēiru. Jara pēiji iru imiatee p'anadap'edaarāmaa pi k'írapite wādamerā ãchi nepira jarade.

Māgapai paji.”

³¹ Māpai ma soldaorāpa Pablo p'ārik'ua ateejida Antípatris p'uurudee āchi poro waibiajaradak'a.

³² Ai norema soldaorā bīriipa wādap'edaarā chejida āchi temaa. Jōdee chi caballo īri wādap'edaarā wājida Pablo ome.

³³ Cesarea p'uurude panadak'āri, ma Roma jua ek'ari eujā ak'ipari Felixmaa ma k'art'a teejida, ichiaba Pablo teenajida.

³⁴ Felixpa k'art'a leep'eda, iidiji Pablomaa sāmapema māik'aapa k'awaak'āri Cilicia eujādepema,

³⁵ māgaji:

—Pi pedee ūriyada aji, pi imiateepataarā chedak'āri.

Maap'eda preso jīapataarāmaa jaraji jīa paraa bidamerā Rey Herodepa oopida palaciode.

24

Pablop Felixmaa ichia ooda nepirida

¹ K'āima joisomaa t'ēepai, p'aareerā poro waibia Ananías pacheji Cesarea p'uurude judiorā poro waibiarā ome. Āchi ome cheji Romadepemaarā abogado tījarapatap'edaa Tértulo. Ma jōmaweda Roma jua ek'ari eujā ak'iprimaa chejida Pablo imiateedait'ee.

² Māpai Pablo ma see nībadamāi aneedak'āri, Tertulopa jōmaarā k'īrapite Felixmaa māgaji:

—Aai, tachi waibia, pi k'aurepa tai k'āiwēe p'anapata na eujāde māik'aapa īrá ne-inaa pipiara jēra bi na eujāde, pi k'īisia k'awaa bairā.

³ Tai o-īa p'anī pi ome, ne-inaa jōma pipiara oo bairā.

4 Mak'íara taarã pedee k'inia-e bairã, pi ewari at-uapiamaapa, chupiria k'awáaji mi pedee ūrimerã.

5 Jägí eperã nepira jiriyaa bapari ichi wärumaa na eujáde, judiorã chõopi nipapari perã ãchi auk'aarã ome. Ma awara ichi nazareno eere p'aníirã poro.

6 Ichiaba Tachi Ak'ore te waibiade ne-inaa k'achia ooit'ee paji. [Mapata taipa iru jita atapijida ateedit'ee tai nepira ak'ipataarãmaa.

7 Mamída soldaorã poro waibia Lisias pachek'ari, tai juadeepa jãri ataji, mäik'aapa jaraji pi k'írapite chedamerã.]

8 Irá pía jã eperãmaa iidiipia bi k'awaait'ee taipa seewa jarada-e p'ani.

9 Judiorã arii see níbadaarãpa wãarada ajida.

10 Maap'eda ma Roma jua ek'ari eujã ak'iparipa Pablomaa juapa jaraji pedeemerã. Mäpai Pablopä mägaji:

—Mi o-ña bida aji, pi k'írapite pedeeit'ee perã michi k'ap'ia pari. Miä k'awa bi pi taararu na eujádepemaarã charra.

11 Pichia k'awa k'inia bi pírã, iidíji sääweda mi pache bi. Mi k'aima docepai iru bi Jerusalende pacheda Tachi Ak'õremaa it'aa t'ide.

12 Judiorãpa mi unuda-e paji chñara ome aupedee pedeemaa wa eperãarã chõopimaa Tachi Ak'ore te waibiade. Ichiaba mäga unuða-e paji Tachi Ak'ore Úraa jarateepata tede pida, wa awara ãi.

13 Na eperãarãpa pímaa p'oyaa ak'ipida-e ãchia wãarata jara p'ani.

14 Wãara miä ijää bi Tachi Ak'ore Ode P'aníirã apata ijää p'anik'a. Mi it'aa t'ipari tachi chonaarãwedapema Ak'õremaa mäik'aapa ijää bi

Moisepa p'ādade jara bī, ichiaba Tachi Ak'ōre pedee jarapataarāpa p'ādap'edaade jara bī. Nata mīa k'achia ooda a p'anī nama p'anīrāpa.

¹⁵ Mīa ijāa bī āchik'a; Tachi Ak'ōrepā piudap'edaarā chok'ai p'irabaipiit'ee, eperā t'āri pia beerā māik'aapa eperā t'āri k'achia-idaa beerā.

¹⁶ Mapa mīa jōma oopari k'īsia p'ua-ee bait'ee Tachi Ak'ōre k'īrapite māik'aapa eperāarā k'īrapite.

¹⁷ 'Mamīda taarā nipap'eda to bee chaa, cheji michi auk'aarāmaa Jerusalende, teeit'ee p'arat'a p'edap'eda chupiria beerā k'aripait'ee. Ma awara cheji ne-animalaarā teeit'ee p'aareerāpa peedap'eda, paadamerā Tachi Ak'ōre-it'ee.

¹⁸ Māpai jōma oop'eda Tachi Ak'ōre tede t'īu pia beeit'ee, mama t'īuji. Maap'eda Tachi Ak'ōre-it'ee ne-inaa teemaa bīde, Asiadepema judiorāpa mī unujida. Mamīda chīara ome pida chōo-e pajī.

¹⁹ Maperā āchita pī k'īrapite chek'ajida mī īmīateede, wāara k'achia oo bajī pīrā.

²⁰ Maa-e pīrā nama see nībīrāmaa iidīji k'āare k'achiata unujida mī wāk'āri Junta Suprema k'īrapite Jerusalende.

²¹ ¿K'achia ooji-epaama aji, āchi k'īrapite mīa golpe pedeek'āri: "Idipema ewari parā k'īrapite mī aneeruta ijāa bairā tachi piup'eda chok'ai p'irabaidait'ee?"

²² Felixpa māga ūrik'āri, jaraji ma nepira ichiak'au bīdait'ee soldaorā poro waibīa Lisias cheru misa. Māga jaraji pia k'awa bada perā sāga p'anapata Tachi Ak'ōre Ode P'anīrā.

²³ Māpai Felixpa soldaorā poromaa jaraji Pablo

jĩa paraa b̄idamerā, mam̄ida ichiaak'au ak'i chepi-pataadamerā chi k'ōp'āyoorāmaa.

24 Maap'eda taarāpai Félix waya pacheji chi wēra Drusila ome. Māgí judío wēra paji. Pachedak'āri, Felixpa Pablo t̄i pēiji k'awaaait'ee irua ijāada Jesucristode.

25 Mam̄ida Pablopaa jaramaa b̄ide t̄āri pia nipapariimerā Tachi Ak'ōre k'īrapite māik'aapa k'īra jīp'a bapariimerā, ichiaba tachi piuda t̄ēepai Tachi Ak'ōrepa ak'iit'ee tachia pia oodap'edaa māik'aapa k'achia oodap'edaa, Félix p'eradachi. Māpaa māgaji:

—Jāgapai pia b̄ida aji. Na ewari juua pari bak'āri, waya pi t̄i pēiit'eeda aji.

26 Ma t̄ēepai, Felixpa Pablo ip'ii t̄i pēipachi, k'īsia bada perā Pablopaa p'arat'a p'aai, ichi juadeepa uchia pēimerā.

27 Año omé māgá wāyaaji. Ma t̄ēepai Félix pari t̄īji awaraa eujā ak'i pari, t̄ījarapatap'edaa Porcio Festo. Mam̄ida Félix judiorā ome pia bee k'inia bada perā, Pablo preso bēiji.

25

Pablo Festo k'īrapite

1 Festo pachek'āri Cesarea p'uuruude ma eujā ak'i pari bade, k'āima ūpee mama baji, Jerusalendee wāi naaweda ma p'uuru k'awade.

2 Mama b̄ide p'aareerā poroorāpa māik'aapa judiorā poro waibiarāpa Pablo ūpite pedeejida.

3 Chupiria iidijida Festomaa Pablo Jerusalendee pēimerā. Māga oojida pedeetee p'anadap'edaa perā ode peet'aadait'ee.

4 Mamīda Festopa māgaji:

—Pablo preso bida aji, Cesarea p'uurude. Taarā-ee mi araa wāit'ee.

5 Mapa parā poro waibiarā mi ome pēiti. Māgá ma eperāpa ne-inaa k'achia ooji pīrā, iru kīrapite āchi nepira jaradayada aji.

6 Festo Jerusalende baji tomia aba maa-e pīrā k'āima diez. Maap'eda cheji Cesarea p'uurudee. Ma pacheda norema charra mimiapari tede suak'i beeji māik'aapa Pablo atapiji.

7 Pablo pak'āri, judiorā Jerusalendeeapa cheep-urudap'edaarāpa imiateejida Festomaa. Mamīda āchia jara p'anadap'edaa p'oysaa ak'ipida-e paji.

8 Jōdee Pablopaa p'anauji:

—Mia pedee k'achia jara-e bida aji, judiorā ūraa Moisepa p'āda āpite maa-e pīrā Tachi Ak'ōre te waibia āpite. Ma awara César āpite pedee k'achia jara-e bida aji.

9 Mamīda Festo, judiorāpa ichi t'o p'anadamerā, Pablomaa māgaji:

—¿Wā k'inia bīk'ā aji, Jerusalendee, mia jāma pi nepira ak'imerā?

10 Pablopaa p'anauji:

—Nama mi nepira ak'idaipia bida aji, nama mi César charra kīrapite bairā. Pia k'awa bi mia judiorāmaa ne-inaa k'achia oo-e bi.

11 K'achia oo bi pīrā, mi peedaipia bi. Waawee-ee piut'ee. Mamīda k'achia oo-e bi pīrā, apidaapa mi āchimaa teedaik'araa bi. Mapa mia k'inia bida aji, Cesarpa mi nepira ak'imerā.

12 Māpai Festo pedeeji ichi ūraapataarā ome māik'aapa māgaji Pablomaa:

—Cesarmaa wā k'inia bairā, pi irumaa wāit'ee.

Festopa Pablo nepira jarada Rey Agripamaa

13 Maap'eda, taarāpai Rey Agripa chi īpewēra Berenice ome Festomaa p'asiade wājida Cesarea p'uurudee.

14 Taarā p'anadap'edaa perā, Festopa Pablo nepira nepiriji reymaa:

—Nama bida aji, Felixpa preso bēida.

15 Jerusalende nipak'āri, p'aareerā poroorāpa māik'aapa judiorā poro waibiarāpa mīmaa jarajida Pablo ome nepira iru p'anī. Maap'eda jarajida peepit'aamerā.

16 Mamīda mīa p'anauji Romadepema charraarāpa chīara peepidak'aa, ma presopa ichi k'ap'ia pedee-emaa ichi imiateepataarā k'īrapite.

17 T'ēepai āra nama pachedak'āri, ai norema mī charra tede wāji maap'eda aneepiji ma preso.

18 Mamīda iru imiateepataarāpa p'oyaa wāarada ada-e paji ma preso k'īrapite. Mīa k'īsia baji Pablopā k'achia oo bi. Mamīda māga-e paji.

19 Jīp'a jara p'anapachida āchia ijāa p'anī Ak'ōre Waibiaapa ooda māik'aapa Jesuda a p'anī piuda; māgīta Pablopā chok'ai bida a bi.

20 Mīa k'awa-e pada perā sāga ooi, Pablomaa iidiji wā k'inia bi pīrā Jerusalendee, jāma mīa na nepira waya pia ak'īmerā.

21 Mamīda ichia chupiria iidiji Tachi Rey Waibia Cesarpa na nepira ak'īmerā. Mapa mīa jaraji at'āri preso bamera, Romadee pēiru misa.

22 Māga ūrik'āri, Rey Agripapa māgaji Festomaa:

—Mīa ma eperā pedee ūri k'inia bida aji.

Māpai Festopa p'anauji:

—Nu iru pedee pīa ūriyada aji.

23 Ai norema Agripa Berenice ome, reyrā chi-oo jōmaweda j̄idap'eda, t̄iujida eperāarā chip'edaipata tede. Ichiaba t̄iujida soldaorā poroorā māik'aapa ma p'uurudepema poro waibiarā. Māpai Festopa Pablo aneepiji āchi k'īrapite.

24 Festopa māgaji:

—Rey Agripa māik'aapa k'ōp'āyoorā nama see n̄ibi, pāchi k'īrapite na eperā unu p'ani. Judiorā jōmaarāpa ichi imiatee chepata Jerusalendeepa māik'aapa Cesarea p'uurudeepa. Jōmaarāta biuk'adaipata mia ichi peepit'aamerā.

25 Mam̄ida mi-it'ee irua k'achia oo-e b̄i piumerā. Ma awara ichia chupiria iidida perā Cesarpa ichi nepira ak'imerā, mapa mia mamaa pēiit'ee.

26 Ichi nepirade mia ne-inaa k'achiaunu-e pada perā, p'ā pēiit'ee wēe b̄i michi poro waibia Cesarmaa. Mapata mia aneeru na eperā parā k'īrapite māik'aapa ma k'āyaara pi k'īrapite, Rey Agripa. Taipa k'awaadak'āri k'āare k'achiata oo b̄i, mia p'ā pēiit'ee reyrā poro waibiamaa.

27 Mi-it'ee pia-e pik'a b̄i pēiit'ee preso, jara-ee k'āare k'achiata ooji.

26

Pablopia Rey Agripamaa jarada

1 Māpai Agripapa Pablomaa māgaji:

—Pedéoji pichi k'ap'ia pari.

Pablopia ichi juu it'aa īaji māik'aapa māgaji:

2 —Tachi Rey Waibia Agripa, mi o-īa bida aji, idi pi k'īrapite pedeero perā. Wāarata jarait'ee michi k'ap'ia pari, judiorāpa mi āpi te seewa jara jōnapata perā.

3 O-ña b̄i pedeeit'ee pi k'īrapite, pia k'awa bairā tai judiorā p'anapata māik'aapa k'īsiapata. Mapa pimaa chupiria iidiit'ee ūrimerā mi pedeeri misa.

Pablo bapata Cristode ijāai naaweda

4 —Judiorā jōmaarāpa k'awa p'ani mi bapata āra ome mīchi tote māik'aapa Jerusalende.

5 Ichiaba k'awa p'ani mi k'ūtrāa weda fariseorā eerepema paji, māirāpa jōmaarā k'āyaara pipiara oopata perā Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bik'a. Ārapa māga jara k'inia p'ani pīrā, wāarada adai.

6 Maperāta mi parā k'īrapite anee p'ani, ijāai bairā Tachi Ak'ōrepa jaradade tai chonaarāmaa.

7 Tai Israeldeepa uchiadap'edaa ēreerā docedepemaarāpa ni p'ani Tachi Ak'ōrepa oomerā ichia jaradak'a. Maperāta ewari chaa tai Tachi Ak'ōremaa it'aa t'ipata māik'aapa oopata iru ūraa p'ādade jara bik'a. Mia auk'a ijāai b̄i mīda, mi imiatee p'ani judiorāpa, mīchi auk'aarāpa pida!

8 ¿K'āata k'īsia p'anima? ¿Eperā piup'eda, Tachi Ak'ōrepa p'oyaa p'irabaipi-e paik'ā?

Pablop nepirida ichia Cristode ijāapataarā peepida

9 —Naaweda mia pida k'īsia baji judiorāpa k'īsia p'anik'a. Mapa Jesús Nazaretdepema t'ide ijāapataarā miapipachi.

10 Māga oopachi Jerusalende. Ijāapataarā chok'ara carcelde t'i nībipachi, p'aareerā poroorāpa māga oopidap'edaa perā. Ma awara ārapa ijāapataarā peepidak'āri, mi o-ña beepachi.

11 Ichiaba at'apai mia ijāapataarā miapipachi Cristode ijāai amaadamerā. Māga oopachi Tachi

Ak'õre Ūraa jarateepata te chaa, ãra unuamaa p'e iru bada perã. P'uuru t'imí beemaa, judio-eerã t'aide paara, ãra jiri nipapachi.

Pablopaya jarada ichia sãga Cristode ijãada

12 —Mäga ooit'ee paji mi wãk'ari Damasco p'uurudee, p'aareerã poroorãpa mi k'aripadap'eda.

13 Mamïda ode wãde imat'ipa unuji it'ariipa ïdaa jëra t'ñudaru ak'õrejïru k'âyaara ïdaara, mi ïri mäik'aapa mi ome wãdap'edaarã ïri.

14 Tai jõmaweda eujäde baainajida. Mäpai mia ûriji tai hebreo pedeede pedeero: “Saulo, Saulo ¿sãap'eda michideerã jiri nima? aji. Pičhi k'iradoopa k'achia oomaa bi, p'ak'apa ooparik'a ãpitée t'iak'ari chipari nek'ida misuamaa.”

15 'Mäpai mia iidiji: “¿Pi, k'aima?” aji. P'anauji: “Mi Jesupi, pia eperãarã jiri ni poro waibia.

16 P'irabaipáde aji, mi mimiapari pait'ee perã. Eperãarã k'irapite pia jarait'ee mi idi unuda mäik'aapa ichiaba jarait'ee mia ne-inaa na ewari ak'ipiit'ee pimaa.

17 Ma-it'ee pi pëiit'eeda aji, judiorãmaa mäik'aapa judio-eerãmaa. Mamïda pi k'aripa atait'ee ãchi juadeepa.

18 Ñchimaa pëiit'eeda aji, k'awaadamerã sãga uchiadai o k'achia p'âriu pik'a bideepa mäik'aapa Satanás juadeepa. Mägá nipadai ïdaa pik'a bide Tachi Ak'õre juade. Miide ijää p'aní pirã, Tachi Ak'õrepa ãchi p'ek'au k'achia wëpapiit'eeda aji, mäik'aapa ãchia it'ari iru p'anadait'ee jõma Tachi Ak'õrepa k'Isia iru bi ichia awara bidaarã-it'ee.”

Pablop ooda Tachi Ak'õrepa oopi k'inia bik'a

19 —Mapa Rey Agripa, mĩa ooji mĩ ome pedee badapa jaradak'a.

20 Naapiara jaranaji Damasco p'uurude, maap'eda Jerusalende mäik'aapa Judea eujäde. Ichiaba judio-eerämaa jarateeji. Ma jõmaarämaa jaraji k'achia oo amaadamerä mäik'aapa oodamerä Tachi Ak'õrepa oopi bik'a, mägá awaraarämaa ak'ipidait'ee wãara Tachi Ak'õrede ijää p'aní.

21 Maperäpi judioräpa mĩ jita atajida mäik'aapa perá peejida Tachi Ak'õre te waibiade.

22 Tachi Ak'õrepa mĩ k'aripapari perä, at'äri nama ak'iní bi jarateeit'ee k'íra jíp'aarämaa mäik'aapa waibiarämaa. Mĩa jarateepari Tachi Ak'õre pedee jarapataaräpa jaradap'edaa mäik'aapa Moisepa jarada, mägí aupai.

23 Ñrapa jarajida Cristo piut'ee mäik'aapa naapiara chok'ai p'irabaiit'ee. Mägá p'irabaik'äri, ak'ipiji judiorämaa mäik'aapa judio-eerämaa ächi ichiaba it'aa wãdai, mägá ächi uchiadamerä p'äriu pik'a bideepa ñdaa bidee.

Pablop Rey Agripamaa jarada Cristode ijäamerä

24 Pablop at'äri mäga jaramaa bide, Festopa golpe pedeeji:

—Pablo, pi k'íra k'awa-ee baibida aji, audú estudia bipa.

25 Mäpai Pablop p'anauji:

—¡Mäga-epi, tachi poro waibia Festo! Mi k'íra pia bida aji. K'íra jíp'a nepirímaa bi mäik'aapa wãarata jara bi.

26 Rey Agripapa pia k'awa bi mia jara bi. Mapa waawee-ee mia nepirimaa bi ichi k'írapite, k'awa bairã nãgí net'aa mera ooda-e paji.

27 Tachi Rey Waibia Agripa, pia ijãa bida aji, Tachi Ak'õre pedee jarapataarãpa jaradap'edaa. Mäga-ek'ã?

28 Mäpai Agripapa mägaji:

—¿Taarã-e weda mi Cristode ijãapi k'inia bik'ã? aji.

29 Pablopia p'anauji:

—Taarã pedeerupa maa-e pírã mak'iara pedeepa, Tachi Ak'õremaa mia chupiria iidi bi pi pari mäik'aapa nama jõma see níbi pari, parã mïk'a papimerã, mamida na cadena wẽe.

30 Mäpai Rey Agripa mäik'aapa eujã ak'ipari Festo p'irabaidap'eda, uchiajida Berenice mäik'aapa awaraa mama su-ak'i p'anadap'edaarã ome.

31 Maap'eda ãchi pitapai mägapachida:

—Na eperãpa k'achia oo-e bi piumerã maa-e pírã carcelde bamerã.

32 Mäpai Rey Agripapa mägaji Festomaa:

—Iru carceldeepa uchia pëik'ajida aji, César k'írapite wã k'inia-e bida ada paara.

27

Pablo Romadee pëida

1 Pedeeteedap'eda, tai pëijida Italiadee. Pablo awaraa presoorã ome bijida soldaorã poro juade, Julio apatap'edaa. Mägi baji soldaorã batallonde t'íjarapatap'edaa Reyrã Poro Waibiadeerã.

2 Bataujida Adramitio p'uuru depema barcode, mägi wãit'ee pada perã Ásia eujãdee, p'usa ide

p'uru bee chaa. Tai ome ichiaba nipaji Aristarco, Tesalónica p'urudepema. Māgí p'uru Macedonia eujāde bī.

³ Tai uchiadap'edaa norema Sidón p'urude wiibainajida. Mama soldaorā poro Julio Pablo Pablo chupiria k'awaap'eda, ichiak'au chi k'ōp'āyoorāmaa p'asiapiji, ārapa iru ak'ídamerā māik'aapa k'aripadamerā.

⁴ Waya bataudak'āri, uchiajida Sidón p'urudeepa. Mata Chipre isla āpite wāyaajida, taimaa nāu p'ua nībada perā.

⁵ P'usa jāde wāyaajida Cilicia māik'aapa Panfilia eujā k'īrapite. Mata panajida Mira p'urude. Māgí p'uru Licia eujāde bī.

⁶ Mama soldaorā poropa unuji barco Alejandría p'urudepema wāru Italiadee. Mapa tai jōma ma barcode bataupiji. Māgá wājida tai wādap'edaa ode.

⁷ Mamīda nāu golpe p'ua nībada perā, taarājida piak'āa wādapa. Mata panajida Cnido p'uru k'īrapite. At'āri nāu taimaa p'ua nībada perā, Creta isla āpite wādade wāyaajida punto Salmona k'īrapite.

⁸ Māgá isla k'ait'a piak'āa wādapa, t'īujida Buenos Puertos bahiade. Māgí Lasea p'uru k'ait'a baji.

⁹ Maapai judiorā fiesta nek'odak'aa ewari wāyaa baji. Ewari chok'ara atuadai baji nāu k'aurepa. Maperā k'achia baji p'usa jāde wāyaadait'ee, p'usa t'ojarra pait'ee nībada perā. Mapa Pablopā ūraaji:

¹⁰ —K'ōp'āyoorā, īraweda ucharuta pirā namāik'aapa, k'achia wādait'eeda aji. Net'aa, barco māik'aapa eperārarā paara atuadariita unu bida aji.

11 Mam̄ida ma soldaorā poropa Pablo pedee ūri k'inia-e paji. Ma k'āyaara barco chipari pedee māik'aapa barco p'erapari pedeeta ūriji.

12 Āchi panadap'edaamāi pia-e bada perā p'usa t'ojarā wāyaait'ee, perá jōmaarāpa k'īsiajida wāyaanadait'ee Fenice p'uurude. Māgí puerto bají Creta islade. Māgideepa unupachi noroeste māik'aapa suroeste.

Nāumiapa p'usa jāde atuapit'aada

13 Ewari aba baarek'aapa nāu p'ua nībeeji. Mapa ancla jira atajida māik'aapa uchiajida, āchia k'īsia p'anadap'edaak'a. Isla k'ait'a wājida tok'esaa wādaamaapa.

14 Mam̄ida taarā-e nide nāumia golpe p'uaji barcomaa, nok'ooreepa māik'aapa ak'ōrejīru uchiapari eereepa.

15 Mapa barco t'īmí atadachi. Chi p'erapataarāpa p'oyaa k'īrapa nāumaa bida-e paji. Maperā ichiak'au nāumaa ateepijida.

16 Māgá wādapa Cauda isla āpīte wāyaajida. Māpai waa nāu golpe p'ua-e pak'āri, barco ātauwaare japa jī ateedap'edaa, it'í barcode jidiu atajida āripiamaapa.

17 Māgí japa it'í jira atadap'eda, barcode mimiapataarāpa barco ek'ari p'irrabai jī nībijida jīk'arapa, barco t'oop'epiamaapa. Ma awara waawee p'anajida, p'ooni p'ananadai jīak'aapa p'usa jāde ipu t'ījarapatap'edaa Sirte īri. Maperā chi vela pīrat'aajida. Maap'eda, ichiak'au nāumaa ateepijida.

18 Ai norema at'āri p'usa waapiara t'o nībada perā nāumiapa, barcode mimiapataarāpa net'aa nībada bat'amaa p'aneejida.

19 Ai norema k'āima ūpeemaa ma nāumia p'ua nībide, vela, jīk'ara, pak'uru paara toidaa āchi juadoopa bat'amaadachida.

20 K'āima chok'ara ak'ōrejīru māik'aapa lucero unuda-e paji, eu k'achia nībada perā. Mapa k'īsia p'anajida tai k'iniidait'ee.

21 Barco pidaarā juua araadak'aa paji nek'odait'ee pida, audú mimia p'anadap'edaa perā. Mapa Pablo bainī beep'eda āchi esajīak'a, jōmaarāmaa māgaji:

—K'ōp'āyorā, mia jarajida aji, uchiada-e pait'ee Creta isladeepa. Mi pedee ūridap'edaa paara, nāga p'asada-e pak'aji. Net'aa chok'ara āridai wā māik'aapa atuadai wā.

22 Mamīda k'īsia p'uanáati. Tachi nama p'aniirādepema apida piuda-e. Mamīda tachi barco atuadait'ee.

23 Mia māga k'awa bi Tachi Ak'ōrepa mīmaa jarada perā ichi ángel it'aideepa. Māga ooji mi ichide ijāapari perā māik'aapa ichia oopi k'inia bīk'a oopari perā. P'ārik'ua mimaa ichi ángel pēiji.

24 Māgipa mīmaa māgaji: "Pablo, p'eranaapáde aji, ichita pi César k'īrapite wāit'ee perā. Tachi Ak'ōre t'āri pia bairā, ūriji pia chupīria iidida na barcode p'aniirā pari. Mapa maarepida piudeda" aji.

25 Maperā k'ōp'āyorā, k'īsia p'uanáati mia ijāa bairā Tachi Ak'ōrepa jaradak'a uchiait'ee.

26 P'usapa isla bimaa tachi jira bat'ak'ooit'eeda aji.

27 Mágá wādapa k'aima catorcema tai p'anajida Adriático p'usa jāde. Ma ewate p'ārik'ua esapite barco p'erapataarāpa k'isajida eujā k'ait'a pa p'aní.

28 Mapa chaajida chi nāpia. Chaadak'āri, juachama veinte baji chi nāpia. Ma waapai waya chaadak'āri, juachama quince baji.

29 Barcode mimiapataarāpa māu īri p'ooni p'ananaidai jīak'aapa, barco ātauwaare ancla k'imir t'aak'oojida. Maap'eda it'aa t'ījida Tachi Ak'ōrepa isapai ewaripimerā.

30 Mamīda k'isia atajida barcodeepa jirabododait'ee. Mapa japa jira atajida māik'aapa toidaa bat'at'aajida, seewata k'imaapema ancla toidú bat'arutak'a.

31 Mamīda Pablopá māga k'awaak'āri, māgaji soldaorā poromaa māik'aapa chi soldaorāmaa:

—Jā eperāarā barcode p'aneeda-e pírā, parā nāik'aapa chok'ai uchiada-eda aji.

32 Mapa soldaorā japa jīk'ara t'īt'aajida māik'aapa toidú bat'at'aajida, eperā wēe.

33 Tap'eda pa wāk'āri, Pablopá jaraji nek'odamerā.

—Tomia omé paruta pia nek'oda-ee, k'isia jōnipa.

34 Mapa nek'ōti ma-āri pida, juatau paraadamerā. Mamīda k'isia p'uanáati, apida piuda-e pait'ee perā.

35 Māga jarap'eda, Pablopá pan ichi juade atap'eda, jōmaarā taide Tachi Ak'ōremaa it'aa t'īji māik'aapa ma pan t'ook'oop'eda, k'oji.

36 Māpai ma jōma barcode nipadap'edaarāpa māga unudak'āri, auk'a k'ojeta.

37 Tai ma barcode wādap'edaarā doscientos setenta y seis paji.

38 Jōmaweda nek'odap'eda, bi jāwaadaidak'āri, barcode atee wādap'edaa trigo toidú bat'ak'oojida barco wēsaatimerā.

Barco t'oop'edarida

39 Ewarik'āri, barco pidaarāpa ma eujā k'awade paji mīda, unujida ipu i joobai nībi. Mapa kīsiajida barco ipude p'oo atadait'ee.

40 Māpai ancla jī bāda jōmaweda t'iik'oodap'eda, toida atabaibeejida. Ichiaba chi timón jī nībada ērat'aajida māik'aapa chi vela kīmaapema bainī bijida. Māpai barco to idee sīrrīa nībeeji.

41 Mamīda barco p'oo nībanaji ipu at'āri p'oo-ee badamāi. Barco kī pia p'oo nībeeji ipude, p'oyaa ãyaa mimik'a-ee. Māpai chi tru t'odochook'oodachi p'usapa.

42 Aramata soldaorāpa kīsiajida presoorā jōma peek'oodait'ee, ipudee mirudaridai jīak'aapa k'ui wādapa.

43 Mamīda ãchi poropa māga oopi-e paji, Pablo peepiamaa bāda perā. Ma k'āyaara jaraji chi k'ui k'awaa beerā toidú jīchoodamerā, māgá to idee naapiara panadamerā.

44 Jōdee jaraji chi k'ui atua beerā tabla īrī maa-e pirā barco pak'uru pite īrī wādamerā. Māgá tai jōma pia to ide panajida.

28

Pablo Malta islade

¹ Tai jõma ipude panadak'āri, k'awaajida ma isla t'ījarapata Malta.

² Ariipema eperāarāpa tai pia ak'ijida. K'oi che nībada perā māik'aapa jīsua nībada perā, t'ipitau oro jira bijida. Maap'eda taimaa jarajida t'ipitau ik'aawa k'ara p'ai chedamerā.

³ Pablopia t'ipi juu p'ūasaa p'e atap'eda, t'ipitaude oromaa baji. Māga nide t'ipi wāsiapa taama uchiadaip'eda, Pablo juade k'aa jira ba cheji.

⁴ Māga unudak'āri, ma isladepema eperāarāpa āchi pitapai māgajida:

—¿Na eperā chīara peepari-ek'ā? ajida. P'usa jādeepa uchiaji mīda, tachi eperāarāpa oopata ak'iparipa chok'ai bapi-e pajida ajida.

Māga jarajida Pablo piudariit'ee jīak'aapa.

⁵ Mamīda Pablopia taama t'ipitaude jīap'et'aaji māik'aapa k'āiwee beeji.

⁶ Jōmaarāpa ni jōnapachida sāapaita Pablo juu oorodarii maa-e pirā piudarii. Mamīda maarepida māga p'asa-e pak'āri, k'īsia awara k'īsiadachida. Jarajida Pablo ak'ore waibīak'a.

⁷ Tai p'anadap'edaa k'ait'a baji ma isladepe-maarā poro waibia eujā. Māgí poro waibia t'ījarapachida Publio. Māgipa tai pia ak'iji ichi tede k'āima ūpee.

⁸ Tai mama p'anide Publio ak'ore k'ayaa baji k'īamiapa māik'aapa amipa. Mapa Pablopia ak'inak'āri, it'aa t'iji māik'aapa ichi juu biji ma k'ayaa bada īri. Māgá jipa beeji.

9 Māga k'awaadak'āri, ma islade pemaarāpa āchi k'ayaa beerā p'e ateejida māik'aapa Pablopā jōma jipak'ooji.

10 Māgá jipa p'aneedap'edaa perā, māpema eperāarāpa tai pia ak'ijida māik'aapa ne-inaa tee chejida tai-it'ee. Ichiaba mamāik'aapa barcode uchiadak'āri, net'aa jōmaata taimaa teejida ateedamerā.

Pablo Romade panada

11 Atane ōpee ma islade p'anadap'eda, bataujida barco p'usa t'ojara wāyaapimaa badade. Māgí barco Alejandría p'uurudepema paji. Ma barco kīmaa baji santok'a, Romadepemaarā ak'ore waibiarā Cástor māik'aapa Pólux apatap'edaa.

12 Ma barcode wājida Siracusa p'uurudee. Mama k'āima ōpee p'aneejida.

13 Ma p'uurudeepa wājida to i k'ait'a. Mata wiibainajida Regio p'uurude. Aí norema tai āpiteik'a eereepa nāu p'ua nībeeji. Mapa ma norema wiibainajida Pozzuoli p'uurude.

14 Mama unujida ijāapataarā. Māirāpa tai āchi temaa ateejida p'anade tomia aba. Maap'eda, wājida Romaderee.

15 Romadepema ijāapataarāpa k'awa p'anajida tai wā nidá. Mapa tai kīrachuu chejida Romadeepa, ūk'uru Foro de Apio apatap'edaamāi, jōdee ūk'uru Tres Tabernas apatap'edaamāi. Pablopā āchi unuk'āri, Tachi Ak'ōremaa it'aa tīp'eda, o-ñadachi.

16 Roma p'uurude panadak'āri, Pablo te jīp'aade bijida jīpari abaa ome.

Pablo judiorā ome Romade unuda

17 Mama panadap'eda, k'āima ūpeemaa Pablopaa Roma p'uurudepema judiorā poroorā tī p'eji. Jōma pachedak'āri, māgaji:

—Michi auk'aarā, maarepida mia ne-inaa k'achia oo-e bida aji, judiorā k'īraupiit'ee maa-e pīrā tachi chonaarāpa oodap'edaak'a oo amaadamerā. Mamīda Jerusalende mi jita atadap'eda, Romadepemaarā juade bijida.

18 Romadepemaarāpa mīmaa iididak'āri k'āare k'achiata oo bi, k'ena pēidait'ee paji, maarepida k'achia oo-e pada perā mi peedait'ee.

19 Mamīda judiorāpa k'iniada-e paji mi uchia pēidamerā. Mapa mia chupiria iidiji Cesarpa mi nepira ak'imerā. Māga ooji michi auk'aarā āpite jarai wēe bi mīda.

20 Irá parā tī pēiji jara k'inia bairā mi nāgā cadenapa jī nībi, tachi Israel pidaarāpa ijāa p'anī k'aurepa.

21 Māpai ma judiorāpa p'anaujida:

—Taipa k'art'a p'āda apida waide jitada-e p'anīda ajida, Judea pidaarāpa tee pēidap'eda. Ichiaba araapa pache p'anadap'edaarāpa pi āpite maarepida k'achia jarada-e p'anī.

22 Mamīda taipa k'awa k'inia p'anīda ajida, pia k'īsia bi, k'awa p'anadairā jōmaarāpa pedee k'achia jara p'anī pichi eere p'anīrā āpite.

23 Māpai ewari aba bijida Pablo pedee ūridait'ee. Ma ewate pak'āri, eperāarā cheepurujida Pablo badamāi. Tap'eda weda k'ewara parumaa Pablopaa jarateeji Tachi Ak'ōrepa jarapidak'a, k'awaadamerā sāga Tachi Ak'ōredeerā p'aneedai.

Jarateeji k'aita Jesús, Moisepa p'ādadeepa māik'aapa Tachi Ak'ore pedee jarapataarāpa p'ādap'edaadeepa.

²⁴ Māga ūridak'āri, ūk'uruurāpa ijāajida Pablopaa jarateeda Jesude. Mamīda ūk'uru ijāada-e paji.

²⁵ Āchi pitapai k'īsia auk'a p'anada-e paji. Māpai erreudait'ee pak'āri, Pablopaa māgaji:

—Wāarata jarajida aji, Tachi Ak'ore Jaurepa ichi pedee jarapari Isaías it'aideepa parā chonaarāmaa jarak'āri:

²⁶ 'Jā eperāarāmaa jarapadé aji: Parāpa ūridait'ee mi pedee. Mamīda k'awada-e pait'ee k'āata jara k'inia bi. Mīa oo bi unudai mīda, k'awada-e pait'ee.

²⁷ Na eperāarā k'iiri k'isua p'anadairā, pia ūridak'aa. Ma awara tau p'ārají pik'a jēra bi ununaadamerā; k'iiri jida t'ap'a pik'a jēra bi ūrinaadamerā. Maperāpi mimaa chedak'aa, mīa āchi t'āri pia p'anapimerā māik'aapa āchi o k'achiadeepa k'aripa atamerā.' (*Is 6.9-10*)

²⁸ Māpai Pablopaa māgaji:

—Idi wāara uchiajida aji, ma et'ewa jarada, parāpa ijāa k'iniada-e p'anadairā Ak'orepa mīmāa jarapida. K'awāati Tachi Ak'orepa it'aa wāpiit'ee judio-eerā, ārapa parā k'āyaara ūridait'ee perā Tachi Ak'orepa jara pēi bi.

²⁹ [Pablopaa māga jarap'eda, judiorā uchiajida. Aupedee erreuu wājida āchi pitapai.]

³⁰ Pablo año omé beeji Romade, te alquilaatā badade. Mama bide irumaa p'asianarutaarā jōmaweda auteebaipachi.

³¹ Jarateepachi Tachi Ak'orepa jara pēida ijāadamerā Tachi Waibia Jesucristode, māgá

Hechos 28:31

cxxxii

Hechos 28:31

ít'aa wādait'ee. Maapai apidaapa irumaa
jarateenaapáde ada-e paji.

**Tachi ak'õre pedee
New Testament in Epena (CO:sja:Epena)**

copyright © 2005 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Epena

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Epena

sja

Colombia

Copyright Information

© 2005, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Epena

© 2005, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

cxxxiv

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files
dated 29 Jan 2022

1e08d4cb-71aa-5440-b08f-b522fabb6441